

ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน

โดย

พลตรี สิริพจน์ รำไพกุล
ผู้อำนวยการสำนักวิเทศสัมพันธ์
กรมข่าวทหารบก

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๙
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

เรื่อง ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พล.ต.สิริพจน์ ราไพกุล

หลักสูตร

วปอ.

รุ่นที่ ๕๙

จากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลง จากการเข้ามาขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกของประเทศมหาอำนาจอย่าง สหรัฐฯ และญี่ปุ่น ส่งผลให้จีนต้องปรับการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร ด้วยการปฏิรูปปรับโครงสร้างกองทัพ และเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจ และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร รวมถึงการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน และวิเคราะห์หาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารด้านความมั่นคง รวมทั้ง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่า จีนมองการขยายอิทธิพลของประเทศสหรัฐฯ และญี่ปุ่น เป็นการปิดล้อมจีน ส่งผลให้จีนเร่งดำเนินยุทธศาสตร์ด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือด้านการทหาร เสริมสร้างศักยภาพทางทหารให้มากยิ่งขึ้น จึงได้ทำการปฏิรูปกองทัพด้วยการปรับโครงสร้างและขนาดกองทัพใหม่ ด้วยการปรับลดโครงสร้างภาคเขตปฏิบัติการทางทหารเหลือเพียง ๕ เขตยุทธบริเวณ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านขีดความสามารถด้านการบังคับบัญชา ร่วมปรับสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง และมีความอ่อนตัวสูง เหมาะสมกับสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนไป โดยเน้นความสำคัญที่เขตยุทธบริเวณเหนือ ต่อ. และได้ จัดตั้งหน่วยขึ้นตรง ๑๕ หน่วย ขึ้นตรงกับคณะกรรมการกลางทหาร ที่มีบทบาทหลักในการวางแผนและเตรียมการรบร่วม และการบัญชาการร่วม สถาปนาจัดตั้งหน่วยทหารเพิ่ม ส่งผลให้ปัจจุบัน มี ๕ เหล่าทัพ ประกอบด้วย ๑) กองทัพบก ๒) กองทัพเรือ ๓) กองทัพอากาศ ๔) กองกำลังทหารซีปนาวู และ ๕) กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ การปรับนี้จะมุ่งเน้นไปสู่รูปแบบการปฏิบัติเชิงรุก ก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากหลายประเทศในภูมิภาค ในลักษณะที่วิตกกังวลหรือมีความหวาดระแวงด้านความมั่นคง โดยประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีน ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร เพิ่มความร่วมมือด้านการทหารในภูมิภาคกับสหรัฐฯ หรือญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศ ทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค ซึ่งหลายๆ ประเทศในภูมิภาคได้เพิ่มงบประมาณทางการทหารสูงขึ้น เพื่อการปรับปรุงกองทัพและจัดหายุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยประจำการในกองทัพเพิ่มขึ้น สำหรับไทยนั้น ควรปฏิสัมพันธ์กับจีน บนพื้นฐานของความเป็น “หุ้นส่วน” โดยไม่ทำให้เกิดสภาวะพึ่งพาเงินมากเกินไป ความเป็นเอกภาพและไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่ตกเป็นฝ่ายตั้งรับการรุกของจีน รวมทั้ง ควรผลักดันให้อาเซียนมียุทธศาสตร์ดำเนินความสัมพันธ์กับจีนมากขึ้น โดยตระหนักถึงผลประโยชน์ และความมั่นคงของภูมิภาคเป็นสำคัญ และใช้จุดแข็งจากการที่มีความใกล้ชิดด้านความมั่นคง ในการขยายความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมด้านป้องกันประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป

คำนำ

โครงการวิจัย เรื่อง ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน ได้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร รวมถึงการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน เพื่อรองรับต่อสถานการณ์การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น และเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่ต้องการให้มีความแข็งแกร่งด้านการทหาร ที่เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการผลักดันชาติให้ขึ้นสู่การเป็นประเทศพัฒนา มีความรุ่งเรือง เข้มแข็ง ศิวิไลซ์ เป็นปึกแผ่น และทันสมัยอย่างสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เอง ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจและเฝ้าติดตามการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จนอาจนำไปสู่ความวิตกกังวล และสร้างความหวาดระแวงต่อบทบาทและท่าทีของจีน การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิจัยและวรรณกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์และการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน รวมทั้ง นโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงของจีนที่นำมาสู่การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งไทยควรติดตามและศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึง ความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ภายใต้พันธกรณีของการเป็นประชาคมอาเซียนในการปฏิสัมพันธ์กับจีน เพื่อรองรับต่อบทบาททางทหารของจีนจากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะนำมาซึ่งประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงและผู้สนใจโดยทั่วไป

พลตรี

(สิริพจน์ ไร่ไพกุล)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
ขอบเขตของการวิจัย	๖
วิธีการดำเนินการวิจัย	๗
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
คำจำกัดความ	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
แนวคิดและความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ	๑๐
ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ	๑๑
แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคง	๑๔
แนวความคิดผลประโยชน์ของชาติ	๑๖
หลักการทฤษฎีและการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ	๑๙
ธรรมชาติของรัฐและการเมือง	๑๙
หลักสำคัญของแนวคิดสังคมนิยมดั้งเดิม	๒๐
คำอธิบายต่อรัฐ	๒๑
การถ่วงดุลอำนาจ	๒๒
ทฤษฎีความขัดแย้ง	๒๕
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๓๐
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๓
กรอบแนวคิดการวิจัย	๓๔
สรุป	๓๕
บทที่ ๓ การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และด้านการทหารของจีน	๓๖
สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น	๓๖
การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหารของจีน	๔๗
การปรับโครงสร้างกองทัพจีน	๕๒
สรุป	๖๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการ ปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน	๖๖
ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน	๖๖
ผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๖๘
ความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ภายใต้พันธกรณีของการเป็น ประชาคมอาเซียน ในการปฏิสัมพันธ์กับจีน เพื่อรองรับต่อผลกระทบจากการ ปรับโครงสร้างกองทัพของจีน	๗๒
สรุป	๗๔
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๖
สรุป	๗๖
ข้อเสนอแนะ	๘๔
บรรณานุกรม	๘๖
ประวัติย่อผู้วิจัย	๙๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า	
๓ - ๑	ผังการจัดทางทหารจีน	๕๒
๓ - ๒	China Military Regions	๕๓
๓ - ๓	โครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (ปัจจุบัน)	๕๙
๓ - ๔	Theater Commands of the People's Liberation Army	๖๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจต่อประเทศมหาอำนาจทั่วโลก โดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญของโลก เป็นภูมิภาคที่มีประชากรรวมกันกว่า ๖๓๖ ล้านคน (ข้อมูลปี พ.ศ. ๒๕๕๘) และเป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ รวมทั้งเป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในห้วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีวิกฤติเศรษฐกิจในสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป แต่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ดังนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงกลายเป็นตลาดสินค้าที่สำคัญของประเทศต่างๆ รวมถึงเป็นแหล่งพลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ทั้งนี้ จีนให้ความสำคัญกับประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในฐานะที่เป็นเวทีสำคัญในการรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจในภูมิภาค เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยจีนดำเนินยุทธศาสตร์ต่อภูมิภาคฯ ในลักษณะการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาค ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร นอกจากนี้ จีนได้ใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) และปัจจัยทางการทูต เป็นเครื่องมือในการรุก ขยายบทบาท และอิทธิพลในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใหม่ โดยเน้นความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจอย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี ผ่านทางกลไกในระดับภูมิภาค ขณะเดียวกัน ก็ได้ใช้ชาวจีนโพ้นทะเล เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจีน สนับสนุนนโยบายของจีน และช่วยลดความหวาดระแวงจีน ซึ่งเมื่อนำท่าทีของจีนทั้งหมดนี้ ทั้งการแสดงบทบาทเป็นประเทศผู้ให้การเป็นเพื่อนบ้านที่ดี ตลอดจนการยึดหลักไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน มาผนวกเข้าด้วยกัน ยิ่งส่งผลให้จีนประสบความสำเร็จในการขยายอำนาจของตนเองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น

แต่เนื่องด้วยในห้วง ๑๐ ปี ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั่วโลก มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัต เนื่องจากการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ กับประเทศรอบบ้าน ในประเด็นข้อพิพาทเรื่องสิทธิการถือครองดินแดน ปัญหาการแย่งชิงและเข้าถึงแหล่งพลังงาน ฯลฯ ส่งผลให้หลายๆ ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต่างปรับยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อความอยู่รอด รวมทั้ง เพื่อรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลและผลประโยชน์ของรัฐตน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพด้านการทหาร เพื่อป้องกันตนเอง ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และเสริมสร้างความสมดุล โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่ภายหลังจีนเข้ามามีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องหันกลับมาทบทวนนโยบายต่างประเทศ เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของจีนให้ได้เร็วที่สุด โดยดำเนินนโยบายปักหมุดเอเชีย (Pivot to Asia) หรือการปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก (Rebalance to Asia and Pacific) โดยมีการสร้างและสานความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และปรับกลยุทธ์โดยมุ่งเน้นการรักษาผลประโยชน์ตามนโยบายใหม่ ด้านการป้องกันประเทศ (Defense Strategic Guidance) เพื่อเป็นการป้องปรามภัยคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะ

การสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สร้างหลักประกันเสรีภาพการเดินเรือในภูมิภาค ด้วยการดำเนินนโยบายปรับกำลังโดยให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และแสวงหาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น สำหรับแนวทางการดำเนินการของ กท.สหรัฐฯ ประกอบด้วย ๑) ยึดมั่นในหลักเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation Operations : FONOPs) โดยเคารพการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้การช่วยเหลือประเทศพันธมิตรให้สามารถเลือกแนวทางของตนเองได้ โดยปราศจากการข่มขู่ ๒) ปรับการวางกำลังทางทะเลตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Asia - Pacific Maritime Security Strategy 2015) เช่น เพิ่มกำลังและยุทธโปกรณ์ให้กับหน่วยบัญชาการในภูมิภาคต่างๆ มีกำลังประจำพื้นที่ ใช้ประโยชน์จากการฝึกซ้อมนอกประเทศ พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ขยายอายุของเรือรบ และมีข้อตกลงในการเข้าใช้พื้นที่นอกประเทศ ๓) การดำเนินการตามแผนงานความมั่นคงทางทะเลใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Maritime Security Initiative : MSI) ซึ่งจะให้การสนับสนุนพันธมิตร โดยเป็นโครงการระหว่างปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙ เพื่อพัฒนาความสามารถทางทะเลของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยงบประมาณสนับสนุน จำนวน ๑๑๙ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และ ๑๔๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อปี ๒๕๕๘ และปี ๒๕๕๙ ตามลำดับ พร้อมทั้งร่วมมือกับประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย เชื่อมโยงความมั่นคงทางภูมิภาค และความมั่นคงทางทะเลเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เงินสนับสนุนในขั้นต้น ได้กระจายให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ อันเป็นความพยายามที่สหรัฐฯ กำลังสร้างหุ้นส่วนทางความมั่นคงในอาเซียนเพื่อสกัดกั้น (deterrence) การแผ่อิทธิพลของจีน และ ๔) การให้ความสำคัญในการรับมือกับความท้าทายรูปแบบใหม่ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางทะเลเพื่อความมั่นคงในศตวรรษที่ ๒๑ (A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower) โดยกล่าวถึงความจำเป็นในการมีกองเรืออย่างน้อย ๓๐๐ ลำ เรือบรรทุกเครื่องบิน ๑๑ ลำ และเรือสะเทินน้ำสะเทินบก ๓๓ ลำ รวมทั้งเรือดำน้ำประเภท Ballistic Missile Subs ๑๔ ลำ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กองทัพเรือสหรัฐฯ รวมถึงภารกิจการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ทั้งนี้ ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหรัฐฯ จะมีการเคลื่อนกำลังทหารร้อยละ ๖๐ มาประจำการที่ภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ดังนั้น ภายในปี ๒๕๖๓ จะมีกองเรือถึง ๑๒๐ ลำ (เพิ่มขึ้นจาก ๙๗ ลำในปี ๒๕๕๗) รวมถึงอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย อาทิ เรือโจมตีชายฝั่ง (the Littoral Combat Ships-LCS), เรือรบป้องกันขีปนาวุธ (Ballistic - Missile - Defense (BMD) Capable Vessels), เครื่องบินขับไล่ รุ่น F-35C Lightning II (F-35C Lightning II Joint Strike Fighters), อากาศยานต่อสู้ไร้คนขับ MQ-4C Triton และฝูงบิน MV-22 Osprey (MQ-4C Triton Drones, and MV-22 Osprey Squadrons) นอกจากนี้ ยังมีการขยายอิทธิพลทางทะเลออกไปยังตะวันออกเฉียงกลาง ยุโรป และทางด้านตะวันตกของแปซิฟิก ทั้งนี้ สหรัฐฯ มองประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น ๒ กลุ่มคือ ๑) กลุ่มประเทศที่เป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ อาทิ สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และไทย ซึ่งประเทศเหล่านี้สหรัฐฯ ต้องการรักษาความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์รอบด้าน และ ๒) กลุ่มประเทศที่สหรัฐฯ ต้องเร่งฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์ อาทิ เมียนมา กัมพูชา สปป.ลาว เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสหรัฐฯ พยายามหันกลับมากระชับความสัมพันธ์กับประเทศลุ่มน้ำโขงมากขึ้น เพื่อที่จะถ่วงดุลจีน และลดความรู้สึกในแง่ลบของประชาชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงที่มีต่อสหรัฐฯ ซึ่งถือเป็นความพยายามในการสร้างสมดุลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเพราะถือว่าเป็นพื้นที่อิทธิพลของจีน สหรัฐฯจึงดำเนินนโยบายในการสร้างเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือในด้านต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี รวมทั้งการให้การสนับสนุนด้านการทหาร เพื่อเสริมสร้างความ

แข็งแกร่งให้กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีความขัดแย้งกับจีนในการอ้างสิทธิ์ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ ซึ่งความเคลื่อนไหวของสหรัฐฯในลักษณะนี้ จีนมองว่า เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน ในขณะที่จีนดำเนินยุทธศาสตร์ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในลักษณะการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการใช้มาตรการเชิงรุกทางทะเลที่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือกับประเทศอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการออกนโยบายยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า เส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road), หรือนโยบายหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) หรือการให้ความช่วยเหลือในรูปของกองทุนความร่วมมือทางทะเล อาเซียน – จีน (Asean - China Maritime Cooperation Fund) ซึ่งนับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จีนสามารถป้องกันการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์จากสหรัฐฯ ได้ นอกจากนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการตอบโต้สหรัฐฯ ที่ได้ให้การสนับสนุน และเสริมสร้างความร่วมมือด้านการทหารกับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ตลอดจนเพื่อรองรับสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ในทะเลจีนตะวันออก และทะเลจีนใต้ ที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาค โดยในห้วงปีที่ผ่านมา จีนยังคงดำเนินการอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่ทับซ้อนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือการจัดตั้งหน่วยทหารบนเกาะ Woody หมู่เกาะพาราเซล การเข้าไปสำรวจทรัพยากรประมงทางทะเล และแหล่งก๊าซธรรมชาติ การปรับปรุงพื้นที่ ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ตลอดจนการจัดการซ่อมรบทางทหารในบริเวณทะเลจีนใต้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งการดำเนินการอ้างสิทธิ์อย่างแข็งกร้าวนี้ ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะประเทศคูพิพาท เป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ส่งผลให้สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้น และอาจมีระดับความตึงเครียดไปถึงขั้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีได้ ทั้งนี้ นอกเหนือจากสหรัฐฯ แล้ว ยังมีญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจและเป็นประเทศผู้เล่นที่สำคัญในภูมิภาค (Key Regional Player) ที่มีบทบาททั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง มีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาค ที่มีแนวโน้มตึงเครียดมากยิ่งขึ้นจากภัยคุกคามจากจีน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นต้องทบทวนบทบาทด้านความมั่นคง และขีดความสามารถของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของญี่ปุ่น จึงได้มีนโยบายขยายบทบาทในการป้องกันประเทศด้วยการปรับปรุงยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ โดยยกระดับทวงป้องกันตนเองเป็นกระทรวงกลาโหม เริ่มบังคับใช้กฎหมายในการส่งมอบยุทธโธปกรณ์และเทคโนโลยีในการป้องกันประเทศ และการแก้ไขการตีความรัฐธรรมนูญมาตรา ๙ ใหม่ เพื่อให้ญี่ปุ่นสามารถใช้กำลังร่วมกับพันธมิตรในการป้องกันญี่ปุ่นและชาติพันธมิตร (Collective Self-Defense) ได้ภายใต้ขอบเขตที่กำหนด รวมถึงการออกกฎหมายความมั่นคงฉบับใหม่ ที่เป็นการยกระดับการปฏิบัติการทางทหาร และล่าสุดได้ประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงฉบับใหม่อย่างเป็นทางการแล้ว ซึ่งเปิดทางให้ญี่ปุ่นมีอำนาจในการใช้กำลังทหารในความขัดแย้งระหว่างประเทศภายใต้ข้อจำกัดที่กำหนดไว้ ซึ่งรวมถึง การอนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่น มีสิทธิใช้กำลังในการปกป้องตนเอง หรือเข้าช่วยเหลือชาติพันธมิตร และสามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติได้ ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางทหารครั้งสำคัญ หลังจากที่ญี่ปุ่นถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบสันติภาพ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมานานถึง ๗๐ ปี นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท่ามกลางความกังวลจากประเทศรอบบ้าน รวมถึงประเทศจีนว่า ญี่ปุ่นกำลังจะใช้ความพยายามในการกลับไปสู่ความเป็นมหาอำนาจทางทหารเช่นที่เคยเป็นมาในอดีตอีก ทั้งอาจส่งผลให้เป็นช่องทางสำหรับประเทศอื่นๆ ใช้เป็นข้ออ้างในการขยายอิทธิพลทางทหารได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะจีน หรือเกาหลีเหนือ

จากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่แปรปรวนและสลับซับซ้อนที่จีนกำลังเผชิญอยู่ดังกล่าว ทำให้จีนต้องพัฒนายุทธศาสตร์การทหารใหม่ และได้เผยแพร่เอกสารที่เรียกว่า สมุดปกขาวประจำปี ๒๐๑๕ (China's White Paper 2015) หรือปี ๒๕๕๘ ว่าด้วยการป้องกันประเทศภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์การทหารของจีน” (China's Military Strategy) ซึ่งเป็นสมุดปกขาวที่ได้จัดทำขึ้นทุกๆ ๒ ปี ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ อาทิ สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ ภารกิจและหน้าที่ทางยุทธศาสตร์ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (กองทัพจีน) ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก การเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน การเตรียมการทางทหาร ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร และเพื่อเป็นการดำเนินตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร โดยเฉพาะกำลังทางเรือ และกำลังทางอากาศ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จีนต้องปรับโครงสร้างกองทัพจากเดิม ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็นโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลังทางเรือ และกำลังทางอากาศ ลดขนาดกองทัพให้เล็กลง แต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบังคับบัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างกองทัพจีนถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่มีเป้าหมายในการนำพาประเทศก้าวไปสู่ความยิ่งใหญ่ ๒ ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ การก้าวไปสู่ความเป็นสังคมที่มั่งคั่งโดยประชากรทั้งในชุมชนเมืองและในชนบทมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีภายในปี ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑) ซึ่งเป็นห้วงเวลาแห่งการครบรอบ ๑๐๐ ปี ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยในห้วงเวลานี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของจีนจะเพิ่มขึ้นสี่เท่าตัว จากปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือประมาณ ๔ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per Capita) ประมาณ ๓ พันดอลลาร์สหรัฐ และมีพัฒนาการของกำลังรบโดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสาร และประการที่สอง คือ การก้าวไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีความรุ่งเรือง เข้มแข็ง คิวิลไลซ์ เป็นปึกแผ่น และทันสมัยภายในปี ๒๕๙๒ (ค.ศ. ๒๐๔๙) ซึ่งเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งในเวลาดังกล่าว การพัฒนากองทัพจีนให้ทันสมัยจะเสร็จสมบูรณ์ ตามยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) ทั้งนี้ นโยบายที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีนตามที่กล่าวข้างต้น จะมี ๔ ประการ ประกอบด้วยจีนที่เข้มแข็ง (Strong China) โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งในทุกมิติ คือ เศรษฐกิจ การเมือง การทูต การวิทยาศาสตร์และการทหาร จีนที่คิวิลไลซ์ (Civilized China) มุ่งเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม วัฒนธรรมที่รุ่งเรืองและศีลธรรมอันสูงส่ง จีนที่เป็นปึกแผ่น (Harmonious China) มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์หรือ "มิตรภาพ" (amity) ระหว่างชนชั้นต่างๆ ของสังคม และจีนที่สวยงาม (Beautiful China) มุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับสิ่งมีชีวิตและตั้งเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีมลพิษต่ำ โดยใช้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ๒ ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ ความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจ และประการที่สอง คือ ความแข็งแกร่งด้านการทหาร ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมามีโลกสามารถสังเกตเห็นการพัฒนาเศรษฐกิจและแสนยานุภาพทางกองทัพของจีนแบบก้าวกระโดดได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะงบประมาณด้านการทหารที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ที่ประชุมประจำปีสภาแห่งชาติจีน ได้อนุมัติเพิ่มงบประมาณด้านการทหารจำนวนกว่า ๙๕๔,๐๐๐ ล้านหยวน (๔.๙๔ ล้านล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๖ จากปี๒๕๕๘ โดยรัฐบาลจีนมีความมุ่งหวังจะส่งเสริมกองทัพให้ทันสมัย และพัฒนาขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพในการต่อต้านการสู้รบในยุคข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม คาดว่า

งบประมาณที่แท้จริงน่าจะสูงกว่าตัวเลขที่ทางการจีนเปิดเผย โดยมีงบประมาณบางส่วนแฝงอยู่ในงบประมาณของกระทรวงอื่นๆเช่นกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา โดยจีนมุ่งเน้นการเสริมสร้างโครงข่ายข้อมูลและการสื่อสาร (ระบบเรดาร์และระบบดาวเทียม) ที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้กองทัพจีนสามารถปฏิบัติการได้โดยไม่ต้องพึ่งพาระบบ GPS ของสหรัฐฯ รวมถึงการยกระดับสมรรถนะการปฏิบัติการระยะยาวในมหาสมุทรของกองทัพเรือจีน และการพัฒนาอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle - UAV) นอกจากนี้ กองทัพจีนยังต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และสวัสดิการของทหาร ทั้งที่ประจำการอยู่และปลดประจำการแล้วจำนวนมาก ซึ่งคาดว่า หากจีนยังคงเพิ่มงบประมาณด้านการทหารในลักษณะก้าวกระโดดเช่นนี้ภายในปี ๒๕๗๘ จีนจะมีงบประมาณด้านการทหารที่สูงกว่าสหรัฐฯ อย่างแน่นอน สำหรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกองทัพจีนในครั้งนี้ ถือว่าเป็นการดำเนินการสร้างกองทัพให้มีความเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน โดยเป็นการปรับเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการยุทธร่วม และการบัญชาการร่วม พร้อมทั้งปรับลดโครงสร้างภาคเขตปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคจาก ๗ เขตภาคทหารเหลือเพียง ๕ เขตยุทธบริเวณ ประกอบด้วย ๑) เขตยุทธบริเวณตะวันตก (West Zone) ๒) เขตยุทธบริเวณเหนือ (North Zone) ๓) เขตยุทธบริเวณกลาง (Central Zone) ๔) เขตยุทธบริเวณตะวันออก (East Zone) และ ๕) เขตยุทธบริเวณใต้ (South Zone) ซึ่งนอกเหนือจากการปรับลดโครงสร้างภาคเขตปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคแล้ว กระทรวง กลาโหมจีน ยังได้สถาปนาจัดตั้งหน่วยทหารของกองทัพจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงโครงสร้างกองทัพ ภายใต้การปฏิรูปกองทัพจำนวน ๓ เหล่าทัพ ส่งผลให้ปัจจุบัน กองทัพจีนมี ๕ เหล่าทัพ ประกอบด้วย ๑) กองทัพบก ๒) กองทัพเรือ ๓) กองทัพอากาศ ๔) กองกำลังซีปนาวุธที่ ๒ จัดตั้งขึ้นแทนกองทัพน้อยปืนใหญ่ และ ๕) กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ โดยปรับโอนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทัพไปอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเหล่าทัพ นับว่าเป็นการสร้างกลไกในการกำกับดูแลการปฏิบัติของกองทัพ โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและคณะกรรมการกลางการทหารจีน ยังคงมีบทบาทและอำนาจสูงสุดในการปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร นอกจากนี้ เพื่อความคล่องตัวต่อการรองรับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น กองทัพจีนยังมีแผนการปรับลดกำลังพลจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ นาย (ปัจจุบันมี ๒.๓ ล้านนาย) เพื่อปรับโครงสร้างของกำลังพลให้เกิดความเหมาะสม และมีความทันสมัยโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้ซึ่งวางนโยบายการปฏิรูปกองทัพจีน มีความมุ่งหวังว่า การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบัญชาการร่วม จะต้องมีความคืบหน้า การปรับโครงสร้างและขนาดของกองทัพ มาตรการการกำหนดนโยบายโดยสมบูรณ์ รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับประชาชน จะต้องเห็นผลเป็นที่น่าพอใจ และกองทัพจะต้องมีขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสาร และมีระบบการส่งการที่มีประสิทธิภาพ ในรูปแบบกองทัพสมัยใหม่ของจีน อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการทหารที่มีความสมบูรณ์แบบ ภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน นอกจากนี้ จีนได้วางเป้าหมายอย่างชัดเจนว่า ภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) กองกำลังทางเรือของจีนที่กำลังพัฒนาแสนยานุภาพอย่างมากในปัจจุบัน จะสามารถจัดตั้ง “แนวห่วงโซ่ของเกาะขั้นที่หนึ่ง” (First Island Chain) เป็นแนวยาวตั้งแต่ทางตอนเหนือของไต้หวันมาจนถึงประเทศฟิลิปปินส์ และเกาะบอร์เนียว เพื่อเป็นก้าวแรกของการเป็นมหาอำนาจในมหาสมุทรแปซิฟิก ในอนาคตอันใกล้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เอง ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจและเฝ้าติดตามการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จนอาจนำไปสู่ความวิตกกังวล และสร้างความหวาดระแวงต่อบทบาทและท่าทีของจีน ซึ่งประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนอาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารเพิ่มมากขึ้น

ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศ ทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค

สำหรับประเทศไทยนั้น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนในทุกๆ ระดับ นโยบายการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยกับจีน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและผลประโยชน์ร่วมกัน มุ่งกระชับความสัมพันธ์ในรูปหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในลักษณะ Win-Win โดยยึดแนวทางการสร้างเสริมความไว้วางใจทางการเมือง การยกระดับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเพิ่มความร่วมมือด้านความมั่นคงรูปแบบต่างๆ และการส่งเสริมการติดต่อระดับประชาชน ซึ่งไทยสนับสนุนนโยบายจีนเดียว เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์โดยรวม ขณะที่ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับจีน ถือเป็นความสัมพันธ์พิเศษ มีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิผล ทั้งในด้านความมั่นคง อาวุธยุทธโศปกรณ์ การแลกเปลี่ยนการเยือน การศึกษา การประชุมแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ความร่วมมือด้านเทคนิคทางทหาร และเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ซึ่งล้วนมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกองทัพของประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ไทยควรติดตามและศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ภายใต้พันธกรณีของการเป็นประชาคมอาเซียนในการปฏิสัมพันธ์กับจีน เพื่อรองรับต่อบทบาททางทหารของจีนจากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจอาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจีน

๒. เพื่อศึกษา การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร รวมถึงการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

๓. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาเฉพาะรายงานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน

: ศึกษา นโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงของจีนที่นำมาสู่การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน โดยเน้นเฉพาะที่โครงสร้าง แต่จะไม่ระบุถึงรายละเอียดของการจัดหน่วยเพื่อที่จะได้นำมาประเมินถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นในภูมิภาค

๒. ขอบเขตด้านประชากร : ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นผู้เชี่ยวชาญจาก กต. สมช.และ กท.ฯลฯ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำ สอท.ไทย ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน รวมประมาณ ๕ คน

๓. ขอบเขตด้านเวลา : ตั้งแต่ ค.ศ.๕๙ - ก.ย.๖๐

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการ คือ

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ : โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการ ผลประชุมสถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศเกี่ยวกับผลกระทบด้านความมั่นคงของจีน จากการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงของจีน และศึกษาถึงรายละเอียดทั้งห้วงก่อนและหลังการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการปรับโครงสร้าง

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ : สัมภาษณ์เชิงลึก (Content Analysis) และนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำ สอท.ไทย ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคและการแข่งขันขยายอิทธิพลของจีนและสหรัฐฯ

๒. ทำให้ทราบถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงของจีนตามความฝันของจีน

๓. ทำให้ทราบถึงผลกระทบด้านความมั่นคงของภูมิภาคจากการเพิ่มบทบาททางทหารของจีนในการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) หมายถึง

ยุทธศาสตร์ที่ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความยิ่งใหญ่ ๒ ประการ ประกอบด้วย การก้าวไปสู่ความมั่งคั่ง โดยประชากรทั้งในชุมชนเมืองและในชุมชนชนบทมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีภายในปี ๒๕๖๔ ซึ่งเป็นห้วงเวลาแห่งการครบรอบ ๑๐๐ ปี ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และการก้าวไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนาแล้วในปี ๒๕๙๒ ซึ่งเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน

นโยบายหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง “One Belt One Road” หมายถึง

แนวนโยบายในการดำเนินการเชิงรุกที่รัฐบาลจีนหยิบยกขึ้นเพื่อถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ และขยายบทบาทอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ด้วยการสร้าง “ความเชื่อมโยง” และ “ความร่วมมือ” รอบด้านกับนานาประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป โดยกระทำใน ๒ กรอบใหญ่ คือ ๑) แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมทางบก (New Silk Road Economic Belt) หรือ One Belt ที่มุ่งเชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และภูมิภาคเอเชียใต้

(ผ่านระเบียงเศรษฐกิจ จีน-เอเชียใต้) เชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคเอเชียกลาง มองโกเลีย และรัสเซีย (ผ่านระเบียงเศรษฐกิจ จีน-มองโกเลีย-รัสเซีย (New Eurasia Continental Bridge-NECB)) และเชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และภูมิภาคยุโรป (ผ่านระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก) ๒) เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Maritime Silk Road) หรือ One Road คือ เส้นทางที่ผ่านทะเลจีนใต้ ลงมายังช่องแคบมะละกา ผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย และเชื่อมต่อภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และยุโรป

นโยบายใหม่ด้านการป้องกันประเทศของสหรัฐฯ (Defense Strategic Guidance) หมายถึง

นโยบาย การป้องกันประเทศของ กท.สหรัฐฯ ที่ยึดหลักตามยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงชาติของสหรัฐฯ ประจำปี ๒๕๕๘ ในการป้องปรามภัยคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะการสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สร้างหลักประกันเสรีภาพการเดินทางเรือในภูมิภาคด้วยการดำเนินนโยบายปรับกำลังโดยให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และแสวงหาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น

กองทุนความร่วมมือทางทะเลอาเซียน - จีน (Asean - China Maritime Cooperation Fund) หมายถึง

กองทุนความร่วมมือทางทะเล (Maritime Cooperation Fund) มีมูลค่าจำนวน ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท) ซึ่งนายกรัฐมนตรีจีนได้ประกาศจัดตั้งเมื่อปี ๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือด้านการวิจัยทางทะเล และปกป้องสิ่งแวดล้อมการเดินทางเรือเพื่อความปลอดภัย การเชื่อมโยงเส้นทางเดินทางเรือ การค้นหาและการให้ความช่วยเหลือตลอดจนการต่อสู้กับภัยคุกคามข้ามชาติ

ผู้เล่นที่มีบทบาทสำคัญ (Key Regional Player) หมายถึง

ประเทศผู้ที่มีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาค

เขตยุทธบริเวณ หมายถึง

ขอบเขตดินแดนส่วนหนึ่งของเขตสงครามที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการรบ การสนับสนุนการรบ และการสนับสนุนทางการช่วยรบ

พรรคคอมมิวนิสต์จีน (Communist Party of China - CPC) หมายถึง

พรรคการเมืองหลักในจีนโดยอุดมการณ์สูงสุด และเป้าหมายของพรรคคอมมิวนิสต์จีนคือการบรรลุซึ่งลัทธิคอมมิวนิสต์ ธรรมนูญพรรคฯ กำหนดว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนถือลัทธิมาร์กซ - เลนิน ความคิดเหมา เจ๋อตุง ทฤษฎีเต๋ิง เสี่ยวผิง และความคิดอันสำคัญว่าด้วย ๓ ตัวแทน เป็นเครื่องชี้ทิศปฏิบัติการของตน พรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อตั้งขึ้นเมื่อ ก.ค.๒๔๖๔ ทั้งนี้ ตามธรรมนูญพรรค กำหนดให้มีการประชุมสมัชชาพรรคแห่งชาติ (Party Congress) ทุก ๕ ปี คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Central Committee) เป็นตัวแทนสมัชชาพรรคแห่งชาติในการนำนโยบายของพรรคไปปฏิบัติ โดยคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน มีการประชุมเต็มคณะอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง หรือมากกว่านั้น ตามคำสั่งของกรมการเมือง (Politburo) ส่วนสมาชิกกรมการเมือง มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน และสมาชิกถาวรกรมการเมืองมีการประชุมเป็นประจำทุกอาทิตย์ ปัจจุบันพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีสมาชิกกว่า ๘๐ ล้านคนโดยมีนายสี จิ้นผิง ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน

คณะกรรมการกลางการทหารจีน (Central Military Commission - CMC) หมายถึง

องค์กรสูงสุด ในการควบคุมกำลังติดอาวุธทั้งหมดทั่วประเทศจีน คณะกรรมการกลางการทหารจีน มีฐานะเทียบเท่าคณะรัฐมนตรี ศาลฎีกา และอัยการสูงสุด ประธานคณะกรรมการกลางการทหารจีน จะได้รับการเสนอชื่อจากพรรคคอมมิวนิสต์ และมีเป็นบุคคลเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อให้อำนาจในการปกครองประเทศเป็นไปอย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ทั้งนี้ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในพรรค ซึ่งจะดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจีนด้วยในเวลาเดียวกัน ปัจจุบัน ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แห่งจีน ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางการทหารจีน ทั้งนี้ คณะกรรมการกลางการทหารจีน ประกอบด้วยประธาน ๑ ตำแหน่ง รองประธาน ๓ ตำแหน่ง และกรรมการ ๗ ตำแหน่ง โดยประธาน เป็นผู้วางนโยบายและมีอำนาจสูงสุด กรรมการกลางการทหารจีนในแต่ละสมัย มีวาระ ๕ ปี แต่ไม่ได้จำกัดจำนวนสมัยของการดำรงตำแหน่งของประธาน รองประธาน และกรรมการ

แนวห่วงโซ่ของเกาะชั้นที่หนึ่ง (First Island Chain) หมายถึง

การใช้แผนที่เส้นประ ๙ เส้น ที่ลากเส้นให้ต่อยาวเป็นเส้นทึบ พร้อมกับลากให้ยาวขึ้นไปครอบคลุมจนถึงประเทศญี่ปุ่น เป็นส่วนประกอบในการร่างแนวปรกการป้องกันอาณาเขตทางทะเลของจีน ทั้งนี้ จีนประกาศว่า ในปี ๒๕๖๓ จีนจะสามารถใช้ “แนวห่วงโซ่ของเกาะชั้นที่หนึ่ง” นี้เป็นแนวปรกการสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐฯ ในทะเลเหลือง ทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก

ยุทธศาสตร์ Win-Win หมายถึง

แนวคิดในการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันให้ความร่วมมือกันมีข้อตกลงหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ ไม่ใช่การแข่งขันเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์ หรือเสียประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นไปที่การหาจุดกึ่งกลางหรือจุดที่ทำให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองฝ่าย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน ผู้วิจัยได้ทำการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. แนวคิดและความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ
๒. แนวความคิดผลประโยชน์แห่งชาติ
๓. ทฤษฎีความขัดแย้ง
๔. แนวคิดในการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ
๕. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
 - ๕.๑ ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายด้านต่างประเทศของจีน
 - ๕.๒ จีนกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
 - ๕.๓ Pivot to Asia : ผลกระทบต่อไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน
 - ๕.๔ การแผ่ขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคอาเซียน
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๖.๑ ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน
 - ๖.๒ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหารของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศญี่ปุ่น
๗. กรอบความคิดของการวิจัย
๘. สรุป

แนวคิดและความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ

เมื่อกล่าวถึง ความมั่นคง ประชาชนโดยส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทหาร การสู้รบ หรือการสงครามโดยตรง ความเข้าใจเช่นนั้นอาจเป็นความจริงที่เห็นเป็นรูปธรรมในสมัยอดีต เพราะในอดีต ภัยคุกคามที่จะมีผลกระทบต่อประเทศชาติ คือ การรุกรานด้วยกำลังทหารของต่างชาติ ที่เหนือกว่า เพื่อต้องการยึดหรือบังคับประเทศอื่นให้ปฏิบัติตามความต้องการของประเทศตน หากประเทศใดที่มีกำลังทหารเข้มแข็ง มีการฝึกอย่างดี มีความอดทน และมีจิตใจต่อสู้ รวมทั้งมีผู้นำกองทัพที่ดี มีความสามารถ ก็จะสามารถป้องกันรักษาเอกราช รักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และดำรงความอยู่รอดของชาติเอาไว้ได้ ทั้งนี้การมีความสามารถในการป้องกันเอกราช การรักษาความมั่นคงปลอดภัย ของชาติ และการดำรงความอยู่รอดของชาติดังกล่าว คือ การมีความสามารถในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ นั่นเอง ดังนั้นจึงมองว่า ความมั่นคงแห่งชาติขึ้นอยู่กับกำลังอำนาจทางทหารเป็นสำคัญ ซึ่งในความเป็นจริง นั้น ถึงแม้ว่าการที่รัฐหรือประเทศใด ๆ จะมีกำลังทหารที่เข้มแข็งก็ตาม แต่ถ้าขาดความเข้มแข็งทางด้าน เศรษฐกิจแล้วก็จะส่งผลให้ระบบการส่งกำลังบำรุง และความต่อเนื่องในการทำสงครามประสบกับปัญหา อย่างแน่นอน

ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงความสำคัญของความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจในยุคสงคราม
โนโปเลียน ของสุรชาติ บำรุงสุข (๒๕๔๑ : ๓๐) มีเนื้อความ คือ การปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นครั้งแรก
ในปี พ.ศ. ๒๓๐๓-๒๔๐๓ ส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในประเทศอังกฤษซึ่งส่งผลต่อกิจการทหาร และด้านการ
พาณิชย์กรรม การค้าและเศรษฐกิจได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญของรัฐที่ใช้ในการทำสงคราม เพราะการดำรง
กองทัพขนาดใหญ่ และการเกณฑ์ทหารเข้าสู่กองทัพ ทำให้รัฐต้องมีภาระทางด้านเศรษฐกิจและการ
สงครามเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรม และการขยายตัว ของพาณิชย์กรรมใน
อังกฤษ ทำให้อังกฤษมีศักยภาพในการทำสงครามเหนือกว่าฝรั่งเศส

ในทางกลับกันในสงครามอ่าวเปอร์เซีย (The Persian Gulf War) ที่เริ่มจากการบุกคูเวต
ของอิรักในวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ อิรักใช้เวลาปฏิบัติการประมาณ ๔๘ ชั่วโมง และซัดดัม ฮุสเซนได้
ประกาศให้คูเวตเป็นจังหวัดหนึ่งของอิรัก จะเห็นได้ว่าประเทศคูเวตนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศเล็กแต่ได้
ชื่อว่าเป็นประเทศที่ร่ำรวยจากการขายน้ำมัน จึงทำให้มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจสูง อย่างไรก็ตาม
กษัตริย์คูเวตมิได้สนใจที่จะมีกองทัพที่ดีและเข้มแข็ง จึงส่งผลให้ต้องเสียเอกราชต่ออิรัก ถึงจะเป็นห้วง
เวลาไม่นานนัก แต่ก็ได้สร้างความสูญเสียขนาดับประการ

ในสงครามเวียดนามปี พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๑๘ ระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ที่มี
สหรัฐฯเข้าร่วมด้วย เมื่อเปรียบเทียบทางการทหารแล้วพบว่า สหรัฐฯมีความเหนือกว่าอย่างเทียบกัน
ไม่ได้ จนอาจกล่าวได้ว่า ในห้วงเวลาดังกล่าวคนส่วนมากไม่คิดว่าสหรัฐฯจะต้องพ่ายแพ้จนต้องถอนทัพ
กลับไป ทั้งนี้เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากปัจจัยของพลังอำนาจทางด้านสังคมจิตวิทยา ที่เกี่ยวข้องกับการ
สนับสนุนของประชาชนภายในประเทศในการทำสงคราม อุดมการณ์ของแต่ละประเทศที่เข้าสู่สงครามก็
เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการบ่งชี้พลังอำนาจของชาติ หรือแม้แต่ความมั่นคงแห่งชาติ

จากตัวอย่างดังกล่าว คงพอที่จะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเกี่ยวโยงกันของความ
มั่นคงแห่งชาติที่มีอยู่ด้วยกันหลายองค์ประกอบ รวมทั้งจะได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความมั่นคงแห่งชาติ
กับพลังอำนาจของชาติที่แทบจะแยกกันไม่ได้ ดังนั้นการศึกษาความมั่นคงเฉพาะเรื่องของการสงครามและ
การทหารเพียงอย่างเดียว นับว่าเป็นการศึกษาที่ค่อนข้างแคบ และอยู่ในวงจำกัด ไม่เหมาะสมกับ
สถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เรื่องของความมั่นคงจึงไม่ควรจะจำกัดอยู่ในวงแคบๆ
แต่ควรครอบคลุมถึงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านการเมือง เป็นต้น จึงสมควรที่จะศึกษาถึง
ความหมาย องค์ประกอบ ทฤษฎี และแนวความคิดในด้านต่างๆ ของความมั่นคงแห่งชาติ

ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง ความมั่นคงแห่งรัฐ หรือความมั่นคงแห่งรัฐชาติ ทั้งนี้กรอบ
สำหรับการใช้คำดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศมีมาพร้อม ๆ กับอารยธรรม
ของมนุษยชาติ เมื่อมนุษย์มีอารยธรรมแล้วก็เริ่มมีปัญหาของความขัดแย้งระหว่างกันขึ้น เกิดปัญหาความ
มั่นคงปลอดภัยซึ่งกันและกัน ต่อมาเมื่อมีวิวัฒนาการทางการเมืองจากชนเผ่า ไปสู่การเป็นชาติ
ประเทศ และเป็นรัฐโดยเฉพาะจุดเปลี่ยนที่สำคัญในปี พ.ศ. ๒๑๙๑ ที่เกิดสนธิสัญญา Treaty of
Westphalia ในยุโรปได้ส่งผลให้เกิดคำว่า รัฐชาติ ขึ้น โดยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้กำหนดไว้อย่าง
ชัดเจน รัฐชาติมีอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ในการปกครองดินแดนที่มีการแบ่งเขตแดนอย่างแน่นอน
มีประชากรชัดเจนภายใต้การดูแลของรัฐชาติ ซึ่งทำให้องค์กรที่สำคัญและเป็นตัวแทนของหน่วยทาง
การเมืองก็คือ รัฐ หรือรัฐชาตินั้นเอง (ประภัสสร เทพชาตรี, ๒๕๔๑ : ๓๐-๓๑)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในการอธิบายความหมายของความมั่นคงแห่งชาติไว้อย่างชัดเจน ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร ความว่า (เครือข่ายกาญจนาภิเษก, ๒๕๕๕)

ประเทศชาตินั้น ประกอบด้วยผืนแผ่นดินกับประชาชน และผืนแผ่นดินนั้นเป็นที่เกิด ที่อาศัย ที่อำนวยประโยชน์สุข ให้ความมั่นคงร่มเย็นแก่ประชาชน และให้สามารถรวมกันอยู่เป็นปึกแผ่น เป็นชาติได้ ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ จึงมิได้อยู่ที่การปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไว้ด้วยแสนยานุภาพแต่เพียงอย่างเดียว หากจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีความพัฒนาผาสุก ปราศจากทุกข์ยากเข็ญด้วย

จากพระราชดำรัสดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความมั่นคงแห่งชาติ ได้รวมทั้งความเข้มแข็งของกำลังทหาร และความผาสุกหรือความพึงพอใจของประชาชนต่อสภาพความเป็นอยู่หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย

ดังนั้นความมั่นคงแห่งชาติตามความหมายของนักวิชาการและนักบริหาร ซึ่งมีลักษณะองค์รวมที่มีความหมายกว้างขึ้น ครอบคลุมถึงปัจจัยทุกด้านโดยไม่มองเฉพาะในความหมายเพียงความอยู่รอด ความปลอดภัยของรัฐ หรือความเข้มแข็งของชาติ ชุมชน และประชาสังคมในทุกด้าน แต่จะหมายความรวมไปถึงนอกประเทศด้วย คือ ความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้าน โดยประเทศไม่สามารถมั่นคงได้ด้วยตนเองโดยลำพัง หากเพื่อนบ้านยังไม่มั่นคง เป็นแนวคิดในลักษณะองค์รวม หรือเรียกว่าเป็นความมั่นคงสมบูรณ์แบบ หรือความมั่นคงเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ (Comprehensive National Security) (อ้างถึงใน เชิดชาย เหล่าหล้า, ๒๕๕๓ : ๗๐)

สำหรับความหมายของคำว่า ความมั่นคงแห่งชาติ ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒) มีความหมายดังนี้

ความ เป็นคำที่ใช้ประกอบหน้าคำอื่นให้เป็น คำนาม เช่น ความคิด

มั่น เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง แน่ แน่นอน แน่น แน่นและทนทาน ไม่ขยับเขยื้อน

มั่นคง เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ไม่ขยับเขยื้อน หรือเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แน่นหนาทนทาน

แห่ง เป็นคำนาม หมายถึง แหล่ง ที่ ถ้าใช้เป็นบุพบทจะมีความหมายว่า ของ นอกจากนี้ อาจใช้คำว่า แห่ง เป็นลักษณะนามได้ด้วย

ชาติ เป็นคำนามที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต หมายถึง ต้นจันทร์เทศ หมู่ ชัน จำพวก ชนิด กำเนิด เหล่า ครัว ตระกูล พวก การเอากำเนิดใหม่ การเกิด การเป็นขึ้นมา นอกจากนี้ยังมีความหมายถึง ประเทศด้วย

เมื่อรวมความหมายของคำว่า ความมั่นคงแห่งชาติ จะได้ความหมาย คือ ความดำรงอยู่ของชาติหรือประเทศอย่างถาวร ไม่เปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย มีความแน่นหนาทนทานต่อการสั่นคลอนจากภัยต่าง ๆ ทุกประการที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชาติได้

จากความหมายดังกล่าวอาจอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

๑. ความมั่นคงแห่งชาติ เป็นสภาวะการณ์ของความมั่นคงในทุกองค์ประกอบของชาติ หรือรัฐ ซึ่งหมายถึง

๑.๑ ความมั่นคงของกลุ่มคน หรือประชาชนที่อยู่ในดินแดนนั้น ๆ ซึ่งประชาชนดังกล่าว โดยปกติ จะมีวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งกำเนิด ประวัติศาสตร์ และภาษาเดียวกัน ดังนั้นความมั่นคงหมายถึง สภาพของประชาชนภายในชาติ

๑.๒ ต้องปลอดภัยจากการเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่างๆ (เช่น ภัยอันตรายจากการรุกรานจากรัฐอื่น ภัยอันตรายจากปัญหามลภาวะของสิ่งแวดล้อม ฯลฯ) ความตื่นตระหนก ความเกรงกลัวใดๆ รวมทั้งความกังวลสงสัยที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชน

๑.๓ ต้องไร้ซึ่งแรงกดดันต่าง ๆ ในการบริหารอำนาจอธิปไตยในดินแดนตน

๑.๔ มีหลักประกันในการดำรงวิถีชีวิตตนเอง

๑.๕ ต้องมีความอดทนต่อแรงกระทบต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและภายใน

๑.๖ ต้องมีความหนักแน่น ไม่ผันแปรไปตามสิ่งที่มีกระทบต่างๆ

๑.๗ ความมั่นคงของดินแดนที่ตั้งอยู่ของรัฐ มีลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ หมายถึง การที่ดินแดนของรัฐนั้นๆ จะต้องมีความปลอดภัยจากการรุกรานเข้ายึดครองโดยรัฐอื่น หรือแม้แต่การข่มขู่เข้าครอบครอง การละเมิดลัทธิเขตแดน รวมทั้งจะต้องเป็นอาณาเขตดินแดนของประเทศที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะมีแรงกดดันใดๆ ก็ตาม (เช่น แม้แต่การกัดเซาะของแม่น้ำที่เป็นเส้นแบ่งเขตแดน หรือแม้แต่การเปลี่ยนทิศทางไหลของแม่น้ำแล้วทำให้อาณาเขตดินแดนเปลี่ยนแปลงไป)

๑.๘ ความมั่นคงของรัฐบาลที่ปกครองประเทศ รัฐบาลดังกล่าวจะต้องกระทำหน้าที่ของตนในการบริหารประเทศโดยเสรี ไม่ถูกแทรกแซงการดำเนินการบริหารจากรัฐอื่น หรือจากกลุ่มใด ๆ ภายในประเทศ (หมายถึงการที่รัฐบาลสามารถตัดสินใจและดำเนินการในการบริหารประเทศ ภายใต้กระบวนการตัดสินใจที่ถูกต้องมิถูกแทรกแซงจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง) จะต้องเป็นรัฐบาลที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลง หรือถูกโค่นล้มโดยง่ายจนกว่าจะถึงวาระที่สมควร มีอำนาจที่ได้รับการประกันในความชอบธรรม รวมทั้งรัฐบาลจะต้องมีความรู้สึกที่ปลอดภัยต่อความกดดัน ความเสี่ยง ความกังวลสงสัย และความตื่นตระหนกต่างๆ

๑.๙ ความมั่นคงของการมีอำนาจอธิปไตยอันมีเสรีในการปกครองประเทศของตนภายใต้ดินแดน และสิทธิในการปกครองภายในประเทศของตน โดยมีถูกต่างรัฐละเมิดอำนาจอธิปไตยดังกล่าวได้โดยง่าย มีเสรีในการจัดระเบียบการปกครองตนเอง มีความปลอดภัยจากความเกรงกลัวและความตื่นตระหนกต่างๆ มีความทนทานต่อแรงเสียดสี และแรงกดดันอันจะทำให้อำนาจอธิปไตยดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป

๒. ความมั่นคงแห่งชาติ เป็นคุณภาพของชาติ หรือรัฐ ที่มีหลักประกันในการดำรงอยู่อย่างแน่นหนาถาวร มิเปลี่ยนแปลงไปโดยง่าย ปลอดภัยจากอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น หรือมีแนวโน้มจะเกิดขึ้น หรือแม้แต่คิดไปว่าจะเกิดขึ้น มีเสรีในการดำเนินการต่างๆ ด้วยตนเอง ในเรื่องประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย

นอกจากความหมายที่ได้ทำการกล่าวไปแล้วนั้น ยังมีความหมายอื่นๆ จากนักวิชาการ คือ

ธนพล หิรัญบุรณะ (๒๕๕๒ : ๕๙) ได้ให้ความหมายของความมั่นคงของชาติไว้ว่า ความมั่นคงของชาติ คือ สภาวะการณ์หรือสภาพของประเทศที่ประชาชนสามารถดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง รวมทั้งการเสี่ยง ความกังวล และความเกรงกลัว ที่มีกระทบในทุกด้าน เช่น ด้านเอกราชอธิปไตย ด้านบูรณาการดินแดน ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนา สังคม การศึกษา ความปลอดภัย และความสงบสุขของประชาชน โดยปัจจัยเหล่านี้ต้องไม่กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ

ประจักษ์ ประจักษ์ปัจฉิม (๒๕๓๒ : ๔๓) ให้ความหมายของความมั่นคงของชาติไว้ว่า ความมั่นคงของชาติ (National Security) คือ การดำรงอยู่ของชาติ เป็นความมั่นคงแบบเบ็ดเสร็จ ต้องมีการบูรณาการด้านต่างๆ เป็นความมั่นคงที่ครอบคลุมหลายมิติของทุกด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันทั้งด้าน

การเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น

สถาบันการศึกษาในสหรัฐฯ ได้ให้คำนิยามศัพท์ของความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึงการป้องกันชาติให้พ้นจากอันตรายทั้งปวง ได้แก่ การรุกรานจากภายนอก การจารกรรม การลาดตระเวนของข้าศึก การวินาศกรรม การบ่อนทำลาย การรบกวน และอิทธิพลอื่นๆ ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงแก่ชาติ

จากความหมายของความมั่นคงแห่งชาติตามที่ได้มีผู้รู้ให้นิยามไว้แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า มีความหมายของคำว่า ความมั่นคงแห่งชาติ ที่หลากหลายแตกต่างกันไป มีน้ำหนักของความสำคัญที่ให้ต่อองค์ประกอบของความหมายดังกล่าวที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้คำนิยามนั้นๆ มีความเชี่ยวชาญอยู่ทางด้านใด สนใจในเรื่องอะไร รวมทั้งต้องการเน้นในสิ่งใด อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับยุคและสมัยที่ผู้ให้คำนิยามนั้นๆ ประกาศคำนิยามออกมา เมื่อพิจารณาถึงคำจำกัดความ และองค์ประกอบของรัฐแล้ว ความหมายของความมั่นคงของชาติดังที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ทำให้สามารถที่จะพิจารณาให้ความหมายของความมั่นคง ที่มีความครอบคลุมในทุกด้าน และครอบคลุมความหมายที่แต่ละท่านได้ให้ไว้ได้ดังนี้

ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง สภาวะการณ์หรือสภาพที่รัฐชาติ ภายใต้การนำของรัฐบาลที่มีอำนาจอธิปไตยในการปกครองดินแดนดังกล่าวด้วยตนเอง ที่สามารถดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์การเสี่ยงใดๆ ความเกรงกลัว ความกังวล และความสงสัย มีความเจริญก้าวหน้า มีเสรีต่อแรงกดดันต่างๆ ซึ่งจะประกันให้เกิดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนภายในชาติ ดำเนินไปได้อย่างอิสระ มีความแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น มีความแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยง่าย มีความอดทนต่อแรงกดดันต่างๆ ที่มากระทบในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านเอกราช อธิปไตย ในด้านบูรณภาพแห่งดินแดน ในด้านสวัสดิภาพ ความปลอดภัย และผาสุกของประชาชน ในด้านการปกครองของประเทศและวิถีการดำเนินชีวิตของตน อีกทั้งต้องมีขีดความสามารถที่จะพร้อมเผชิญต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับความมั่นคง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เรื่องของความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะมีความหมายกว้างขวางครอบคลุมไปเกือบจะแทบทุกเรื่อง รวมทั้งนโยบายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลด้วย ในหลายประเทศ รวมทั้งสหรัฐฯ จะคงความหมายของคำว่า ความมั่นคง ไว้ในรูปของนามธรรม ซึ่งจะแปรเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น ตัวอย่างเช่น เรื่องของความมั่นคงของประเทศหนึ่ง อาจหมายถึงความหายนะของอีกประเทศหนึ่งในสมัยหนึ่ง และในอีกสมัยหนึ่งจะกลายเป็นเรื่องของความร่วมมือหรือเป็นมิตรประเทศกันก็ได้

สุรชาติ บำรุงสุข (๒๕๔๑ : ๖๔-๖๖) ได้จำแนกปัญหาความมั่นคงในทศวรรษแรกของปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ไว้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ปัญหาด้านการทหาร แบ่งออกเป็น ๔ ประเด็น คือ
 - ๑.๑ ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเส้นเขตแดน
 - ๑.๒ ปัญหาการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร
 - ๑.๓ ปัญหาเศรษฐกิจทางทหาร
 - ๑.๔ ปัญหาความมั่นคงทางทหารระหว่างประเทศ

๒. ปัญหาที่มีใช้ด้านการทหาร

๒.๑ ปัญหาสิ่งแวดล้อม

๒.๒ ปัญหาการย้ายถิ่นของประชากร

๒.๓ ปัญหาการขยายตัวของเทคโนโลยีสมัยใหม่

๒.๔ ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจ

๒.๕ ปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อโรค

๒.๖ ปัญหาด้านวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) โดยนายสามารถ ศรียานงค์ ผอ.กอง ๗ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติเมื่อมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้บรรยายถึงแนวความคิดในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติไว้ว่า ประเทศที่จะมีความมั่นคงได้ จะต้องพร้อมด้วยลักษณะ ๔ ประการ คือ

๑. มีเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน และปราศจากศัตรูผู้รุกราน

๒. ประชาชนมีความปลอดภัย อยู่ดีกินดี และมีสวัสดิภาพ

๓. ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๔. ชาติมีเกียรติและศักดิ์ศรีเป็นที่ยอมรับนับถือของนานาชาติ

สมช. ได้แบ่งองค์ประกอบของความมั่นคงออกเป็น ๖ ประการ คือ

๑. ความมั่นคงทางด้านการเมือง

๒. ความมั่นคงทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ (การทูต)

๓. ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ

๔. ความมั่นคงทางด้านสังคมจิตวิทยา

๕. ความมั่นคงทางด้านการป้องกันประเทศ

๖. ความมั่นคงทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม

และได้กำหนดภัยคุกคามของความมั่นคงของชาติไว้ ๒ ทางคือ

๑. ภัยคุกคามจากภายใน เป็นปัญหาทางด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาพื้นที่ด้อยพัฒนา ปัญหาชายแดน ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา และปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

๒. ภัยคุกคามจากภายนอก เช่น ปัญหาความขัดแย้งของสังคมโลก ปัญหากลุ่มประเทศมุสลิม ปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

จากแนวความคิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงของนักวิชาการหลายท่านตามที่ได้กล่าวไปนั้น พอที่จะสรุปออกมาเป็นแนวความคิดด้านความมั่นคงได้หลายประการดังนี้

๑. ความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องที่มีหลายมิติ มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมเกือบทุกประเด็น รวมทั้งครอบคลุมนโยบายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลในประเทศนั้นๆ

๒. ความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องของการดำรงหรืออยู่รอดของคน ประชาชน ชาติ หรือประเทศ หรือรัฐชาตินั้นๆ และกินความหมายไปถึงการอยู่ต่อไปโดยมีการพัฒนาหรือไปในทางที่ดีขึ้น

๓. ประเทศ จะคงความหมายของคำว่า ความมั่นคง ไว้ในรูปของนามธรรม ซึ่งจะแปรเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น ตัวอย่างเช่น เรื่องของความมั่นคงของประเทศหนึ่ง อาจหมายถึงความหายนะของอีกประเทศหนึ่งในสมัยหนึ่ง และในอีกสมัยหนึ่งจะกลายเป็นเรื่องของการร่วมมือหรือเป็นมิตรประเทศกันก็ได้

๔. ความมั่นคงแห่งชาตินั้น มีความเกี่ยวพันกับภัยคุกคามในฐานะที่จะทำให้ประเทศไม่มีความมั่นคง

๕. ความมั่นคงแห่งชาตินั้น มีความเกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ ในฐานะที่พลังอำนาจแห่งชาติดังกล่าว เป็นขีดความสามารถ หรือสิ่งที่จะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง

๖. ความมั่นคงแห่งชาตินั้น มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ ในฐานะความมั่นคงแห่งชาติเป็นหนึ่งในผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่ชาติต้องไปหรือเป็นเป้าหมายที่ชาติต้องกระทำ

๗. ความมั่นคงแห่งชาติ ในแต่ละชาติมีความสัมพันธ์กัน ในเชิงที่จะทำให้ส่งเสริมต่อกัน หรือทำให้เป็นภัยคุกคามต่อกัน แล้วแต่พลังอำนาจแห่งชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ

๘. ความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวพันกับระดับของความมั่นคงในทุกระดับที่มีทั้งขัดแย้งต่อกัน และส่งเสริมกัน ระดับของความมั่นคงดังกล่าว คือ ความมั่นคงของโลก (International Security หรือ Global Security) ความมั่นคงของภูมิภาค (Regional Security) ความมั่นคงของมนุษย์ Human Security และในเรื่องหรือระดับอื่นๆ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า แนวความคิดเรื่องความมั่นคงแห่งชาติมีการนำเสนอมาตั้งแต่อดีตแล้ว และมีการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งที่ผ่านมา มีการนิยามความหมายของคำว่า ความมั่นคงแห่งชาติ ที่หลากหลายแตกต่างกันไป และให้น้ำหนักของ ความสำคัญที่ให้อำนาจประกอบของความหมายดังกล่าวที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับต้องการเน้นในสิ่งใด รวมทั้งขึ้นอยู่กับช่วงเวลาของการให้คำนิยามนั้นๆ โดยเริ่มจากการมองว่า ความมั่นคงแห่งชาติขึ้นอยู่กับกำลังอำนาจทางทหารเป็นสำคัญ ด้วยการมีความสามารถในการป้องกันเอกราช การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และการดำรงความอยู่รอดของชาติ แต่จากการมีสงครามในสมรภูมิต่างๆ ทำให้ทราบว่าความมั่นคงแห่งชาตินั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีกำลังทหารที่เข้มแข็งอย่างเดียวก็ตาม ต้องอาศัยความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การสนับสนุนจากประชาชน รวมทั้งอุดมการณ์ของการรักษาความมั่นคงของประเทศ และที่สำคัญจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้อธิบายความหมายของความมั่นคงแห่งชาติไว้อย่างชัดเจน ว่าความมั่นคงแห่งชาติ หมายรวมถึง ความเข้มแข็งของกำลังทหาร และความผาสุกหรือความพึงพอใจของประชาชนต่อสภาพความเป็นอยู่หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย

จากทั้งหมดที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นถ้าจะพิจารณาถึงความมั่นคงแห่งชาติในลักษณะองค์รวมแล้วนั้น จะต้องครอบคลุมถึงปัจจัยทุกด้านเริ่มจาก การรักษาความปลอดภัยของรัฐ เอกราช อธิปไตย ในด้านบูรณภาพแห่งดินแดน ให้รอดพ้นจาก การรุกรานในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านการทหารและไม่ใช้ทหาร จากภายนอกประเทศ พร้อมๆ ไปกับ การรักษาความเข้มแข็งของชาติ ชุมชน และประชาสังคมในทุกด้าน นอกจากนี้แล้วยังต้องพิจารณารวมไปถึงปัจจัยจากภายนอกประเทศด้วย อาทิ ความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาคและของโลก ซึ่งจะมีส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศด้วย

แนวความคิดผลประโยชน์ของชาติ

ผลประโยชน์ของชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกยุคทุกสมัย รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายต่างประเทศของตนให้ตอบสนองผลประโยชน์ของชาติให้ได้มากที่สุด ซึ่งผลประโยชน์ของชาติเป็นตัวกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและต่างประเทศ ผลประโยชน์ของชาติเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ การทำความเข้าใจนโยบายต่างประเทศ จึงต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจผลประโยชน์ของชาติที่เป็น

แรงจูงใจอยู่เบื้องหลัง (วิวัฒน์ มุ่งการดี, ๒๕๔๓ : ๓๕) ซึ่งที่ผ่านมามีนักวิชาการได้ให้นิยามของคำว่า ผลประโยชน์ของชาติดังนี้

๑. ผลประโยชน์ของชาติ คือ สิ่งต่างๆ ที่เป็นความต้องการความปรารถนา และความจำเป็นสูงสุดของชาติ ซึ่งโดยทั่วไปผลประโยชน์ของชาติเป็นรากฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศ (สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย, ๒๕๔๑ : ๑๐)

๒. Hans J.Morgenthau ได้ให้คำจำกัดความของผลประโยชน์ของชาติว่า หมายถึง การที่รัฐหนึ่งดำเนินนโยบายใดๆ ก็ตามโดยวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องอธิปไตย ระบอบการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา ภาษา เชื้อชาติ ของตนไว้ จากการรุกรานของชาติอื่น รัฐต่างๆ อาจดำเนินนโยบายร่วมมือกัน ถ่วงดุล หรือเป็นพันธมิตรกัน โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ รัฐจะดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ บนรากฐานของผลประโยชน์ของชาติ และแต่ละรัฐจะทำทุกประการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน (อ้างถึงใน สุดาพร หาญไพบูลย์, ๒๕๒๙ : ๕-๖)

๓. Joseph Frankel ให้คำจำกัดความว่า การที่รัฐหวังที่จะปกป้องอธิปไตยและความดำรงอยู่ของชาติไว้ทุกวิถีทางรวมทั้งการเสริมสร้างเกียรติภูมิ ความมั่นคงและการอยู่รอดโดยปราศจากภัยคุกคามจากศัตรูภายนอก ผู้นำรัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญและดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มากที่สุด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของชาติกับผลประโยชน์ของชาติอื่นๆ ผู้นำจะเลือกให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์ของชาติมากที่สุด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ อุดมการณ์และลำดับความสำคัญของปัญหาที่ประเทศนั้นกำลังเผชิญอยู่ ทิศนะของผู้นำได้เปลี่ยนไป ผลประโยชน์ของชาติที่ยึดถือในช่วงขณะหนึ่งอาจจะลดความสำคัญลงและมีผลประโยชน์ของชาติในประเด็นอื่นๆ มีความสำคัญมากขึ้นได้ นอกจากนี้ผลประโยชน์ของชาติคือหลักและเป้าหมายพื้นฐานของรัฐ ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบายในการดำเนินการต่างประเทศ ผลประโยชน์ของชาติประกอบด้วย (อ้างถึงใน สุดาพร หาญไพบูลย์, ๒๕๒๙ : ๖)

๓.๑ ความอยู่รอดปลอดภัย เพื่อเคารพเอกราชอธิปไตย

๓.๒ ความมั่นคงและไม่ถูกคุกคาม ต่อบูรณภาพดินแดน

๓.๓ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน

๓.๔ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของรัฐ

๔. William Reizel ให้คำจำกัดความผลประโยชน์ของชาติว่า เป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจของรัฐ กำหนดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของรัฐ (อ้างถึงใน สุดาพร หาญไพบูลย์, ๒๕๒๙ : ๕-๖)

๕. ดลยา เทียนทอง (ออนไลน์, ๒๕๕๐) กล่าวว่า ผลประโยชน์ของชาติประกอบขึ้นด้วยมิติที่หลากหลายและมีระดับที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปผลประโยชน์ของชาติซึ่งเป็นเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ๗ ประการ ประกอบด้วย

๕.๑ รักษาให้ประเทศอยู่รอดเป็นเอกราช

๕.๒ การปกป้องคุ้มครองความมั่นคงปลอดภัย

๕.๓ การส่งเสริมความกินดีอยู่ดีของชาติ

๕.๔ การรักษาและเพิ่มพูนเกียรติภูมิของชาติ

๕.๕ การรักษาและขยายอำนาจของชาติ

๕.๖ การปกป้องและเผยแพร่อุดมการณ์แห่งชาติ

๕.๗ การส่งเสริมสันติภาพและความสงบเรียบร้อยภายในภูมิภาคและในโลก

๖. ผลประโยชน์ของชาติในบางครั้งอาจขัดแย้ง หรือไม่อาจกระทำการให้บรรลุผลในขณะเดียวกัน ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญโดยกำหนดว่า ผลประโยชน์ใดเป็นหลักและผลประโยชน์ใดเป็นรอง อะไรเป็นผลประโยชน์ระยะสั้น อะไรเป็นผลประโยชน์ในระยะยาว ผลประโยชน์ของชาติอาจกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและสงครามเพราะผลประโยชน์ของชาติของทุกรัฐอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันไปแล้วแต่การตีความ ทำให้สภาพแวดล้อมของแต่ละรัฐไม่เหมือนกัน และหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน โดยทำให้อีกฝ่ายเห็นว่าเป็นการคุกคามต่อกัน จึงกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งได้ (พรศุทธิ์ นิลมรงค์, ๒๕๔๑ : ๑๐)

๗. Charles O.Lerche & Abdul A.Said ให้ทัศนะว่าผลประโยชน์ของชาติเป็นเป้าประสงค์ระยะยาวและต่อเนื่อง ซึ่งรัฐจะต้องพยายามสงวนไว้ผลประโยชน์ของชาติเกิดจากการสังเคราะห์คุณค่านิยมของชาติให้เข้ากับสถานการณ์แวดล้อมของชาตินั้นๆ และผลประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ซ้ำโดยจะมีลักษณะของการวิวัฒนาการมากกว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (อ้างถึงใน สิริมิตร ศิริพละ, ๒๕๓๔ : ๙-๑๐)

๘. Donald E.Nuechterlein ได้ให้แนวความคิดระดับความสำคัญของผลประโยชน์ของชาติ (Intensity of Interest) ว่าเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน แต่สิ่งที่สำคัญพื้นฐานของผลประโยชน์ของชาติที่มีผู้มีโอกาสตัดสินใจอาจเปลี่ยนแปลงได้คือ (อ้างถึงใน ชนิตา พันธุ์วิวัฒนา, ๒๕๓๖ : ๘-๙)

๘.๑ การปกป้องดินแดน หมายถึง การปกป้องพลเมือง ดินแดน และสถาบันสำคัญต่างๆ จากภัยคุกคามจากต่างประเทศ

๘.๒ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึง การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งการปกป้องผลประโยชน์ส่วนบุคคลในต่างประเทศ

๘.๓ ความมั่นคงระหว่างประเทศ หมายถึง การพยายามสร้างความสันติหรือยุติข้อขัดแย้งระหว่างประเทศโดยปราศจากการทำสงครามซึ่งรัฐต่างๆ จะรวมตัวขึ้นเป็นระบบพันธมิตรในการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ของชาติ จะแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เวลาและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้วงนั้น ผลประโยชน์ของแต่ละประเทศส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องของความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงของประเทศและอำนาจทางทหารเป็นหลักเนื่องจากสถานการณ์ของโลกและโดยรอบประเทศอยู่ในความไม่สงบ แต่เมื่อสถานการณ์ของโลกหรือของประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในความสงบ แนวคิดในเรื่องผลประโยชน์ของชาติก็เปลี่ยนไป ซึ่งอาจจะไปมุ่งเน้นด้านอื่นๆ อาทิ เศรษฐกิจหรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามวัตถุประสงค์ของชาตินั้นๆ

ผลประโยชน์ของชาติจะครอบคลุมในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการทหารซึ่งไม่สามารถแยกแยะในด้านใดด้านหนึ่งอย่างเห็นได้ชัดในแต่ละด้านล้วนมีความสัมพันธ์กันและเป็นความต้องการสูงสุดของชาตินั้นๆ ประกอบด้วย การรักษาความเป็นเอกราชของชาติ การกินดีอยู่ดีของคนในชาติอย่างไรก็ตามผลประโยชน์ของชาติต่างๆ อาจจะเหมือนกันหรือต่างกันได้ ในขณะที่ผลประโยชน์ของชาติใดชาติหนึ่งก็อาจจะเหมือนกันหรือต่างกันตามห้วงเวลาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

แนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ของชาตินี้ สามารถนำมาใช้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศเพื่อดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากการกำหนดและดำเนิน

นโยบายยุทธศาสตร์ต่างประเทศของรัฐบาลจะเป็นไปท่ามกลางการกล่าวอ้างและแสวงหาเหตุผลเกี่ยวกับผลประโยชน์ของชาติเพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมรองรับพฤติกรรมของรัฐที่กำหนดนโยบายอยู่เสมอ ซึ่งการนำแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ของชาติมาพิจารณาประกอบการวิจัยกรณีศึกษา “ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน” นั้น เพื่อให้ทราบถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของจีนที่เปลี่ยนแปลงไปจนนำไปสู่การปรับโครงสร้างกองทัพ นั้นมีสาเหตุมาจากการต้องการรักษาผลประโยชน์ของชาติจากภัยคุกคามที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติจีน

หลักการทฤษฎีและการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ

การศึกษาด้านยุทธศาสตร์และการดำเนินการด้านนโยบายการต่างประเทศของประเทศต่างๆ มีหลายสำนักความคิดซึ่งใช้ทฤษฎีในการวิเคราะห์แตกต่างกันไป ในการวิจัยฉบับนี้ จะใช้ทฤษฎีสัจนิยมดั้งเดิม (Classical Realism) ในการชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดในการปรับนโยบายของประเทศต่างๆ เพื่อรองรับต่อเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม รวมทั้งการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เพื่อรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลและผลประโยชน์ของรัฐตน รวมทั้งการดำรงไว้ซึ่งความสมดุลแห่งอำนาจทั้งหลาย

โดยทฤษฎีสัจนิยมนี้จะเริ่มต้นจากการอธิบายจากธรรมชาติของมนุษย์และการปราศจากรัฐบาล พื้นฐานของมนุษย์นั้นเป็นคนเห็นแก่ตัว ดังนั้น ความคิดเรื่องคุณธรรมจึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในความคิดของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยตั้งแต่อดีตกาลมา ดังนั้น เมื่อมนุษย์มีความต้องการที่ไม่จำกัด เป็นคนเห็นแก่ตัว ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Inevitable)

เมื่อธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) นั้นไม่ดี ชั่วร้าย และเห็นแก่ตัว พยายามแสวงหาอำนาจ รัฐก็จะต้องมีความพยายามในการแสวงหาอำนาจเช่นเดียวกัน เพราะผู้นำของรัฐนั้นเลวร้ายและจะออกนโยบายต่างประเทศ เพื่อทำสงครามแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ ดังที่ Michael Spirtas กล่าวไว้ว่า “สิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นเพราะมนุษย์ออกนโยบายต่างประเทศที่ชั่วร้าย” (Colin, 2007) ดังนั้น เมื่อรัฐเป็นผู้เห็นแก่ตัวและตั้งอยู่ในสภาวะอนาธิปไตย สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การพยายามแสวงหาอำนาจมาปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเอง ดังที่ Hans J.Morgenthau กล่าวไว้ว่า “การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนั้นเป็นเรื่องสากลทั้งในแง่สถานที่และเวลา” (Donnelly, 2004) กล่าวคือ ไม่ว่าจะบนพื้นที่ใดบนโลกใบนี้ ไม่ว่าจะเอากาลเวลาเป็นตัวตั้งและหันไปมองในประวัติศาสตร์โลก หรือเพิ่งไปยังโลกอนาคต การพยายามแสวงหาอำนาจมาให้กับรัฐนั้นก็เป็นเรื่องที่พบเห็นได้โดยตลอด

ธรรมชาติของรัฐและการเมือง (State Level)

มนุษย์เองนั้นมีความต้องการให้ได้มาเพื่ออำนาจ เพื่อที่จะนำไปสู่สิ่งที่ตนต้องการ เพราะมีพื้นฐานมาจากความเห็นแก่ตัว เมื่อมารวมกันเป็นรัฐแล้ว เราต้องการที่จะดำเนินความสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่นในสังคม จึงเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องใช้มนุษย์ด้วยกันเป็นเครื่องมือในการบรรลุความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือการปกป้องและป้องกันตนเอง อำนาจจึงเป็นวิธีการและจุดหมายที่จะทำให้แรงปรารถนาของมนุษย์นั้นบรรลุผล การต่อสู้แย่งชิงอำนาจในสังคมแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน (จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม, ๒๕๕๕ : ๗๐-๗๓)

๑. รักษาอำนาจที่แสวงหาได้
๒. พยายามที่จะเพิ่มพูนอำนาจที่มี
๓. พยายามที่จะแสดงออกถึงอำนาจตามที่เป็นอยู่

หากพิจารณาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า ดังนั้น การดำเนินการภายในรัฐก็ควรจะเป็นในแนวนี้นั่นเอง

การที่มนุษย์ซึ่งมีความชั่วร้ายเป็นพื้นฐานนั้น จะอยู่ร่วมกันได้ ต้องอยู่ภายใต้ผู้ปกครองที่มีลักษณะเป็นเจ้าอำนาจ (Hegemon) เท่านั้น เพราะหากไม่มีผู้ที่เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด สังคมมนุษย์ก็จะอยู่ในภาวะอนาธิปไตย ซึ่งเป็นการต่อสู้แข่งขันเพื่ออำนาจ (Struggle for Power)

แนวความคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับจาก Hobbes ว่า จะต้องมีการมอบอำนาจให้บุคคลคนเดียวในการปกครอง หรือที่ Hobbes เรียกว่า “Leviathan” ผู้ปกครองดังกล่าวเป็นคนที่จะต้องมาจัดการกับธรรมชาติของมนุษย์ ด้วยการยึดหลักที่ว่า เป้าหมายสำคัญกว่าวิธีการ

โดยในส่วนเกี่ยวกับรัฐนั้น Machiavelli เน้นประเด็นที่เกี่ยวกับ “รัฐศิลป์” (Statecraft) หรือที่มีการแปลอีกว่า “รัฐนาวา” หรือ “ศิลปะในการปกครอง” ซึ่งก็คือ ศิลปะความชำนาญในการบริหาร เป็นผู้นำรัฐ ผู้ปกครองที่ดีจะต้องไม่คำนึงถึงศีลธรรมคำสอนต่างๆ แต่จะต้องสามารถ “พลิกกลับไปกลับมา” ได้ตามสถานการณ์ ประเด็นเรื่องความดีหรือความชั่วนั้น ควรเป็นประเด็นที่ว่า มันจะช่วยสนับสนุนให้เราสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่เราตั้งเอาไว้ได้หรือไม่ ไม่ควรเอาเรื่องศีลธรรมมาเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้ผู้ปกครองไม่สามารถทำสิ่งที่จะช่วยให้อำนาจบรรลุเป้าหมายได้ หรือกล่าวในอีกแง่ก็คือ ผู้ปกครองควรทำทุกวิถีทางให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ โดยไม่ต้องคำนึงถึงศีลธรรม

หลักสำคัญของแนวคิดสังคมนิยมดั้งเดิม

เราจะเห็นประเด็นที่เป็นจุดเน้นย้ำของสำนักสังคมนิยมดั้งเดิมหลายประการ ซึ่งจะพูดถึงเรื่องการเน้นรัฐ การเอาตัวรอด และการช่วยเหลือตนเอง ในส่วนนี้จะอธิบายขยายความประเด็นเหล่านั้น (นฤตม์ เจริญศรี, ๒๕๕๖ : ๕๑-๕๕)

๑. การเน้นรัฐ (Statism)

หลักการที่สำคัญที่สุดของทฤษฎีสังคมนิยมดั้งเดิม คือ การเน้นรัฐเป็นตัวแสดงหลัก หรือที่เรียกว่า Statism มันเป็นหลักที่สะท้อนมุมมองว่า ทฤษฎีนี้มองว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และอำนาจอธิปไตยของรัฐนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

หลักการข้อนี้ชี้ว่า ปัญหาภายในรัฐหนึ่งๆ นั้น จะทำให้รัฐผูกติดกับการใช้อำนาจ ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแล รับประกันความมั่นคงปลอดภัยของประชากรภายในรัฐนั้นๆ ประชาชนก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัยจากการดูแลทางกฎหมายของรัฐ ส่วนภายนอกนั้น รัฐทั้งหลายตั้งอยู่ในสภาวะอนาธิปไตย ที่ปราศจากผู้ดูแลกฎระเบียบ รัฐทั้งหลายก็จะอยู่ในสภาวะที่แข่งขันกัน

แนวคิดสำนักสังคมนิยมมองอำนาจโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ผูกขาดบนอำนาจรัฐ สำหรับนักสังคมนิยม รัฐเท่านั้นที่เป็นตัวแสดงหลักที่ได้รับการพิจารณาจากนักทฤษฎีอย่างแท้จริง เพราะบรรษัทข้ามชาติ องค์การระหว่างประเทศ และเครือข่ายผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศต่างเกิดขึ้นและหายไปได้ตามกาลเวลา แต่รัฐเป็นตัวแสดงถาวรเพียงตัวเดียวในระบบการเมืองโลกสมัยใหม่

๒. การอยู่รอด (Survival)

หลักการข้อที่สองที่มีความสำคัญตามแนวคิดของสังคมนิยมดั้งเดิม คือ การอยู่รอดของรัฐ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของรัฐเสมอมาและตลอดไป ความคิดเรื่องการอยู่รอดนั้น เห็นได้จากหนังสือ The Prince ที่อธิบายถึงหลักเกณฑ์ที่จะช่วยทำให้รัฐสามารถคงรักษาความอยู่รอดเอาไว้ได้ หลักเกณฑ์ที่สำคัญมากข้อหนึ่งคือ ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจอธิปไตยต้องเตรียมพร้อมที่จะละเมิดข้อสัญญาที่เคยทำเอาไว้

ถ้าเป็นไปได้เพื่อผลประโยชน์ของพวกเขา และเพื่อเอาชนะรัฐเพื่อนบ้านก่อนที่รัฐเพื่อนบ้านจะโจมตีจนก่อให้เกิดความสั่นคลอนของเรื่องการอยู่รอดและความมั่นคงของรัฐ

Henry Kissinger รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในช่วงประธานาธิบดี Nixon ผู้ซึ่งถูกถือว่าเป็นนักคิดสายสังคมนิยมดั้งเดิมคนหนึ่ง เคยกล่าวเอาไว้ว่า การอยู่รอดของชาติเป็นภาระหน้าที่แรกและสำคัญที่สุด มันไม่สามารถประนีประนอมหรือนำไปเสียได้ ดังนั้น การกระทำของปัจเจกที่ไร้ศีลธรรมอาจจะต้องถูกปฏิบัติเพื่อสิ่งที่ดีกว่า เช่นวิถีทางซึ่งรัฐบาลยกเลิกสิทธิทางการเมืองและกฎหมายของผู้ต้องสงสัยว่าเป็นโจรก่อการร้ายบ่อยๆ ด้วยทัศนคติของภัยคุกคามที่พวกเขาสร้างขึ้นต่อความมั่นคงแห่งชาติ ศีลธรรมแห่งความรับผิดชอบถูกใช้เป็นเหตุผลอันสมควร เพื่อละเมิดกฎหมายสงครามในหลายๆ ครั้ง อย่างในกรณีของการตัดสินใจของสหรัฐอเมริกา ในการทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ ที่ฮิโรชิมา และนางาซากิ ประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. ๑๙๔๕

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายแรกเริ่มของทุกรัฐ คือ การอยู่รอด นี่เป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญที่สุดที่ผู้นำทางการเมืองทุกคนถือเอาไว้เป็นหลัก เป้าหมายอื่นๆ เช่น ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจนั้น เป็นเพียงเป้าหมายลำดับสอง หรือการเมืองระดับล่าง (Low Politics) ในการปกป้องรักษาความมั่นคงของรัฐ ผู้นำรัฐจะต้องใช้หลักศีลธรรม ซึ่งตัดสินการกระทำตามผลลัพธ์มากกว่าการตัดสินว่าการกระทำปัจเจกนั้นถูกหรือผิด ถ้ามีความสากลแห่งศีลธรรมสำหรับนักสังคมนิยมการเมือง มักจะสามารถมีเพียงแค่ถูกทำให้เป็นรูปเป็นร่างในชุมชนเฉพาะบางชุมชนเท่านั้น

๓. การช่วยเหลือตนเอง (Self-help)

สถานะหนึ่งที่รัฐต่างๆ ต้องเผชิญเมื่ออยู่ในสภาวะอนาธิปไตย คือ การไม่สามารถคาดเดาซึ่งเป้าหมายและวิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐอื่นๆ ได้ เราไม่มีทางทราบเลยว่า การสะสมอาวุธ หรือการระดมไพร่พลของประเทศอื่นๆ นั้นมีเป้าหมายอย่างไร การไม่สามารถคาดเดาได้นี้เอง ส่งผลให้รัฐต่างๆ อยู่ในสภาวะที่เรียกว่า Security Dilemma หรือที่ภาษาไทยแปลไว้หลายแบบ เช่น “สภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก” หรือ “สภาวะเขาคาย” เป็นต้น การค้นหาความมั่นคงของรัฐหนึ่งบ่อยครั้งเป็นที่มาของความไม่มั่นคงของอีกรัฐ รัฐทั้งหลายพบว่ามันเป็นการยากที่จะไว้วางใจผู้อื่น และบ่อยครั้งที่มีมัจฉาของรัฐอื่นในแง่ลบ ดังนั้นอาวุธทางทหารของรัฐหนึ่งเป็นไปได้ว่าจะไปเป็นคู่แข่งกับรัฐเพื่อนบ้าน สภาพการณ์ก็จะเกิดในทางตรงกันข้าม สุดท้ายแล้ว บ่อยครั้งที่รัฐจะรู้สึกไม่มั่นคงมากขึ้นกว่าตอนที่ดำเนินการพัฒนาความมั่นคงของตน

คำอธิบายต่อรัฐ

หากลองพยายามสรุปเอาแนวคิดของทฤษฎีสังคมนิยมดั้งเดิมให้สั้นลง และเป็นระบบ เราอาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีสังคมนิยมนั้นอธิบายว่า รัฐเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่สุดในโลกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักทฤษฎีสายสังคมนิยมเห็นว่า โดยหลักการแล้ว รัฐเป็นชุมชนการเมืองระดับสูงสุดที่มีอำนาจคุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเป็นที่มาของกฎหมายและผู้รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม นอกจากนี้แล้ว องค์การระหว่างประเทศทั้งหลายที่ถูกสถาปนาขึ้นมาตามแนวคิดเสรีนิยมนั้น สังคมนิยมมองว่า องค์การระหว่างประเทศเหล่านั้นต่างเป็นเพียงตัวสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ของรัฐสมาชิกที่เข้ามาร่วมมือกันทั้งสิ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ท้ายที่สุดแล้วนั้น องค์การระหว่างประเทศเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกใช้โดยรัฐต่างๆ ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

นอกจากนี้ ทฤษฎีสายสัญญาณยังอธิบายว่า โลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ในสภาวะอนาธิปไตย ซึ่งอนาธิปไตยนี้ถือได้ว่าเป็นสภาวะทั่วไปของระบบระหว่างประเทศ ทำให้ธรรมชาติของการเมืองระหว่างประเทศแตกต่างจากการเมืองภายใน กล่าวคือ ในขณะที่การเมืองภายในของรัฐมีศูนย์กลางอำนาจที่ชัดเจน มีรัฐบาลคอยกำกับดูแลและเรียบให้เป็นไปตามกฎหมาย และดูแลความขัดแย้งต่างๆ ให้ไม่ลุกลามออกไป แต่การเมืองระหว่างประเทศกลับอยู่ในบริบทที่เป็นอนาธิปไตย คือ ปราศจากอำนาจศูนย์กลางที่จะให้ความมั่นคงปลอดภัย และวางระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนปกครองดูแลตัดสินข้อพิพาทให้แก่รัฐทั้งหลายในการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้แต่ละรัฐจำเป็นต้องรับมือกับความอยู่รอดและความมั่นคง อันเป็นผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานด้วยตนเอง (นรุตม์ เจริญศรี, ๒๕๕๖ : ๖๔-๗๐)

นอกจากนี้ รัฐทั้งหลายที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต่างมุ่งแสวงหาอำนาจและความมั่นคงให้กับตนมากที่สุด จุดมุ่งหมายเช่นนี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการกำหนดและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐ ซึ่งเป็นไปอย่างมีเหตุผล ตามหลักการเหตุผลของรัฐ (Reason of State หรือ Raison d'etat) อันเป็นข้อปฏิบัติของผู้นำรัฐในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อรับประกันความมั่นคงของรัฐ ดังนั้น เมื่อแต่ละรัฐมีจุดมุ่งหมายเดียวกันเช่นนี้ ประกอบกับสภาวะระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย จึงทำให้แต่ละรัฐเกิดความขัดแย้งกันจนนำไปสู่สงคราม

การใช้กำลังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐทั้งหลายต่างก็พึ่งพาการใช้กำลังเพื่อป้องกันภัยคุกคามที่อาจเข้ามาปะทะกับรัฐของตน รัฐใช้กำลังเพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของตน นักทฤษฎีสายสัญญาณมองว่า การที่รัฐใดก็ตาม มีกำลังทางทหารที่ยิ่งใหญ่กว่ารัฐอื่น จะทำให้มีอำนาจมากกว่าและสามารถรักษาความมั่นคงของตนได้ดีกว่า นำไปสู่การมองอำนาจในเชิงเปรียบเทียบ (Relative Power) โดยประเมินจากจำนวนของกองกำลัง อาวุธยุทโธปกรณ์ที่รัฐหนึ่งครอบครอง ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปเป็นความสามารถของรัฐในการมีอิทธิพลต่อจิตใจและการกระทำของรัฐอื่น ยิ่งไปกว่านั้น สัญญาณเชื่อว่า การสร้าง การสะสม และการใช้กำลังทางทหารเป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ก็ยังคงปรากฏอยู่ต่อไป เมื่อรัฐหนึ่งเห็นว่าอีกรัฐหนึ่งมีกำลังทางทหารและหวังใช้กำลังทางทหารนั้นในการแสวงหาอำนาจ และรักษาความมั่นคง จึงทำให้รัฐนั้นต้องการมีกำลังทางทหารไว้ในครอบครองเช่นกัน ตรงนี้แสดงให้เห็นถึงประเด็นของ Security Dilemma ที่ในที่สุดแล้วแต่ละรัฐก็ไม่สามารถรักษาความมั่นคงเอาไว้ได้ (นรุตม์ เจริญศรี, ๒๕๕๖ : ๗๓)

การถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power)

ระบบดุลแห่งอำนาจนั้นถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันความปรารถนาในอำนาจของหลายๆ ประเทศ ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ต้องการจะรักษาหรือทำลายสถานะเดิมของตนเอง เพื่อเพิ่มพูนอำนาจของตนเองโดยนโยบายนั้นมีเป้าหมายเพื่อมุ่งไปสู่การดำรงไว้ซึ่งความสมดุลแห่งอำนาจทั้งหลาย

สำหรับสัญญาณดั้งเดิมแล้ว ระบบดุลแห่งอำนาจต้องการอำนาจที่เท่ากัน (Matching Power) เท่านั้น เพราะการถ่วงดุลอำนาจที่เท่ากันจะสามารถป้องกันหายนะจากสงครามที่ต้องการขยายอำนาจ หรือป้องกันไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งขึ้นมาเป็นอำนาจเหนือในการครอบงำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑. หลักการทั่วไปของระบบดุลแห่งอำนาจ

ความสมดุลทางสังคม (Social Equilibrium) เป็นตัวประกอบหนึ่งที่สำคัญในระบบดุลแห่งอำนาจ เพราะเป็นปัจจัยที่สามารถทำให้ระบบล่มสลายได้ จากการที่อำนาจอิสระทั้งหลายในสังคม

เดียวกันเกิดความไม่สมดุลขึ้น และความไม่สมดุลนี้เกิดขึ้นจากอิทธิพลภายนอก หรือการเปลี่ยนแปลงของตนเอง หรือไม่ก็จากตัวแสดงอื่นในสังคม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วก็ต้องสถาปนาระบบขึ้นใหม่ (นฤตม์ เจริญศรี, ๒๕๕๖ : ๗๗-๘๓)

สมมุติฐานของการเกิดขึ้นของความสมดุลมี ๒ ประการ คือ ประการแรก สิ่งที่จะทำให้เกิดความสมดุลนั้นจำเป็นต่อสังคมและมีสิทธิในการดำรงอยู่ ประการที่สอง คือ ถ้าไม่มีรัฐที่มีอำนาจเท่าเทียมกันคอยถ่วงดุลกัน จะทำให้เกิดประเทศใดประเทศหนึ่งขึ้นมาใช้อำนาจเหนือ ล่วงล้ำผลประโยชน์และทำลายประเทศอื่น เพราะฉะนั้น เป้าหมายของความสมดุลก็คือ สร้างความมั่นคงของสังคมและรักษาความหลากหลายของตัวแสดงในสังคมอยู่ โดยป้องกันไม่ให้ตัวแสดงใดขึ้นมาใช้อำนาจเหนือตัวแสดงอื่น

หลักการนี้นอกจากจะใช้ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว ยังใช้ในระบบรัฐบาลและระบบการเมืองภายในประเทศอีกด้วย เช่น ระบบการถ่วงดุลอำนาจ (Check and Balance) ของสหรัฐอเมริกา

หลักการที่สองของระบบการถ่วงดุลอำนาจ คือ “สองรูปแบบหลักของดุลแห่งอำนาจ” (Two Main Patterns of the Balance of Power) ปัจจัยพื้นฐานของสังคมระหว่างประเทศมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ความหลากหลายและภาวะปฏิปักษ์ของแต่ละรัฐ ซึ่งความต้องการขยายอำนาจของแต่ละรัฐนั้น นำไปสู่ความขัดแย้งในระบบระหว่างประเทศได้ ๒ รูปแบบ คือ ความขัดแย้งโดยตรง (Direct Opposition) และความขัดแย้งโดยการแข่งขัน (Competition)

ความขัดแย้งโดยตรง คือ ความขัดแย้งระหว่างประเทศ A ที่ต้องการสถาปนอำนาจของตนเหนือกว่า เพื่อควบคุมการตัดสินใจของประเทศ B โดยใช้นโยบายแบบลัทธิการล่าอาณานิคม ในขณะเดียวกัน ประเทศ B ก็ต้องการที่จะขยายอำนาจ เพื่อต้านทานแรงกดดันจากประเทศ A หรืออาจเป็นในทางกลับกันก็ได้

ความขัดแย้งโดยการแข่งขัน คือ ความขัดแย้งระหว่างประเทศ A กับ B เพื่อที่จะเข้าไปครอบครองประเทศ C ทำให้เกิดการแข่งขันทางอำนาจระหว่างสองประเทศเกิดขึ้น และมีประเทศที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง และมักจะเป็นประเทศเล็กหรือไม่ก็อ่อนแอ การที่ประเทศเล็กจะสามารถดำรงความเป็นกลางในขณะที่เกิดสงครามโดยรอบตัวเองนั้น ก็จะเป็นในกรณีที่ประเทศเล็กนั้น เป็นประเทศเอกราชเพื่อการถ่วงดุลอำนาจ (เช่น เบลเยียม) หรือประเทศที่อยู่ภายใต้การปกป้องของประเทศเหนือกว่า (เช่น อเมริกาใต้) หรือไม่ก็เป็นประเทศที่ไม่ได้สนใจในลัทธิอาณานิคม (เช่น สวิสเซอร์แลนด์)

ระบบดุลแห่งอำนาจนั้น ทำ ๒ หน้าที่ คือ สร้างความมั่นคงในความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างประเทศ และรับประกันความมีอิสรภาพของประเทศหนึ่ง จากการครอบงำของประเทศอื่น อย่างไรก็ตาม ระบบนี้มักเกิดความไม่แน่นอนของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่เสมอ และต้องการการสถาปนาระบบใหม่ ที่ระบบต้องการการสถาปนาใหม่อยู่เสมอนั้นก็เพราะว่า ความไม่มั่นคงและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของลักษณะตัวแสดง ไม่ได้เกิดจากความบังเอิญหรือเพราะเวลาในช่วงนั้น แต่เกิดจากลักษณะทางธรรมชาติของการเป็นรัฐเอกราช เพราะอำนาจในการปกป้องตนเองจากรุกรานของผู้อื่น เป็นเรื่องเสรีภาพที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

๒. วิธีการปฏิบัติของระบบดุลแห่งอำนาจ

หลักทั่วไปของความสมดุลนั้นก็คือ ลดในสิ่งที่มากเกินไป และเพิ่มในสิ่งที่ขาด โดยมีอยู่ ๕ รูปแบบ คือ (นฤตม์ เจริญศรี, ๒๕๕๖ : ๘๕-๘๗)

๒.๑ การแบ่งและการปกครอง (Divide and Rule) เป็นการบังคับภายใต้สนธิสัญญาสันติภาพ โดยการใช้มาตรการแบ่งประเทศผู้รุกรานให้อ่อนแอลง หรือรักษาสถานะภาพที่ถูกแบ่งเอาไว้

ไม่ให้เกิดการรวมตัว เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง อย่างเช่น ฝรั่งเศส ต้องการให้แบ่งอาณาจักรของเยอรมัน ออกเป็นหลายๆ รัฐเอกราช เพื่อให้อ่อนแอและดูแลไม่ให้อำนาจกลับมารวมชาติกันอีก

๒.๒ การชดเชยด้วยดินแดน (Compensation) เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการรักษาความ สมดุลทางอำนาจ โดยการชดเชยด้วยดินแดนที่เสียไป หรือให้เพิ่มจากการที่ชนะสงคราม ดินแดนที่จะถูก นำไปชดเชยนั้น จะถูกพิจารณาจากความอุดมสมบูรณ์และจำนวนประชากรและคุณภาพของประชาชน ซึ่งเป็นมาตรฐานในการกำหนดขีดการเพิ่มอำนาจของประเทศที่ได้รับดินแดนไป การชดเชยนั้นไม่ได้เป็น การยกอริปไตยให้อย่างเปิดเผย แต่เป็นการสงวนไว้ให้แก่ประเทศนั้น ในการมาเอาผลประโยชน์โดยทั่วไป ของชาติ เช่น การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า การแทรกแซงทางการเมืองและการทหาร และสุดท้าย การสถาปนาอำนาจการปกครอง

๒.๓ อาวุธ (Armaments) ด้วยอำนาจของอาวุธเป็นตัวชี้วัดสถานะอำนาจของประเทศ ต่างๆ จึงทำให้แต่ละประเทศมีความพยายามที่จะครอบครองเพื่อการรักษาหรือสถาปนาระบบดุลแห่ง อำนาจใหม่ การแข่งขันทางอาวุธจึงเกิดขึ้น เกิดการเตรียมการทางทหาร ซึ่งใช้งบประมาณอย่างมากมาย กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกกลัว สงสัย และความไม่ปลอดภัยซึ่งกันและกัน ระบบนี้จะต้องทำให้ประเทศใด ประเทศหนึ่งไม่มีประสิทธิภาพทางอาวุธเหนือกว่าประเทศอื่น หรือการใช้มาตรการลดอาวุธไปสู่ระดับที่ เหมาะสม แต่มาตรการอันหลังนี้มักจะไม่ได้รับการยอมรับ เพราะมันเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติของ แต่ละประเทศ และต้องอาศัยการประเมินปริมาณของอาวุธที่แท้จริง ซึ่งเป็นเรื่องยาก

๒.๔ พันมิตร (Alliances) ในระบบนี้นอกจากจะมีความสัมพันธ์ในระดับที่เท่าเทียมกัน สองประเทศแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหญ่กับกลุ่มพันธมิตร หรือความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม พันมิตรด้วยกัน

๒.๔.๑ กลุ่มพันธมิตรกับประเทศมหาอำนาจ เป็นการรวมกลุ่มพันธมิตรกันของ ประเทศที่อ่อนแอกว่า ที่เป็นห่วงความมีเอกราชของตนเอง ถ่วงดุลกับประเทศมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว เรียกว่า “Universal Monarchy”

๒.๔.๒ กลุ่มพันธมิตรกับกลุ่มพันธมิตรฝ่ายตรงข้าม เป็นความกระหายอำนาจ ของทั้งสองกลุ่มในการดำเนินการล่าอาณานิคม และปกป้องความเป็นเอกราชของตนเองต่ออีกกลุ่ม พันมิตรหนึ่ง การเป็นพันธมิตรนั้น ไม่ได้มีการความมั่นคงตลอด และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของแต่ละประเทศ ทำให้ดูเหมือนว่าแต่ละประเทศไม่มีศีลธรรมในการดำเนิน นโยบายต่างประเทศ ซึ่งจริงๆ แล้ว เป็นเพียงแค่การขาดสำนึกในเรื่องนี้ไป เพราะมัวแต่คำนึงถึง ผลประโยชน์ของตนเองและความหวาดระแวง

๒.๔.๓ ระบบการคานอำนาจโดยพันธมิตรจะทำงานได้ดีที่สุด ตามเงื่อนไข ต่อไปนี้ คือ

๒.๔.๓.๑ แต่ละชาติเป็นอิสระที่จะเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่นๆ ขึ้นกับ สถานการณ์ในเวลานั้นๆ ตลอดช่วงศตวรรษที่ ๑๘ ดุลยภาพถูกปรับโดยการเปลี่ยนแปลงของข้อ สัมพันธมิตรไปเรื่อยๆ ซึ่งเห็นได้ในช่วงการปกครองของบิสมาร์ก ก่อนปี ๑๘๙๐

๒.๔.๓.๒ หากมีพันธมิตรที่กำหนดไว้แล้ว แต่ผู้บริหารอำนาจต้องไม่ทำ ให้อำนาจพันธมิตรใดๆ ขึ้นมามีความสำคัญมากกว่า

๒.๔.๓.๓ เมื่อมีพันธมิตรที่ตายตัวและไม่มีผู้คานอำนาจ แต่ความแน่น แน่น ของการเป็นพันธมิตรกันต่ำ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นไปได้ในการประนีประนอม หรือการเปลี่ยนแปลง พันมิตร

เมื่อไม่มีปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ การทูตก็จะตึงเครียด เกิดเป็นภาวะ Zero-Sum Game คือ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ผลประโยชน์ อีกฝ่ายก็จะเป็นผู้เสียผลประโยชน์

๒.๕ ผู้ “ยึดเหนี่ยว” ความสมดุล (The Holder of Balance) ในระบบดุลแห่งอำนาจ นั้น จะมีสถานะอยู่ ๒ สถานะ คือ สถานะที่ต้องการดำรงอยู่ในสภาพเดิม กับสถานะที่ต้องการขยายอำนาจ ซึ่งในระบบนี้ก็มีประเทศที่เป็นตัวยึดเหนี่ยวหรือตัวถ่วงดุล (Balancer) ในระบบ ด้วยการที่ประเทศเหล่านี้จะให้น้ำหนักต่อการตัดสินใจของประเทศตัวเองไปตามสถานการณ์ จึงไม่มีมิตรแท้และศัตรูที่ถาวร ไม่มีความสัมพันธ์กับใครอย่างผูกมัด อยู่เป็นกลางคอยดูสถานการณ์อยู่ภายนอก แล้วค่อยตัดสินใจว่า จะจัดตั้งเองอยู่ในสถานะใด “ผู้ถ่วงดุล” นั้น จึงเป็นกุญแจสำคัญในระบบที่เป็นตัวกำหนดผลของการต่อสู้ทางอำนาจที่จะชี้ขาดว่าใครจะเป็นผู้ชนะหรือแพ้ ประเทศพวกนี้เลือกที่จะโดดเดี่ยวอย่างชาญฉลาด แต่ก็เกิดการประณามเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบนี้ที่ไร้ศีลธรรม ซึ่งมีวิธีการใช้อำนาจอยู่ ๓ แบบ คือ ๑) การเข้าร่วมกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ๒) การสนับสนุนสันติภาพ และ ๓) ดำเนินตามนโยบายของชาติตน เพื่อ “ยึดเหนี่ยว” ความสมดุลทางอำนาจไว้

ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

หัวใจสำคัญของทฤษฎีความขัดแย้งคือ การขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่อย่างแพร่หลายทั่วไป เราจึงไม่ควรมองพฤติกรรมขัดแย้งว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติ ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม จึงมีแนวความคิดว่า สังคมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งแยก (Division) อันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม วิธีการสำคัญที่นักปรัชญาและนักสังคมศาสตร์ ใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งต่างๆ คือ วิธีการที่เรียกว่า “ไดอาเล็กติก” (Dialectic Method) เป็นวิธีการที่ใช้มาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ สมัยโซเครตีส (Socrates) ใช้เป็นวิธีการถามและตอบเพื่อแสวงหาความรู้ที่แจ่มแจ้งและสมบูรณ์ทำให้เกิดการสมเหตุสมผลมากขึ้น (Logical Consistency) ต่อมานักปรัชญาชาวเยอรมันได้พัฒนา Dialectic สมัยใหม่ที่ว่าด้วย ข้อเสนอเบื้องต้น (Thesis) และข้อเสนอแย้ง (Anti Thesis) และ คานท์ (Kant) แสดงความเห็นว่าเป็นสาเหตุของความไม่กลมกลืน หรือไม่คล้องจองกัน เป็นเพราะระบบความคิดของคนเรา ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม ความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวของบุคคลเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งภายนอกอื่นๆ หากทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้แล้ว และหาทางจัดความขัดแย้งนั้นออกไป ความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรมอาจหายไปได้นักทฤษฎีความขัดแย้งด้านสังคมวิทยาที่สำคัญ ๓ คน คือ Karl Marx (อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ๒๕๓๔ : ๔๒) เป็นผู้ที่ใช้วิธีวิเคราะห์ แบบ Dialectical วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของทุกๆ สังคมว่า เกิดจากความสัมพันธ์ของ "อำนาจการผลิต" ซึ่งได้แก่ ที่ดิน หุ่น เทคโนโลยีและการจัดการด้านแรงงานกับ "ความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต" อันได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต และผู้ใช้แรงงาน ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มักเกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

D.L. Sills (๑๙๖๘ : ๑๔๒) อธิบายว่า ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านลบและด้านบวก ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ถือเป็นสภาวะหนึ่งของมนุษย์ ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้เพราะในกลุ่มหนึ่งๆ ย่อมมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้เสนอเพิ่มเติมว่าความขัดแย้งทำให้เกิดการแบ่งกลุ่ม ลดความเป็นปรปักษ์ต่อกัน อันจะพัฒนาสู่ความร่วมมือได้หรือทำให้เกิดความแปลกแยกได้

R. Dahrendorf (๑๙๖๘ : ๑๒๕) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันที่ปฏิเสธแนวคิดของมาร์กซ์ เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น Dahrendorf อธิบายคุณลักษณะ "ความขัดแย้ง" ว่ามีลักษณะสอดคล้องกับทุกสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ทุกสังคมจึงเกิดความขัดแย้งได้ตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิอำนาจ ทำให้สังคมเกิดรูปแบบไม่สมบูรณ์ขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง แต่ละฝ่ายจึงพยายามรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตนไว้ ทำให้ระดับของความรุนแรงจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่ครอบงำกลุ่มอื่น ความขัดแย้งจึงสามารถควบคุมได้โดยการประนีประนอม และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากความกดดันจากภายนอกโดยสังคมอื่นๆ ด้วย

แนวคิดทางจิตวิทยา อธิบายความขัดแย้งว่า หมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลถูกกระตุ้นให้เกี่ยวข้องในกิจกรรมสองอย่างหรือมากกว่า ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้การตอบสนองต่อความต้องการบรรลุวัตถุประสงค์สองอย่างพร้อมกันเป็นไปไม่ได้ จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นได้หลายระดับ เช่น ความขัดแย้งในระดับพฤติกรรมที่ปรากฏชัด เช่น การที่คนเราพูดออกมาอย่างหนึ่งแต่ในใจคิดอีกอย่าง เพราะถ้าพูดความจริงแล้ว จะทำให้คนอื่นเสียใจ หรือกรณีของการเกิดความขัดแย้งในตัวเอง จะเห็นว่า ความขัดแย้งตามแนวคิดของจิตวิทยานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ ตั้งแต่ภายในตัวบุคคลนั้นไปจนถึงกลุ่มหรือองค์การได้ สิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น คือ ความคิด หรือความรู้สึกของคนเราต่อสิ่งที่มีปฏิภานที่รับรู้ได้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความวิตกกังวล มีอคติ หรือความกลัวที่แฝงอยู่ในจิตใจมากกว่าความขัดแย้งตามแนวคิดด้านจิตวิทยา จะให้ความสำคัญในระดับปัจเจกบุคคล และด้านจิตวิทยาเป็นสำคัญ แนวคิดนี้ยังเชื่อว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีผลต่ออารมณ์ของบุคคลอย่างมาก แล้วยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ เช่น ความขัดแย้งทำให้คนเราเกิดความคับข้องใจ (Frustration) ซึ่งอาจทำให้เกิดความท้อถอย ก้าวร้าว หรือประณามผู้อื่นได้หรือในบางสถานการณ์ความขัดแย้งอาจนำมาซึ่งความล้มเหลวในการปฏิบัติงานได้ เช่น การขาดความสนใจในงาน ขาดความเชื่อมั่นตนเอง หรือกลัวความล้มเหลวจนบางครั้งกลายเป็นคนที่ชอบใส่ร้ายคนอื่น เป็นต้น

Lewis Coser (อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ๒๕๓๔ : ๓๙) นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ได้จำแนกความขัดแย้งออกเป็น ๓ แบบ คือ

๑. เมื่อบุคคลอยู่ระหว่างเป้าหมายที่ตนปรารถนาสองอย่างที่ต้องเลือก (Approach-Approach Conflict)
๒. เมื่อบุคคลพบกับเป้าหมายสองอย่าง ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายที่ตนเองชอบและไม่ชอบ (Approach-Avoidance Conflict)
๓. เมื่อบุคคลอยู่ระหว่างเป้าหมายสองอย่างที่ตนเองไม่ชอบทั้งคู่ (Avoidance-Avoidance Conflict)

นักวิชาการทางด้านมานุษยวิทยา มองความขัดแย้งว่าเป็นผลมาจากความปรารถนา หรือเป้าหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ อาจมาจากการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรม และเป็นแบบฉบับของพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ เช่น ความก้าวร้าว ความร่วมมือ หรือการแข่งขันกัน เมื่อเกิดผลประโยชน์และค่านิยมที่ไปด้วยกันไม่ได้ นักวิชาการคนสำคัญที่ศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านนี้คือ พิชเซอร์ ยูรี และ แพตตัน (๒๕๓๔ : ๑๑๕) ซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยาผู้มีชื่อเสียง เห็นว่า

สิ่งอันตรายที่คุกคามมวลมนุษยชาติเกิดจากนิสัยภายในตัวมนุษย์ เองที่มักตกอยู่ในภาวะความขัดแย้งที่อันตราย และทำลายล้างเมื่อเกิดความแตกต่างอย่างชัดเจนขึ้นระหว่างคนสองคนหรือสองกลุ่มประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งในคุณค่าหรือค่านิยม แนวคิดนี้ถือว่า พฤติกรรมของบุคคลที่เบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้น เป็นเพราะสภาวะการณ์นั้นไม่สอดคล้องกับคุณค่าที่กลุ่มยึดถือ จึงเห็นว่าปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็เพราะกลุ่มต่างๆ นำสิ่งที่ยึดถือต่างกันมาใช้แล้วขัดแย้งกัน เช่น หมอต้องการรักษาคนไข้ด้วยยาที่ทันสมัย ใช้เครื่องมือก้าวหน้า เพื่อผลการรักษาที่ดี ทำให้ค่ารักษาแพง ในขณะที่ผู้ป่วยต้องการหายจากความเจ็บป่วยและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก คุณค่าที่ใช้ในสภาวะการณ์เดียวกันแต่ขัดแย้งกันปัญหาความไม่เข้าใจย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ

ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ถือได้ว่าเป็นเครื่องชี้วัดให้ประจักษ์ถึงวิวัฒนาการทางความคิดของความขัดแย้งที่มีพัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน รากฐานของทฤษฎีความขัดแย้งพัฒนามาจากสมมติฐานที่ว่า "สังคม คือ ระบบที่มีลักษณะซับซ้อนของความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) และความขัดแย้ง (Conflict) จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม" เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทฤษฎีความขัดแย้งอย่างครอบคลุมในหลายมุมมอง ได้แก่ ด้านสังคมวิทยา ด้านจิตวิทยา ด้านมนุษยวิทยาและด้านคุณค่า (ค่านิยม) และทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นว่า มุมมองของนักวิชาการจากหลายสาขาวิชา ต่อ "ความขัดแย้ง" นั้น มีความเหมือนและความแตกต่างกันในประเด็นสำคัญใดบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เพื่อการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยต่อไป (ฉันทนา บรรพศิริโชติ, ๒๕๔๑ : ๓๗)

สำหรับองค์ความรู้ของความขัดแย้ง ในมุมมองของนักวิชาการไทยมีผู้ที่สรุปไว้หลายท่าน แต่ที่ได้รับความนิยมและเป็นนักวิชาการที่สนใจเรื่องความขัดแย้งในระดับ องค์การมาตลอด คือ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (๒๕๓๔ : ๕๖) ได้เสนอแนวคิดความขัดแย้งของบุคคลไว้ ๒ แนวคิดคือ

แนวคิดเดิม

๑. ความขัดแย้งควรจะถูกกำจัดให้หมดไปจากองค์การเพราะความขัดแย้ง ทำให้องค์การแตกแยก ขาดประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเครียด ดังนั้น องค์การที่ดีที่สุด จึงต้องไม่มีความขัดแย้ง

๒. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความผิดพลาดของการบริหารจึงพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

๓. ผู้บริหารสามารถควบคุมและปรับพฤติกรรมของพนักงานได้ เช่น ความก้าวร้าว การแข่งขัน และควบคุม ความขัดแย้ง โดยการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม

แนวคิดใหม่

๑. ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในองค์การจึงไม่ควรหลีกเลี่ยงแต่ต้องรักษาระดับความขัดแย้งให้เหมาะสม จะทำให้กระตุ้นและจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพได้

๒. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของรางวัลที่ได้รับ เป้าหมาย ค่านิยมในองค์การ และอาจเกิดจากความก้าวร้าวโดยธรรมชาติในตัวคน ดังนั้น ความขัดแย้งจะมีประโยชน์หรือโทษขึ้นกับวิธีการบริหารความขัดแย้ง

๓. ผู้บริหารต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของคนและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งจะทำให้การจัดการกับความขัดแย้งมีประสิทธิภาพ

ระดับความขัดแย้ง

ความขัดแย้งนั้นอาจจะมองในระดับต่างๆ ดังนี้ (Don Hellriegel and John W. Slocum Jr., ๑๙๗๐ : ๑๑๙-๑๒๔)

๑. ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล

๒. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล
๓. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลในกลุ่ม
๔. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม
๕. ความขัดแย้งในองค์กร

James G. March and Herbert A. Simon (๑๙๕๘ : ๒๖๒) ได้แบ่งระดับความขัดแย้งออกเป็น ๓ ระดับ

๑. ความขัดแย้งของบุคคล
๒. ความขัดแย้งในองค์กร เป็นความขัดแย้งในตัวบุคคลหรือกลุ่มภายในองค์กร
๓. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์การหรือกลุ่มต่างๆ ระดับของความขัดแย้งที่ Don Hellriegel and John W. Slocum Jr. และ March and Simon มีความคล้ายคลึงกันมาก ซึ่งเราสามารถแบ่งความขัดแย้งนี้ได้เป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ความขัดแย้งในระดับบุคคล แบ่งเป็น
 - ๑.๑ ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในตัวของคนๆ หนึ่งไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น หรือเรียกได้ว่า "ความขัดแย้งในตัวเอง"

- ๑.๒ ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลมากกว่า ๒ บุคคลขึ้นไป

๒. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร แบ่งเป็น
 - ๒.๑ ความขัดแย้งภายในองค์กร (Intra-Organization Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยมีคู่กรณีขัดแย้งเป็นบุคคลหรือกลุ่มย่อยๆ ที่มีอยู่ในกลุ่มหรือที่อยู่ในองค์การหรือกลุ่มต่างๆ

- ๒.๒ ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter-Organization Conflict) หมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยที่คู่กรณีขัดแย้งเป็นองค์กรกับองค์กร หรือกลุ่มกับกลุ่ม

ผลของความขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตในวัยเรียน ชีวิตวัยทำงาน ชีวิตครอบครัว ชีวิตภายในสังคม และเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความขัดแย้งและเนื่องจากแนวคิดปัจจุบัน ความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่ดีทั้งหมดหรือเสียทั้งหมด ความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของความขัดแย้งและระดับของความขัดแย้ง ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้
ผลดีของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธ์ (๒๕๔๔ : ๒๗๖) ได้กล่าวถึงผลดีของความขัดแย้งไว้ว่า ความจริงแล้วความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ เพราะจะเกิดแนวคิดที่สามขึ้นมา ซึ่งเหนือกว่าสองแนวคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเสมือนเป็นการบังคับให้มนุษย์แสวงหาความคิดที่ใหม่ขึ้นเสมอ ซึ่งจะเป็ผลดีต่อองค์การ เพราะจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และเปิดโอกาสให้มนุษย์ตรวจสอบความสามารถของตนเองอยู่เสมอ

วิจิตร วรุตบางกูร (๒๕๒๖ : ๑๗๓-๑๗๔) โดยทั่วไปบุคคลส่วนใหญ่จะมีทัศนคติไม่ดีต่อความขัดแย้งเพราะเชื่อว่าความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดีและความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่ดี แม้ว่าความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดบรรยากาศที่ตึงเครียดและเป็นผลเสียต่อองค์การแต่บางครั้งความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดผลดีได้เหมือนกัน กล่าวคือ ความขัดแย้งสามารถให้ผลในทางบวก เป็นต้นว่า

๑. ทำให้เกิดแนวปฏิบัติหรือความคิดเห็นอื่นๆ มากขึ้น
๒. ทำให้มีโอกาสเลือกแนวทางที่ดีกว่า
๓. ทำให้เกิดแรงผลักดันที่ต้องค้นหาวิธีการใหม่ๆ

๔. ทำให้เกิดความพยายามที่จะอธิบายความเห็น ความเชื่อ หรือชี้แจงให้ชัดเจน จึงต้องพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายและให้เหตุผล

๕. ความตึงเครียดกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

๖. ทำให้เกิดความเคยชินในการแลกเปลี่ยนความเห็นและยอมรับนับถือซึ่งกันและกันมากขึ้น ซึ่งคล้ายกับ ทิศนา แชมมณี (๒๕๒๒ : ๘๑) กล่าวว่า ความขัดแย้งไม่ใช่จะให้ผลเสียเสมอไป แท้ที่จริงแล้วความขัดแย้งมีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น

๑. ความขัดแย้งทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ

๒. ทำให้ความคิดและการทำงานไม่หยุดอยู่กับที่

๓. ช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้นและแสดงความสามารถของตน อาจส่งผลให้การทำงานและผลงานของกลุ่มดีขึ้น

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (๒๕๔๐ : ๒๒) ได้กล่าวโดยสรุปว่า ความขัดแย้งที่มีในระดับที่เหมาะสมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล และองค์การประโยชน์ที่สำคัญบางประการ ได้แก่

๑. ป้องกันไม่ให้องค์การหยุดอยู่กับที่หรือเฉื่อยชา

๒. ความขัดแย้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมสามารถนำการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของบุคคล ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมสามารถประสานความแตกต่างมาเป็นประโยชน์ต่อองค์การทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ความขัดแย้งกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาข้อมูลใหม่หรือข้อเท็จจริงใหม่หรือวิธีแก้ปัญหอย่างใหม่ต่างฝ่ายก็พยายามหาข้อมูลและเหตุผลมาสนับสนุนฝ่ายตนทำให้ได้ข้อมูลหรือหลักฐานใหม่หรือต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมรับวิธีของกันและกันก็จำเป็นต้องหาทางออกใหม่

ความขัดแย้งกับกลุ่มอื่นจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความกลมเกลียวกันและรวมพลังกัน ความขัดแย้งที่เกิดจากการมีความเห็นแตกต่างกันจะช่วยทำให้มีความรอบคอบ นอกจากนั้นยังช่วยเสริมการพัฒนาการทำงานอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

Richard Owen (๑๙๙๑ : ๒๔๖-๒๔๘) ได้กล่าวว่า หากความขัดแย้งได้รับการตอบสนองในทางบวกมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสม ย่อมทำให้เกิดบรรยากาศที่ดี เกิดบรรยากาศของความร่วมมือและสนับสนุน ความขัดแย้งนั้นจะเป็นความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ซึ่งจะส่งผลให้องค์การมีความเจริญก้าวหน้าที่สุดในที่สุด

ผลเสียของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธ์ (๒๕๔๔ : ๒๗๗) ได้กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้งไว้ว่า อาจทำให้องค์การขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ถ้าหากผู้บริหารไม่รู้จักแก้ไขและสาเหตุของความขัดแย้งของบุคคลภายในองค์การมีอยู่หลายประการด้วยกัน การแก้ไขจึงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นผู้บริหารหรือหัวหน้างานจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ มิฉะนั้นอาจมีการแก้ไขปัญหาคือไม่ถูกจุด และจะเกิดความเสียหายต่อผลงานขององค์การในส่วนรวมได้ เช่น อาจมีผลให้คนที่ทนไม่ได้จะต้องย้ายหนีจากหน่วยงานนั้นไป ความเป็นมิตรระหว่างบุคคลจะลดลง บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันจะหมดไป และอาจเป็นการต่อสู้ที่ใช้อารมณ์ไร้เหตุผล มีการต่อต้านซึ่งอาจขัดต่อวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย เมื่อบุคคลมีเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน และความแตกต่างเหล่านี้จะ

ก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งต่อมาภายหลัง ซึ่งความขัดแย้งมีลักษณะและระดับที่แตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่หน่วยเล็กคือครอบครัว หน่วยงานระดับประเทศ ไปจนถึงระดับระหว่างประเทศ ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านลบและด้านบวก ซึ่งหัวใจสำคัญของทฤษฎีความขัดแย้งคือ การขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ดังนั้นความขัดแย้งในสังคมหรือองค์กรอาจเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมี โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย เพราะสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้เพราะในกลุ่มหนึ่งๆ ย่อมมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน ดังนั้นความขัดแย้งจึงเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้ความขัดแย้งในด้านความคิดจะก่อให้เกิด ความเจริญกับองค์กรและประเทศชาติอย่างมากด้วย ความขัดแย้งเมื่อถึงจุดสุรุ่ยก็จะนำไปสู่ความสร้างสรรค์ให้กับองค์กรได้เช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความขัดแย้ง จะเป็นสภาพการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่างที่บุคคลสังคม องค์กร หรือประเทศ ที่แสดงพฤติกรรมเปิดเผยออกมาอย่างแตกต่างกัน สภาพการณ์เหล่านี้คือความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะเกิดจากมีการรับรู้ในเป้าหมายที่แตกต่างกัน มีความเข้าใจผิดหรือไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ มีความต้องการที่แตกต่างกัน หรือแย้งชิงกันในเรื่องเดียวกัน หรือต้องการความเท่าเทียมกันทั้งด้านวัตถุประสงค์และคุณค่า เกิดความรู้สึกต้องการชนะหรือทำให้ฝ่ายตรงข้ามไม่พึงพอใจ สูญเสียหรือถูกกดดัน หรือเกิดจากความต้องการที่จะมีสภาพที่เหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง สถานการณ์เหล่านี้จะทำให้เกิดความตึงเครียดเพราะความไม่เห็นด้วยหรือไม่ตกลงด้วยและมีแนวโน้มทำให้แต่ละฝ่าย มีทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ความขัดแย้งอาจเกิดจากความขาดแคลนทรัพยากร หรือความซับซ้อนของการติดต่อสัมพันธ์ที่ต้องเกี่ยวพันระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือระดับประเทศ หรืออาจเกิดจากค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตของบุคคลแต่ละเพศ แต่ละวัย และแต่ละเชื้อชาติ แต่สิ่งที่สำคัญคือเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วจะมีแนวทางในการตอบสนองต่อความขัดแย้งนั้นอย่างไร ซึ่งถ้าผลออกมาในแนวทางที่ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์เต็มส่วนทั้งคู่ ก็จะสามารถรักษาสายสัมพันธ์ไว้ได้ แต่ถ้ามีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้หรือเสียประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวแล้ว ก็จะไม่สามารถแก้สาเหตุของความขัดแย้งได้ และความขัดแย้งจะยังคงอยู่และจะเกิดขึ้นอีก

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน ผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างวรรณกรรมดังนี้

๑. Zhu Zhiqun (ออนไลน์, ๒๕๕๔) ได้เขียนบทความชื่อ “Chinese Foreign Policy: External and Internal Factors” โดยในบทความได้กล่าวถึงปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลจีน ว่า ในทางตรงกันข้ามกับความเข้าใจผิดทั่วไปที่ว่ารัฐบาลจีนถูกควบคุมโดยพรรคคอมมิวนิสต์ฝ่ายเดียว ประเทศจีนได้กลายเป็นสังคมมีความหลากหลายและมีชีวิตชีวามากขึ้นเรื่อยๆ โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่แข่งขันกันเพื่ออิทธิพลในนโยบายระดับชาติ ในขณะที่คณะกรรมการธิการของพรรคคอมมิวนิสต์จีน (CCP) ยังคงมีอำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายในทางการเมืองจีน การเพิ่มจำนวนของผู้เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาล เจ้าหน้าที่ทหาร นักวิชาการ นักวิจัย นักธุรกิจ สื่อ บริษัทพลังงานขนาดใหญ่และผู้ใช้อินเทอร์เน็ต มีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของจีน คุณลักษณะเฉพาะของการเมืองจีนในปัจจุบันเมื่อเทียบกับยุค ๑๙๖๐ และ ๑๙๗๐ คือการเป็นผู้นำร่วมกัน

ในการสร้างนโยบายในประเทศและต่างประเทศผู้นำสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้สร้างฉันทามติ การตัดสินใจร่วมกันจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นรูปแบบการเป็นผู้นำ CCP ตัวอย่างเช่น ปัญหาสำคัญในเขตใต้หวันและกิจการระหว่างประเทศโดยทั่วไป การตัดสินใจด้านนโยบายจะไม่ได้ทำโดยผู้นำคนเดียว แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะนำกลุ่มอำนาจขนาดเล็ก ซึ่งมักมีสมาชิกเป็นประธาน รองประธาน นายกรัฐมนตรี และสมาชิกอื่นๆ ของคณะกรรมการธิการของ CCP และสมาชิกคณะรัฐมนตรีที่สำคัญ เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นโยบายมักจะเป็นผลของการอภิปราย การหารือ และการประนีประนอมในหมู่สมาชิกผู้นำกลุ่มเล็กๆ

หน่วยงานและสำนักงานต่างๆ ของรัฐบาล แข่งขันเพื่ออำนาจและอิทธิพลในการต่างประเทศ ซึ่งบ่งบอกว่าทฤษฎีของการเมืองระบบราชการอาจมีข้อมูลเชิงลึกบางอย่างในการตัดสินใจสร้างนโยบายต่างประเทศของจีน กระทรวงต่างประเทศเป็นที่รับรู้ในขณะนี้ว่าเป็นเพียงหนึ่งในหน่วยงานภาครัฐและไม่จำเป็นต้องมีอำนาจมาก ในขณะที่หน่วยงานราชการที่สำคัญอื่นๆ เช่น คณะกรรมการกรมนานาชาติของธนาคารประชาชนจีน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ มีส่วนในการจัดการกับการเมืองการเงิน และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานวิจัยนโยบายของ CCP คณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติ และกองทัพปลดปล่อยประชาชนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำระดับสูง

กองทัพปลดปล่อยประชาชนได้เป็นกำลังสำคัญในการเมืองจีนเสมอมา โดยในความเป็นจริง กองทัพปลดปล่อยประชาชนร่วมกับ CCP และระบบราชการของรัฐ ถือเป็นส่วนหนึ่งของฐานทั้งสามที่มีประสิทธิภาพของอิทธิพลในเครื่องมือของรัฐบาลจีน อย่างไรก็ตาม แม้เหมาเจ๋อตงเตือนว่าพรรคจะต้องควบคุมปืน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากองทัพปลดปล่อยประชาชนไม่พยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพรรค ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับดินแดนและความมั่นคงของชาติ กองทัพปลดปล่อยประชาชนมักมีความตรงไปตรงมา มากกว่าผู้นำพลเรือน จะเห็นได้ว่า ในไม่กี่ปีที่ผ่านมา ผู้นำระดับสูงของกองทัพปลดปล่อยประชาชนได้กลายเป็นแกนนำมากขึ้นและมักจะปรากฏในสื่อระดับชาติ เพื่อแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ปัจจุบันและหารือเกี่ยวกับกลยุทธ์และทางเลือกเชิงนโยบายของจีน

๒. รัชฎ ปรากฏพิลาศ (๒๕๕๕ : ๑๒-๒๐) ได้เขียนบทความลงใน จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๑๑๔ เรื่อง จีนกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยกล่าวถึงนโยบายความมั่นคงและบทบาทของจีนในช่วงปลายศตวรรษที่ ๒๐ ไว้ว่า ในห้วงการปกครองของเหมา เจ๋อตง จีนมีนโยบายด้านความมั่นคงในลักษณะแผ่ขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์เหนือภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมองสหรัฐฯ เป็นภัยคุกคามของประเทศ ส่งผลให้ในช่วงสงครามเกาหลี จีนจึงสนับสนุนเกาหลีเหนืออย่างชัดเจน จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๙๖๙ รัฐบาลจีนได้ปรับเปลี่ยนนโยบายด้านความมั่นคง เนื่องจากสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป โซเวียตกลายเป็นภัยคุกคามของจีน จีนจึงหันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ ซึ่งเห็นได้ชัดในยุคของเติ้ง เสี่ยวผิง ที่มุ่งปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับสหรัฐฯ เพื่อให้สหรัฐฯ ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัย จนเกิดการลงทุนและการกู้ยืมเงิน นำไปสู่การพึ่งพาระหว่างกันทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ นโยบายความมั่นคงของจีนในช่วงปลายศตวรรษที่ ๒๐ จะเป็นนโยบายที่สืบเนื่องมาจากการเปิดประเทศ มีความต่อเนื่องของผู้นำแต่ละยุคสมัย โดยสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศหลังสิ้นสุดสงครามเย็นได้ผลักดันให้การดำเนินนโยบายความมั่นคงของจีนเป็นไปด้วยความรอบคอบ ส่งผลให้จีนมีจุดยืนด้านนโยบายความมั่นคงที่ชัดเจน และสามารถนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ตามเป้าหมายของรัฐบาล อีกทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมบทบาทของจีนบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

๓. สุรชาติ บำรุงสุข (๒๕๕๗ : ๑๙) ได้เขียนบทความลงใน จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๑๔๐ เรื่อง Pivot to Asia: ผลกระทบต่อไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยกล่าวไว้ว่าปัจจัยที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในเอเชีย-แปซิฟิก เป็นการขยายอิทธิพลและบทบาทของจีนได้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในด้านต่างๆ ทั้งนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่ประสบความสำเร็จในช่วงที่ผ่านมา ทำให้จีนขยายอิทธิพลในภูมิภาคมากขึ้น ในขณะที่บทบาทและพลังอำนาจแห่งชาติของสหรัฐฯ ลดลงจากการทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากกับการแก้ปัญหาความไม่สงบนอกประเทศตัวเองนอกจากนี้ปัญหาวิกฤติการเงินภายในประเทศยังส่งผลให้บทบาทและอิทธิพลของสหรัฐฯ ในภูมิภาคได้ลดลงด้วย ส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องทบทวนนโยบายและยุทธศาสตร์ในเอเชีย-แปซิฟิกใหม่ นำมาสู่การประกาศการปรับสมดุลในภูมิภาคของประธานาธิบดีโอบามา แห่งสหรัฐฯ เมื่อปลายปี ค.ศ. ๒๐๑๑ โดยสหรัฐฯ ต้องการให้เอเชีย-แปซิฟิก เป็นฐานสำหรับการรักษาบทบาทนำในเอเชีย ด้วยการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางด้านเศรษฐกิจและด้านยุทธศาสตร์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคการขยายบทบาทและอิทธิพลของจีนได้สร้างความหวั่นเกรงให้กับสหรัฐฯ ประเทศในอาเซียนโดยเฉพาะ เมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชาได้พึ่งพาการพัฒนาประเทศจากจีนมากขึ้น ความเคลื่อนไหวของจีนในภูมิภาคนี้ ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ มากขึ้น ทั้งการมีบทบาทนำของสหรัฐฯ ในเอเชีย-แปซิฟิก การเดินเรืออย่างเสรีในทะเลจีนใต้ รวมถึงตลาดการค้าและการลงทุนของสหรัฐฯ ส่งผลให้สหรัฐฯ ตั้งจุดมุ่งหมายในการยับยั้งการขยายอิทธิพลของจีน ที่ทำทลายบทบาทนำของสหรัฐฯ ในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การปรับสมดุลดังกล่าวมีข้อจำกัดจากการถูกลดงบประมาณทางทหารลง ทำให้สหรัฐฯ ต้องปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับงบประมาณและการรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐฯ โดยสหรัฐฯ จะให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีทางทหารมากขึ้น การปรับสมดุลใหม่ครั้งนี้ ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุม ๓ แนวทาง โดยในกรอบกว้างของนโยบายและยุทธศาสตร์ ได้ระบุถึงการปรับการวางกำลังใหม่ในออสเตรเลีย การวางกำลังทางเรือในสิงคโปร์ และการเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับความร่วมมือทางทหารกับฟิลิปปินส์ ขณะที่ยังคงรักษาความเข้มแข็งกำลังของสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับด้านเศรษฐกิจ สหรัฐฯ จะเปิดตลาดใหม่และผลักดันให้มีการผลิตสินค้าด้วยทรัพยากรของสหรัฐฯ พร้อมทั้งเร่งปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา จัดตั้งหน่วยสืบสวนการค้าที่ไม่เป็นธรรม และการทำให้คู่แข่งทางการค้าเข้าสู่ระเบียบระหว่างประเทศ ส่วนทางการทูตนั้น สหรัฐฯ จะดำเนินความสัมพันธ์เชิงลึก โดยเฉพาะการเพิ่มติดต่อองค์กรและสถาบันต่างๆ ของอาเซียน นอกเหนือจากการกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคี

๔. สมชาย วิรุฬหผล (ออนไลน์, ๒๕๕๘) ได้เขียนบทความชื่อ การแผ่ขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคอาเซียนกล่าวว่า ในรัชสมัยหย่งเล่อ แห่งราชวงศ์หมิง พระองค์ได้มอบหมายให้เจิ้งเหอออกสำรวจทางทะเลรวม ๗ ครั้ง เป็นระยะเวลา ๒๘ ปี โดยเดินทางท่องแดนมากกว่า ๓๗ ประเทศ นับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๑๙๔๘ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่างๆ และมีการแลกเปลี่ยนค้าขายกันผลพวงจากการเดินทางและแวะตามเมืองท่าต่างๆ ก็มีบรรดาลูกเรือและพ่อค้าที่ติดขบวนเรือไปด้วยบางส่วน ลงไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินและค้าขายแผ่ขยายชาติพันธุ์ โดยสมรสกันเองในหมู่ชาวจีน หรือสมรสกับคนในท้องถิ่นนั้นๆ จนเกิดเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่กระจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน ซึ่งที่ใดที่มีวัฒนธรรมที่ไม่ชัดเจนชาวจีนโพ้นทะเลก็จะผสมกลมกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมจีน มีการครอบงำวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของคนท้องถิ่นในลักษณะใช้ความเป็นพี่น้อง เครือญาติตลอดจนการสร้างมายาคติในทางประวัติศาสตร์แต่หากเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่ชัดเจน หรือ มีอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งแม้มีวัฒนธรรมไม่แตกต่างกันมาก อย่างเวียดนาม ชาวจีน

โพ้นทะเลก็จะจับกันเป็นกลุ่มก้อน และครอบงำทางเศรษฐกิจ เช่น ในมาเลเซีย และอินโดนีเซีย จนกระทั่งเกิดความขัดแย้งกับชนพื้นเมืองและเกิดการประท้วงจลาจล

สำหรับปัจจุบัน จีนมีนโยบายเปิดประเทศและใช้นโยบายเศรษฐกิจ ๑ ประเทศ ๒ ระบบ จีนเริ่มปรับบทบาทเป็นประเทศที่เริ่มรุกทางเศรษฐกิจ ด้วยการขยายการลงทุน การให้เงินช่วยเหลือหรือการร่วมมือในโครงการขนาดใหญ่ๆ กับประเทศต่างๆ ในอาเซียนและทั่วโลก ในกลุ่มอาเซียนนี้ จีนถือว่าเป็นเขตอิทธิพลของตน ในทางเศรษฐกิจจีนเข้ามาลงทุนขนาดใหญ่ เช่น การขนส่งทางราง เช่น รถไฟ รถไฟฟ้า รถไฟความเร็วสูง ใน สปป.ลาว และเมียนมา ด้วยการก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ส่วนเรื่องโครงการใหญ่ๆ เช่น รถไฟความเร็วสูง หรือปานกลาง จีนก็ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องโดยจีนจะให้กู้ยืมทำการก่อสร้างและส่งมอบในระยะเวลาที่ตกลง ซึ่งเป็นนโยบายที่จีนใช้กับทุกประเทศ แต่เงื่อนไขรายละเอียดจะแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ นอกจากอิทธิพลในฐานะมหาอำนาจแล้ว จีนยังมีทุนสำรอง คือ ชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งมีอัตลักษณ์ และเชื้อชาติที่ผูกพันกัน เช่น วัฒนธรรม หรือสายสัมพันธ์ของตระกูล โดยการแซ่ ซึ่งถูกทำให้กระชับตัวมากขึ้นด้วยการค้าขายและการลงทุนของจีนในภูมิภาคนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปณต แสงเทียน (๒๕๕๗ : ๕๖) ได้กล่าวถึงบทบาทของกองทัพเรือของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนในการวิจัยหัวข้อ ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน : ความเกี่ยวข้องต่ออาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่ากองทัพเรือของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน เป็นกองทัพเรือที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของเอเชียโดยภารกิจส่วนใหญ่จะให้จำกัดการปฏิบัติอยู่ในฝั่งแปซิฟิกตะวันตกเป็นหลัก โดยเฉพาะพื้นที่ทะเลเหลือง ทะเลตะวันออก และทะเลจีนใต้ อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ของกองทัพเรือจีน มีการปรับบทบาทอย่างต่อเนื่องโดยมีการใช้กำลังทางเรือต่างๆ ในพื้นที่ทางทะเล เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ และเป็นเครื่องมือทางการทูตด้วย ตัวอย่างเช่น การต่อต้านโจรสลัด เพื่อปกป้องเรือจีนและต่างชาติ โดยภารกิจมีหลากหลาย และเพื่อตอบสนองภายใต้บริบทของเส้นทางสายไหมทางทะเลการวางกำลังทางเรือของจีน โดยการใช้การวางกำลังแบบต่อเนื่องพร้อมผลัดเปลี่ยนพื้นที่การวางกำลังในน่านน้ำต่างๆ เปิดโอกาสให้จีนใช้กองทัพเรือในการขยายบทบาทนอกเหนือจากด้านการทหารเป็นการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในสถานการณ์วิกฤติในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน หรือมหาสมุทรอินเดีย

การต่อต้านโจรสลัด เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญ ที่เปิดโอกาสให้จีนสถาปนาความร่วมมือ และสานสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศอื่นมากขึ้น การวางกำลังทางเรือของจีนตามภูมิภาคทำให้จีนสามารถเข้าร่วมเวทีประสานงานและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมในการร่วมกันต่อต้านภัยคุกคามหลากหลายรูปแบบและการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมเพื่อเปิดโอกาสกับจีนในการฝึกทางทะเลร่วมกับกองเรือของประเทศอื่น ซึ่งเป็นช่องทางที่ดีให้กับจีนในการเข้าพูดคุยเข้าร่วมแก้ปัญหาทางทะเลที่เกิดขึ้นที่ผ่านมาจากฝ่ายผู้นำกองทัพเรือจีนและสหรัฐฯ ได้ทำข้อเสนอร่วมกันในการฝึกผสมทางเรือ ในพื้นที่ทะเลตะวันออก ทะเลจีนใต้ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และอ่าวเอเดน แสดงให้เห็นถึงกำลังทางเรือของจีน โดยไม่ได้กระทำในเขตทะเลจีนใต้หรือทะเลตะวันออก และมหาสมุทรอินเดียเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลดำ และแอฟริกาใต้ต่อไปยังท่าเรือต่างๆ ในประเทศแอฟริกา และตะวันตก ตั้งแต่อียิปต์ อิสราเอล กรีซ ยูเครน บัลแกเรีย โรมาเนีย ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์และเยอรมนีอีกด้วย การแล่นเรือไปเยี่ยมตามท่าเรือต่างๆ เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของกองทัพเรือจีนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นการใช้ Soft Power ที่สำคัญจุดมุ่งหมายของจีนในการมาเยือนท่าเรือ คือการแสดงมิตร

ไมตรี ความปรารถนาดี แสดงถึงนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตร และความต้องการที่จะร่วมกับกองทัพเรือ และหน่วยงานรัฐบาลของประเทศอื่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงขีดความสามารถและความสำเร็จของจีน ให้เปิดออกสู่โลกภายนอกให้รับรู้มากขึ้น ทั้งนี้ แม้ว่ากองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนจะมีการวางกำลังอยู่ในพื้นที่ทางทะเลในหลายน่านน้ำ แต่จีนก็ไม่มีฐานทัพเรืออยู่ในภูมิภาคหรือพื้นที่ใดนอกจากประเทศจีน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจีนจึงสร้างท่าเรือพาณิชย์รอบๆ หรือตามเส้นทางทะเลจากจีนตลอดจนสนับสนุน และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพเรือในมหาสมุทรอินเดีย โดยใช้นิยามว่า String Of Pearls เพื่อเพิ่มขีดความสามารถที่จะขยายศักยภาพทางทะเลให้กว้างออกไปและปกป้องรักษาการขนส่งน้ำมันของจีนทางทะเล อย่างไรก็ตาม วิธีการที่จีนใช้ไม่ใช่การใช้มาตรการทางทหารใดๆ แต่จีนใช้การประจำอยู่ของทหารเรือในพื้นที่ในการเสริมสร้างบทบาทของจีน โดยการดำเนินการทูตทางทหาร เพื่อเป็นการริเริ่มความร่วมมือกับประเทศต่างๆ

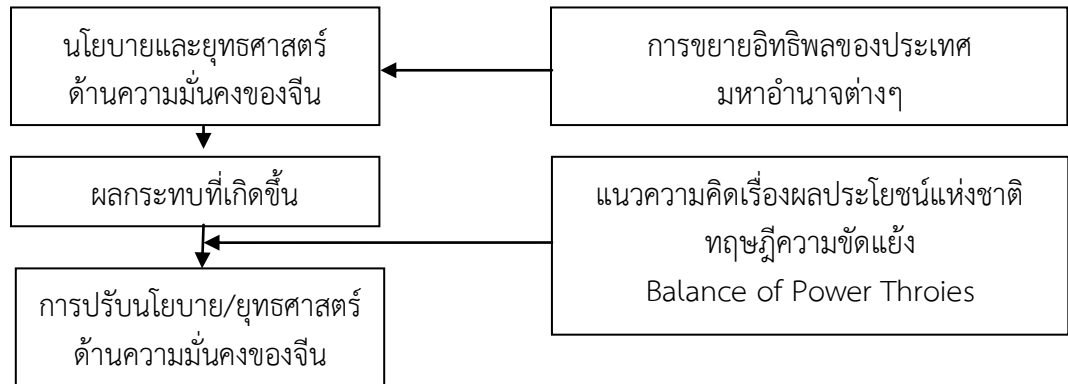
ปัญญา ศรีสิงห์ (ออนไลน์, ๒๕๕๒) ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหารของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศญี่ปุ่น พบว่า จากปัญหาความขัดแย้งประเด็นข้อพิพาทเรื่องสิทธิการถือครองดินแดนต่างๆของญี่ปุ่นกับประเทศรอบบ้าน ส่งผลให้การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และนโยบายด้านการป้องกันประเทศของญี่ปุ่นถูกหยิบยกขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข เช่น การปฏิรูปโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาของกระทรวงป้องกันตนเอง (กระทรวงกลาโหม) การวางระบบการป้องกันภัยทางอากาศให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น เพื่อป้องกันภัยคุกคามในหลายมิติ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในมาตรการปรับปรุง และเพิ่มศักยภาพของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นในการป้องกันประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาจากวรรณกรรมและงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ และผลประชุมสถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และนำเอาแนวคิดในเรื่องของความมั่นคงแห่งชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศที่ใช้ทฤษฎีสัจนิยมดั้งเดิมมาใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ หาผลกระทบที่เกิดจากการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ต่อจีน ที่ทำให้จีนต้องปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และโครงสร้างกองทัพ เนื่องจากการแข่งขันในการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ส่งผลต่อดุลยภาพและสถานะของจีนในภูมิภาคและโลก จีนจึงต้องหาแนวทางในการรักษาอิทธิพลของตนเอง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความอยู่รอดและผลประโยชน์แห่งชาติ ในโครงสร้างระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเป็นอนาธิปไตย

นอกจากนี้จะใช้ทฤษฎีสัจนิยมดั้งเดิมมาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ ที่นำไปสู่ความวิตกกังวล และสร้างความหวาดระแวงต่อบทบาทและท่าทีของจีน ซึ่งประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างดุลยภาพความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค

กรอบแนวคิดการวิจัย (แนวทาง)

สรุป

จากการศึกษาและพิจารณาแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ สามารถสรุปหลักการที่จะนำไปใช้ในการวิจัยในแต่ละส่วนได้ดังนี้ ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ และผลประชุมสถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย มาสรุปหาสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ เฉพาะสหรัฐฯ และญี่ปุ่น และใช้ทฤษฎีสัจนิยมเป็นกรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อความมั่นคงของจีน รวมทั้งปัจจัย สาเหตุและเป้าหมายที่ผลักดันให้จีนต้องปรับนโยบายด้านความมั่นคง รวมทั้งการปรับโครงสร้างกองทัพ ในบทที่ ๓ ส่วนในบทที่ ๔ และบทที่ ๕ จะใช้แนวความคิดด้านความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ ร่วมกับทฤษฎีสัจนิยม และทฤษฎีความขัดแย้ง มาวิเคราะห์หาแนวโน้มของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ภายใต้พันธกรณีของการเป็นประชาคมอาเซียนในการปฏิสัมพันธ์กับจีน เพื่อรองรับต่อบทบาททางทหารของจีนจากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้

บทที่ ๓

การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และด้านการทหารของจีน

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของจีน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ และผลประชุมสถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย มาสรุปหาสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจเฉพาะสหรัฐฯ และญี่ปุ่น และใช้ทฤษฎีสัจนิยมเป็นกรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อความมั่นคงของจีน รวมทั้งปัจจัย สาเหตุและเป้าหมายที่ผลักดันให้จีนต้องปฏิรูปกองทัพ รวมทั้งปรับโครงสร้างกองทัพ โดยมีหัวข้อดังนี้

๑. สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจีน
๒. การดำเนินนโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทหารของจีน
๓. ข้อมูลด้านการทหารของกองทัพจีน
๔. การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน เปรียบเทียบเชิงโครงสร้างห้วงก่อนและหลัง
๕. สรุป

สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น

๑. บทบาทและอิทธิพลของประเทศสหรัฐฯ ในภูมิภาค

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจต่อประเทศมหาอำนาจทั่วโลก โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญของโลก เป็นภูมิภาคที่มีประชากรรวมกันกว่า ๖๓๖ ล้านคน (ข้อมูล ปี พ.ศ. ๒๕๕๘) และเป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ รวมทั้งเป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันอาเซียนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ ๗ ของโลก และเป็นประเทศคู่ค้าอันดับที่ ๔ ของสหรัฐฯ การลงทุนของสหรัฐฯ ในภูมิภาคอาเซียนมีมูลค่ามากที่สุดในเอเชีย นอกจากนี้ในห้วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีวิกฤติเศรษฐกิจในสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป แต่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ดังนั้นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงกลายเป็นตลาดสินค้าที่สำคัญของประเทศต่างๆ รวมถึงเป็นแหล่งพลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ และในอนาคตเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้จะมีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ดังนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของสหรัฐฯ มากขึ้นไปอีก

แต่จากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั่วโลกอย่างเป็นพลวัตในห้วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ที่เกิดจากการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ กับประเทศรอบบ้านในประเด็นข้อพิพาทเรื่องสิทธิการถือครองดินแดน ปัญหาการแย่งชิงและเข้าถึงแหล่งพลังงาน

ส่งผลให้หลายๆ ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต่างปรับยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อความอยู่รอดรวมทั้งเพื่อรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลและผลประโยชน์ของรัฐตน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพด้านการทหารเพื่อป้องกันตนเอง ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและเสริมสร้างความสมดุลโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่ภายหลังเงินเข้ามามีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องหันกลับมาทบทวนนโยบายต่างประเทศและความมั่นคง เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของจีนให้ได้เร็วที่สุดโดยดำเนินนโยบายปักหมุดเอเชีย (Pivot to Asia) หรือการปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Rebalance to Asia and Pacific) สร้างและสานความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และปรับกลยุทธ์โดยมุ่งเน้นการรักษาผลประโยชน์ตามนโยบายใหม่ด้านการป้องกันประเทศ (Defense Strategic Guidance) เพื่อเป็นการป้องปรามภัยคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะการสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สร้างหลักประกันเสรีภาพการเดินเรือในภูมิภาคด้วยการดำเนินนโยบายปรับกำลังโดยให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และแสวงหาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ที่สำคัญๆ ในห้วงที่ผ่านมา ได้แก่

๑.๑ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงชาติ (National Security Strategy 2015)

โดยยังคงยึดหลักวัตถุประสงค์ของชาติเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ใน National Security Strategy ปี ๒๕๕๘ ดังนี้ (ทำเนียบขาว, ออนไลน์, ๒๕๕๘)

๑.๑.๑ ความมั่นคงของชาติ และประชาชนของสหรัฐฯ พันธมิตรและหุ้นส่วน ยุทธศาสตร์

๑.๑.๒ การเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ที่เข้มแข็ง และสร้างสรรค์ ในสังคมโลก ที่ให้โอกาส และมีความรุ่งเรือง

๑.๑.๓ การเคารพต่อค่านิยมสากล ทั้งจากในประเทศและทั่วโลก

๑.๑.๔ การปฏิบัติตามข้อบังคับสากลตามที่ผู้นำสหรัฐฯ สนับสนุน เพื่อเสริมสร้างสันติภาพ ความมั่นคง และโอกาส ภายใต้ความร่วมมือที่เข้มแข็ง ในการเผชิญต่อความท้าทายทั่วโลก

โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังให้ความสำคัญต่อนโยบาย Rebalance to Asia and Pacific โดยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้กล่าวนโยบายในโอกาสเยือนกลุ่มประเทศ ในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ในปี ๒๕๕๔ ซึ่งสหรัฐฯ มองว่า ในอีก ๕ ปี ข้างหน้า การเจริญเติบโตส่วนใหญ่ยังอยู่ในเอเชีย รวมทั้ง ในเอเชียยังมีประเด็นความขัดแย้งของดินแดนทางทะเล และความก้าวร้าวของเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็นประเด็นด้านความมั่นคงที่สหรัฐฯ ต้องให้ความสนใจ สำหรับเป้าหมายในระยะยาวของสหรัฐฯ คือ การสร้างความมั่นคง มีเสถียรภาพ และทำให้การค้าเป็นระบบการค้าเสรี และโปร่งใส และให้ความเคารพต่อเสรีภาพและสิทธิที่ยอมรับระหว่างประเทศ ซึ่งนอกจากสหรัฐฯ จะทำการวางกำลังในภูมิภาคให้มากขึ้นแล้ว

สหรัฐฯ ยังสนับสนุนมิตรประเทศให้ทันสมัย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์

ทำให้องค์กรระหว่างประเทศในภูมิภาคมีความเข้มแข็ง เช่น ASEAN, East Asia Summit (EAS) และ Asia Pacific Economic Cooperation (APEC)

สนับสนุนการค้าเสรีโดยเฉพาะการทำความตกลง TPP (Tran Pacific Partnership) ให้ประสบผลสำเร็จ

สนับสนุนการพัฒนาด้านความมั่นคง การพัฒนา และประชาธิปไตยในเอเชียและแปซิฟิก โดยให้ความสำคัญกับประเทศที่เป็นหุ้นส่วนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ เวียดนาม

อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งยังคงปฏิบัติตามพันธกรณีที่ทำไว้กับออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และไทย

อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ยอมรับการขยายอิทธิพลของจีนอย่างมีเสถียรภาพอย่างสันติ และอย่างสร้างสรรค์ โดยจะพัฒนาความสัมพันธ์กับจีน เพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งสองประเทศ และต่อภูมิภาค โดยเฉพาะร่วมมือในประเด็นที่ทำหาย และกระทบต่อภูมิภาค เช่น การแปรเปลี่ยนของสภาพอากาศผลกระทบต่อสุขภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การปลดอาวุธนิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลี โดยสหรัฐฯ ยังคงติดตามการพัฒนาทางทหารของจีน และคงกำลังที่เหมาะสม

ขณะที่ ในเอเชียใต้ สหรัฐฯ ยังคงกระชับความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจกับอินเดีย โดยเฉพาะในด้านความมั่นคง พลังงาน และสิ่งแวดล้อม โดยประสานยุทธศาสตร์ India's Act East และ Rebalance to Asia and the Pacific ให้มีความประสานสอดคล้องกัน

๑.๒ การทบทวนยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ (Quadrennial Defense Review 2014)

(กท.สหรัฐฯ ทำทุก ๔ ปี เรียกได้ว่าเป็นสมุดปกขาวของกองทัพสหรัฐฯ) โดย กท.สหรัฐฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์มุ่งเน้นงาน ๓ ด้าน ได้แก่ (กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ, ออนไลน์, ๒๕๕๗)

๑.๒.๑ ปกป้องมาตุภูมิ เพื่อยับยั้งและเอาชนะภัยคุกคามที่มีต่อสหรัฐฯ และสนับสนุนหน่วยงานพลเรือนในการลดผลกระทบจากการโจมตีและภัยธรรมชาติ

๑.๒.๒ สถาปนาความมั่นคงระหว่างประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงในภูมิภาค ยับยั้งศัตรู สนับสนุนพันธมิตรและร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในการจัดการปัญหาความท้าทายด้านความมั่นคง

๑.๒.๓ วางกำลัง และเอาชนะอย่างเด็ดขาด เพื่อเอาชนะผู้รุกราน ชัดขวางและทำลายเครือข่ายผู้ก่อการร้าย และให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และบรรเทาภัยพิบัติ

ในการสถาปนาความมั่นคงระหว่างประเทศ สหรัฐฯ มีการวางกำลัง และหมุนเวียนกำลังทำการฝึก และทำกิจกรรมร่วมกันกับทหารพันธมิตร และหุ้นส่วนในภูมิภาคต่างๆ สำหรับในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ยังคงสร้างความทันสมัย และเสริมความมั่นคงให้กับพันธมิตร ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และไทย และขยายความร่วมมือทางทหารกับประเทศหุ้นส่วนหลักในภูมิภาค ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม และประเทศอื่นๆ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพเพื่อเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ในภูมิภาคที่มีมากขึ้น เช่น การป้องกันซีปนาวุธ ความมั่นคงทางทะเล Cyber Security การบรรเทาสาธารณภัย

สำหรับแนวทางการดำเนินการของ กท.สหรัฐฯ ประกอบด้วย ๑) ยึดมั่นในหลัก Freedom of Navigation โดยเคารพการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้การช่วยเหลือประเทศพันธมิตรให้สามารถเลือกแนวทางของตนเองได้ โดยปราศจากการข่มขู่ ๒) ปรับการวางกำลังทางทะเลตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Asia-Pacific Maritime Security Strategy 2015) (กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ, ๒๕๕๘, ออนไลน์) เช่น เพิ่มกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ให้กับหน่วยบัญชาการในภูมิภาคต่างๆ มีกำลังประจำพื้นที่ ใช้ประโยชน์จากการฝึกร่วมนอกประเทศ พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ขยายอายุของเรือรบ และมีข้อตกลงในการเข้าใช้พื้นที่นอกประเทศ ๓) การดำเนินการตามโครงการ Southeast Asia Maritime Security Initiative ซึ่งจะให้การสนับสนุนพันธมิตรในด้านความมั่นคงทางทะเลกับฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย และ ๔) การให้ความสำคัญในการรับมือกับความท้าทายรูปแบบใหม่ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางทะเลเพื่อความมั่นคงในศตวรรษที่ ๒๑ (A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower) (กองบัญชาการกองทัพเรือสหรัฐฯ, ๒๕๕๘, ออนไลน์) โดยกล่าวถึงความจำเป็นในการมีกองเรืออย่างน้อย ๓๐๐ ลำ เรือบรรทุกเครื่องบิน ๑๑ ลำ และเรือสะเทินน้ำสะเทินบก ๓๓ ลำ รวมทั้งเรือดำน้ำประเภท Ballistic Missile Subs ๑๔ ลำ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

กองทัพเรือสหรัฐฯ รวมถึงภารกิจการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ทั้งนี้ ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหรัฐฯ จะมีการเคลื่อนกำลังทหารร้อยละ ๖๐ มาประจำการที่ภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ดังนั้น ภายในปี ๒๕๖๓ จะมีกองเรือถึง ๑๒๐ ลำ (เพิ่มขึ้นจาก ๘๗ ในปี ๒๕๕๗) รวมถึงอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย อาทิ เรือโจมตีชายฝั่ง (The Littoral Combat Ships-LCS), เรือรบป้องกันขีปนาวุธ (Ballistic - Missile - Defense (BMD) Capable Vessels), เครื่องบินขับไล่ รุ่น F-35C Lightning II (F-35C Lightning II Joint Strike Fighters), อากาศยานต่อสู้ไร้คนขับ MQ-4C Triton และฝูงบิน MV-22 Osprey (MQ-4C Triton Drones, and MV-22 Osprey Squadrons) นอกจากนี้ ยังมีการขยายอิทธิพลทางทะเลออกไปยัง ตะวันออกกลาง ยุโรป และทางด้านตะวันตกของแปซิฟิก

กองทัพสหรัฐฯ หันมาให้ความสนใจในการป้องกันภัยคุกคามทางด้านไซเบอร์มากยิ่งขึ้น โดยเมื่อ ต.ค.๕๙ ทบ.สหรัฐฯ ได้กล่าวถึง การปฏิบัติการของหน่วย Cyber Space Electromagnetic Spectrum และหน่วยสื่อสาร และจะมีการจัดตั้งกองบัญชาการด้านนี้ขึ้นใหม่ใน กห.สหรัฐฯ เพื่อกำหนด นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านเหล่านี้ ซึ่ง พล.ต. John Morrison ผู้บัญชาการ Cyber Center Excellence ที่ Fort Gordon ได้กล่าวในที่ประชุมสมาคม ทบ.สหรัฐฯ (The Association of United State Army - AUSA) 2016 ระหว่าง ๓ - ๕ ต.ค. ๕๙ ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี ว่า มีแนวคิดที่จะบูรณาการการปฏิบัติการต่างๆ เข้าเป็น Multi - Domain Battle (รวมมิติการรบ ทั้งทางบก อากาศ ทะเล และ Cyber) ซึ่งจะเป็นอาณาบริเวณใหม่ของการสู้รบ โดยจะเปลี่ยนแปลงแม่บทของกองทัพในการต่อสู้และป้องกันในระบบเครือข่ายของกองทัพต่อไป ส่วนในระดับกองพลน้อย ได้มีการปรับปรุงขีดความสามารถในการปฏิบัติการร่วมในด้าน Cyber และ Electronic Warfare ในปี ๒๕๕๙ (หนังสือ สน.ผชท.ทหาร ไทย/วอชิงตัน, ที่ กท ๕๖๐๐๕/๔๗๘ ลง ๑๒ ต.ค. ๕๘)

นอกจากนี้ ทบ.สหรัฐฯ มีแผนที่จะเพิ่มกำลังพลด้านไซเบอร์ในหน่วยกำลังรบระดับ กองพล อาทิ หน่วยทหารม้า หน่วยยานเกราะ หน่วยทหารราบ หน่วยพลร่มและหน่วยจู่โจม ในการฝึก ตลอด ๑๘ เดือน นับจาก พ.ย. ๕๙ ที่ผ่านมา โดยเริ่มการเจาะข้อมูลและการรบกวนระบบในพื้นที่สนามรบนอกเหนือจากการใช้อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ทั้งนี้ กองทัพสหรัฐฯ จะเพิ่มกำลังพลที่มีความเชี่ยวชาญที่จะปฏิบัติการด้านการโจมตีและป้องกันการปฏิบัติการด้านข้อมูลข่าวสาร และสงครามอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มความชำนาญของกำลังพลในหน่วยระดับยุทธวิธีที่ไม่เคยฝึกปฏิบัติการด้านสงครามอิเล็กทรอนิกส์เลย (Sydney J. Freedberg Jr., Online, 2016)

อนึ่ง การประชุม AUSA 2016 เป็นการประชุมของนายทหารสหรัฐฯ ทุกระดับ รวมทั้ง มีผู้นำ ทบ.ของประเทศต่างๆ เข้าร่วมด้วย อาทิ ผบ.กองกำลังป้องกันตนเองทางบกญี่ปุ่น พร้อมทั้ง ยังมีการจัดแสดงยุทโธปกรณ์จากบริษัทต่างๆ โดยในที่ประชุม สหรัฐฯ มองว่า ความท้าทายทางทหารของสหรัฐฯ ประกอบด้วย รัสเซียในพื้นที่ทวีปยุโรป จีน เกาหลีเหนือ อิหร่าน กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง และภัยคุกคามจากกลุ่มแนวคิดหัวรุนแรง ทั้งนี้ นาย Eric K. Fanning ดำรงตำแหน่ง Secretary of The Army ได้กล่าวในที่ประชุมถึงภารกิจเร่งด่วนของกองทัพสหรัฐฯ ซึ่งประกอบด้วย ๑) การดูแลกำลังพลและครอบครัว โดยการดูแลกำลังพลให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามภารกิจ และมีกำลังพลที่จะทดแทนได้เพียงพอ ๒) การเผชิญหน้าความท้าทายที่เกิดขึ้น ทั้งภายใน คือ ความไม่แน่นอนของงบประมาณ และภายนอก คือ การเตรียมความพร้อมรบกับกลุ่มหัวรุนแรงต่าง และประเทศที่เป็นภัยคุกคามอื่นๆ และ ๓) การปฏิรูประบบการจัดหา โดยสหรัฐฯ ต้องเสริมสร้างกองทัพ เพื่อต่อต้านการรุกรานของรัสเซีย เพิ่มศักยภาพของกองทัพในมหาสมุทรแปซิฟิก และการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งต้องใช้งบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการทหารเพื่อเสริมสร้างกองทัพให้มียุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย พร้อมรับการ

พัฒนากองทัพจากฝ่ายตรงข้าม และกลุ่มหัวรุนแรงอยู่เสมอ ส่วน พล.อ. Joseph F. Dunford ประธานคณะเสนาธิการร่วม สหรัฐฯ กล่าวเสริมว่า กองทัพสหรัฐฯ ประสบปัญหาด้านงบประมาณ ที่จะพัฒนา ยุทธโศปกรณ์ให้ทันสมัย ในขณะที่ จีน และรัสเซียได้พัฒนาอาวุธจรวดพิสัยไกล อีกทั้ง ยังไม่สนใจข้อตกลง และกฎหมายระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับเกาหลีเหนือที่พัฒนาอาวุธทำลายล้างสูง และข่มขู่ประเทศ พันมิตรของสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงต้องเปลี่ยนแปลงกองทัพให้สามารถทำการรบในภูมิภาค และสถานะแวดล้อมที่หลากหลาย ซึ่งครอบคลุมทั้งทางบก ทางทะเล ทางอากาศ ทางอวกาศ และทางไซเบอร์ ส่วน พล.อ. Mark A. Milley ผบ.ทบ.สหรัฐฯ กล่าวว่า สหรัฐฯ เน้นความพร้อมรบ และต้องต่อสู้กับกลุ่มหัวรุนแรง ทำให้ต้องพัฒนายุทธโศปกรณ์ให้ทันสมัย ส่งผลให้ต้องลดยอดกำลังพลลง รวมถึง ลดการพัฒนา เทคโนโลยีลงกว่าร้อยละ ๓๐ ในขณะที่ ประเทศฝ่ายตรงข้าม ได้แก่ รัสเซีย จีน เกาหลีเหนือ อิหร่าน ได้เรียนรู้รูปแบบการทำสงครามตามแบบของสหรัฐฯ ทำให้ในปี ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา ทบ.สหรัฐฯ ได้ส่งเสริมให้ กองทัพมีความพร้อมรบทั้งในส่วนของกองกำลังประจำการ National Guard และกำลังสำรอง โดยทำการฝึก เตรียมความพร้อมยุทธโศปกรณ์ ซึ่งสหรัฐฯ มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการจัดการ การพัฒนา เทคโนโลยี ซึ่งเน้นความต้องการเร่งด่วนในการป้องกันอาวุธร้ายแรง การควบคุมบังคับบัญชา ระบบอาวุธ ป้องกันภัยทางอากาศ ฮ. และภาคพื้น รวมถึง การโจมตีด้านไซเบอร์ ทั้งนี้ ผบ.ทบ.สหรัฐฯ คาดว่า การทำ สงครามทางบกในอนาคตจะเป็นรูปแบบสงครามที่ใช้อาวุธร้ายแรงเหมือนสมัยสงครามโลก กำลังที่ใช้ต้องมีขนาดเล็ก สามารถเคลื่อนที่ได้เร็ว ผลสมระหว่างการรบตามแบบ และนอกแบบ ซึ่งจะเป็นรูปแบบการรบ นอกเมือง ในทะเลทรายเป็นการรบในเมือง จึงจำเป็นต้องมีการข่าวที่ดี ระบบการสื่อสารที่ดีในพื้นที่สูง ปลูกสร้าง การยิงในพื้นที่จำกัด โดยจะเป็นสงครามที่มีการสูญเสียสูง มีการใช้ ฮ. บ. UAV สนับสนุน อีกทั้ง ทบ. ต้องทำการเจาะพื้นที่ เป็นศูนย์กลางสำหรับการรบทางเรือ และทางอากาศ รวมถึง การเรียนรู้ในการ ทำการรบอย่างลำบาก ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่มีระบบอิเล็กทรอนิกส์ สามารถปฏิบัติการรบในห้วงเวลา หนึ่ง โดยไม่มีการติดต่อสื่อสารจากส่วนกลาง ส่งผลให้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการฝึกใหม่ โดยจะเน้น ที่ผู้นำทหารที่สามารถตัดสินใจได้ในสถานการณ์วิกฤติ (หนังสือ สน.พท.ทหาร ไทย/วอชิงตัน ที่ กท ๕๖๐๐๕/๔๘๘ ลง ๑๔ ต.ค. ๕๘)

อย่างไรก็ดี สหรัฐฯ ยังคงยึดแนวทางปฏิบัติตามยุทธศาสตร์แห่งชาติ โดยในปี ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของการบริหารงานของประธานาธิบดีบารัค โอบามา สหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม US-ASEAN เป็นครั้งแรก ณ Sunnyland สหรัฐฯ และการเข้าร่วมการประชุม ASEAN summit และ East Asia Summit ณ กรุงเวียงจันทน์ สปป.ลาว เมื่อ ก.ย. ๕๙ โดย ประธานาธิบดีโอบามา เป็นผู้นำ สหรัฐฯ คนแรกที่เข้าร่วมการประชุมกับผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน และถือเป็นการเยือนเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งหมด ๙ ครั้ง ซึ่งมากกว่าอดีตผู้นำสหรัฐฯ ทุกคน หนึ่ง สหรัฐฯ และอาเซียน ได้ร่วม เป็นหุ้นส่วนในหลายด้าน อาทิ ด้านความมั่นคงสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง และความก้าวหน้าของภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก มีความท้าทายในเรื่องของการเมือง และความมั่นคงทางทะเล โดยสหรัฐฯ และอาเซียนมี วิสัยทัศน์ร่วมกันจากการประชุมที่ Sunnyland สหรัฐฯ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และการเคารพหลักสิทธิมนุษยชน โดยให้แต่ละประเทศปฏิบัติตามกฎกติกาสากลร่วมกัน

ด้านเศรษฐกิจนั้น สหรัฐฯ ในยุคสมัยของประธานาธิบดีโอบามา มีความพยายาม ที่จะเพิ่มความร่วมมือด้านการค้า และการลงทุนตามแนวทางของ US-ASEAN Connect อาทิ เรื่องของ ดิจิตอล พลังงานสะอาด การส่งเสริมการเข้าร่วมเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และความตกลง หุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) ซึ่งการเยือน สปป.ลาวของประธานาธิบดีโอบามา ได้

มีโอกาสนิยมชมชื่นชนท้องถิ่นและการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่และสตรี นับเป็นนิมิตหมายที่ดีของการเริ่มต้นความสัมพันธ์ด้วยความไวเนื้อเชื่อใจ รวมถึง การตั้งงบประมาณให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ขาดกระเปาะและขาดความช่วยเหลือที่เกิดจากระเบิดตกค้าง ภายหลังที่สหรัฐฯ ได้ทิ้งระเบิดใน สปป.ลาว จำนวนมาก ระหว่างการทำสงครามลับใน สปป.ลาว ในห้วงของการทำสงครามเวียดนาม ทั้งนี้ ความพยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์กับ สปป.ลาว ของสหรัฐฯ แสดงให้เห็นว่า สหรัฐฯ มีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนใน สปป.ลาว จึงต้องการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ สปป.ลาว ลดการพึ่งพาจีน ส่วนการเข้ามาสร้างภาพลักษณ์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก โดยพยายามผลักดันอาเซียนให้เป็นศูนย์กลางการเสริมสร้างความมั่นคงของอาเซียน - แปซิฟิก (กองการสื่อมวลชน ทำเนียบขาว, ออนไลน์, ๒๕๕๘)

ด้านความมั่นคงทางทะเล สหรัฐฯ ให้ความสำคัญต่อด้านความมั่นคงทางทะเล และความเคลื่อนไหวในคาบสมุทรเกาหลีในอันดับต้นๆ เนื่องจาก เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และส่งผลกระทบต่อประชาคมโลก โดยเฉพาะ โครงการขีปนาวุธของเกาหลีเหนือ ซึ่งจีนได้เสนอข่าวโจมตีสหรัฐฯ อย่างต่อเนื่อง ต่อโครงการการติดตั้งระบบต่อต้านขีปนาวุธข้ามทวีป THAAD ในเกาหลีใต้ นอกจากนี้ จีนยังระงับการสนับสนุน UN ในการประณามโครงการขีปนาวุธของเกาหลีเหนือ รวมถึงกระแสความไม่พอใจของจีนต่อกรณี การตัดสินใจของอนุญาโตตุลาการ เรื่องการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะ และการถมทรายสร้างเกาะในทะเลจีนใต้ การกระทำของจีนที่ไม่เคารพต่อกฎกติกาสากล ทำให้สหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ และเป็นพันธมิตรหลักที่มีความสำคัญต่อประเทศในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เข้ามาแทรกแซงประเด็นข้อขัดแย้งดังกล่าว ซึ่งถึงแม้ สหรัฐฯ จะพยายามลดทอน และถ่วงดุลอิทธิพลของจีนในภูมิภาค โดยพยายามตอบโต้การกระทำที่แข็งกร้าวจากจีน ในขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ก็ยังผูกมิตรกับจีน โดยเมื่อ ๑๖ ส.ค. ๕๙ พล.อ. Mike Milley ผบ.ทบ.สหรัฐฯ เยือนจีนอย่างเป็นทางการ โดยเข้าพบ พล.อ. Li Zuocheng ผบ.ทบ.จีน พร้อมทั้ง จนท.ทหารระดับสูง เพื่อชี้แจงกรณี การติดตั้งระบบต่อต้านขีปนาวุธข้ามทวีป THAAD ในเกาหลีใต้ ว่า การติดตั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อทำลายขีปนาวุธที่ยิงมาจากเกาหลีเหนือเท่านั้น ไม่มีการจับเป้าหมายขีปนาวุธในจีนแต่อย่างใด ดังนั้น ระบบต่อต้านขีปนาวุธ THAAD ไม่ใช่ภัยคุกคามต่อจีน ส่วนกรณี ทะเลจีนใต้ สหรัฐฯ ยังคงขอให้จีนปฏิบัติตามกฎหมายสากล ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งของจีน และสหรัฐฯ และการกระทำของเกาหลีเหนือ สร้างความตึงเครียด และส่งผลกระทบต่อความมั่นคง เสถียรภาพ และความสงบสุขในภูมิภาค ซึ่งถึงแม้ว่า สหรัฐฯ จะมองว่า จีนเป็นหนึ่งในภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ แต่สหรัฐฯ ยังคงยกระดับความสัมพันธ์กับจีน ให้เป็นส่วนส่วนทางยุทธศาสตร์ และขยายความร่วมมือในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า ทั้งสหรัฐฯ และจีนไม่ใช่ทั้งมิตรหรือศัตรู ทั้งสองประเทศต่างดำเนินนโยบายด้านการทูตควบคู่ไปกับด้านการทหาร (Michael Tarm, Online, 2016)

๑.๓ ขีดความสามารถทางกองทัพของสหรัฐฯ

สหรัฐฯ เป็นประเทศมหาอำนาจของโลก ซึ่งมีผลประโยชน์อยู่ทั่วโลก กองทัพสหรัฐฯ เป็นส่วนหน้า และส่วนแรกที่จะปกป้องสหรัฐฯ จากการโจมตี นอกจากนี้ ยังรวมถึง ปกป้องพลเมืองอเมริกันในต่างแดน พันธมิตร และปกป้องเสรีภาพในน่านน้ำสากล อากาศ และอวกาศ ทั้งนี้ สหรัฐฯ ไม่เพียงป้องกันตนเอง และผลประโยชน์ของชาติ แต่ยังรวมถึง ป้องปรามศัตรูและผู้แสวงหาโอกาสที่ทำลายสหรัฐฯ หรือคุกคามความมั่นคง และสันติภาพในภูมิภาค แต่่นโยบาย Rebalance to Asia and Pacific ที่ปรับลดงบประมาณทางการทหาร เหลือ ๕๒๒ พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ๒๕๕๘ และจำนวนกำลังพล ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหรัฐฯ จะมีการเคลื่อนกำลังทหารร้อยละ ๖๐ มาประจำการที่ภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ดังนั้น ภายในปี ๒๕๖๓ ส่งผลให้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ

ผู้บังคับบัญชาระดับสูงมีความกังวล เกี่ยวกับประสิทธิภาพของกองทัพสหรัฐฯ เกี่ยวกับแผนการฝึก การส่งกำลังบำรุง และอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออำนาจทางการทหารของสหรัฐฯ ในอนาคต ทำให้สหรัฐฯ มีความตื่นตัวในการสร้างกองทัพให้เข้มแข็ง เพื่อปกป้องสหรัฐฯ และพันธมิตรของสหรัฐฯ จากภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ ดังนั้น ในปี ๒๕๖๐ กองทัพสหรัฐฯ จึงวางแผนที่จะเร่งปรับปรุงด้านงบประมาณเพื่อเสริมสร้างกองทัพให้มีความทันสมัย

ทั้งนี้ เมื่อ ๒๗ ม.ค.๖๐ ประธานาธิบดีทรัมป์ ลงนามคำสั่งให้มีการปฏิรูปกองทัพสหรัฐฯ ครั้งใหญ่ ซึ่งเห็นควรให้มีการจัดหา บ. เรือรบ และยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยให้กับกองทัพสหรัฐฯ เสริมสร้างกองทัพให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเตรียมการพร้อมรบในระยะยาว โดยจัดให้มีการทบทวนความพร้อมของกองทัพสหรัฐฯ ภายใน ๓๐ วัน พร้อมทั้ง ประเมินความพร้อมด้านต่างๆ อาทิ การฝึก ยุทโธปกรณ์ต่างๆ และการปรนนิบัติบำรุง จากนั้นให้ทำรายงานถึงประธานาธิบดี ว่ามีความจำเป็นเรื่องใดบ้างที่สามารถดำเนินการได้ภายในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ส่วนแผนการปฏิรูปกองทัพนั้น ประธานาธิบดีทรัมป์มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของ กท.สหรัฐฯ ในการร่างแผนยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศซึ่งประเมินโครงสร้างที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ที่ได้วางแผนไว้ รวมถึง เรื่องการทบทวนการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ที่ทันสมัยกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ให้สามารถรองรับภัยคุกคามที่อาจเกิดกับสหรัฐฯ และทบทวนระบบซีปนาวุธป้องกันตนเองในพื้นที่ปฏิบัติการต่างๆ ทั่วโลก โดย พล.อ. Mattis รวม.กท.สหรัฐฯ ได้ให้ความสำคัญความสัมพันธ์ทางทหารกับประเทศพันธมิตร และประเทศขัดแย้ง เพื่อลดโอกาสในการเผชิญหน้าและความเข้าใจผิดต่างๆ ส่วนในเรื่องของ กลุ่มหัวรุนแรง จะดำเนินการในลักษณะระหว่างภูมิภาคมากขึ้น (Transregional) โดยจะยังคงสนับสนุนปฏิบัติการทหารในอิรัก และซีเรีย แต่จะมีการเพิ่มการปฏิบัติการระหว่างภูมิภาคมากขึ้น เนื่องจากมีนักรบต่างชาติกว่า ๔๕,๐๐๐ คน เดินทางกลับประเทศของตนในภูมิภาคต่างๆ ดังนั้น สหรัฐฯจึงควรหาทางป้องกันทั้งในเรื่องการเผยแพร่แนวคิดรุนแรง การสกัดกั้นนักรบต่างชาติ และตัดช่องทางการสนับสนุนด้านต่างๆ แก่กลุ่มหัวรุนแรง ดังนั้น การดำเนินงานประสานความร่วมมือต่างๆ โดยเฉพาะ การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง จะเป็นไปในลักษณะของการปฏิบัติระหว่างภูมิภาค และจะทวีความสำคัญ และความจำเป็นมากขึ้นในอนาคต

อนึ่ง ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อสหรัฐฯ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและเหตุผลด้านความมั่นคง และในศตวรรษที่ ๒๑ ความสำคัญของเอเชียต่อสหรัฐฯ จะยิ่งเติบโตขึ้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของประเทศพันธมิตร ๕ ประเทศกับสหรัฐฯ คือ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และไทย โดยญี่ปุ่นและสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์ทางการทหารที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในแปซิฟิกตะวันตก โดยสหรัฐฯ มีกำลังทางทหารประมาณ ๓๘,๐๐๐ นาย และลูกจ้างพลเรือนสังกัดกลาโหมอีก ๕,๐๐๐ คน ในญี่ปุ่น ประจำการอยู่ทั่วทั้งญี่ปุ่น รวมถึง จ.โอกินาวา ซึ่งเป็นฐานทัพหลักในการขนส่งกำลังบำรุงและสื่อสารในปฏิบัติการของกองทัพสหรัฐฯ ในแปซิฟิกตะวันตก ส่วนในเกาหลีใต้ สหรัฐฯ มีทหารจำนวน ๒๘,๕๐๐ นาย ซึ่งรัฐบาลเกาหลีใต้ จัดสรรงบประมาณจำนวน ๗๓๐ ล้านดอลลาร์ทุกปี เพื่อสนับสนุนกิจการของกองทัพ ส่วนฟิลิปปินส์ นั้น สหรัฐฯ ถือว่าเป็นพันธมิตรเก่าแก่ที่สุดในเอเชีย ซึ่งสหรัฐฯ หนุนเวียนกำลังพลมาประจำการที่ฟิลิปปินส์จำนวน ๕๐๐ นาย เพื่อช่วยเหลือกองทัพฟิลิปปินส์ในปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย และส่งกำลังพลจำนวน ๖,๕๐๐ นาย ในการฝึกร่วมกับกองทัพฟิลิปปินส์ ซึ่งถึงแม้ประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตอร์เต แห่งฟิลิปปินส์ จะแสดงท่าทีออกห่างจากสหรัฐฯ เพื่อเปิดกว้างในการรับความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจอื่นๆ อาทิ จีน แต่ฟิลิปปินส์ ก็ยังคงเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของสหรัฐฯ ส่วนออสเตรเลีย สหรัฐฯ และออสเตรเลีย มีความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งนโยบาย Pivot to Asia หรือ สร้าง

สมดุลในเอเชียของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้วางยุทธศาสตร์ในการเพิ่มจำนวน นาย.สหรัฐฯ ใน ออสเตรเลีย เป็น ๒,๕๐๐ นาย และสำหรับไทย ซึ่งเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทหาร กับ สหรัฐฯ มายาวนาน ซึ่งมีความโดดเด่นในเรื่องการฝึกร่วม Cobra Gold ตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการเข้าบริหารประเทศของ คสช. เมื่อ ๒๒ พ.ค. ๕๗ ทำให้สหรัฐฯ ตัดความช่วยเหลือทาง ทหารแก่ไทย ตามกฎหมายของสหรัฐฯ ที่จะไม่การช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศที่เป็นเผด็จการทาง การทหาร แต่บางโครงการ ยังได้รับการสนับสนุนนั้น ทำให้สหรัฐฯ มองว่า เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้ ไทยมีความสัมพันธ์กับจีน และรัสเซียเพิ่มมากขึ้น

๒. บทบาทและอิทธิพลของประเทศญี่ปุ่น ในภูมิภาค

จากปัญหาการอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนตะวันออกบริเวณพื้นที่หมู่เกาะเตียวหยู หรือหมู่เกาะ เซนกากุ ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนและญี่ปุ่น ที่ยังคงยืดเยื้อและยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งนอกเหนือจากเรื่องการแข่งขันพื้นที่ทับซ้อนแล้ว ยังรวมถึงผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติด้วย ปัจจุบัน แม้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจของจีนกับญี่ปุ่นจะมีแนวโน้มไปในทางที่ดี แต่หลังจากที่ ทั้งญี่ปุ่นและจีนใช้นโยบายเชิงรุกต่อการอ้างกรรมสิทธิ์อย่างต่อเนื่อง การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสอง ประเทศจึงยังเป็นเรื่องที่ยาก โดยทำที่ที่สำคัญของญี่ปุ่นคือ การที่รัฐบาลญี่ปุ่นรวบรวมเงินกว่า ๒,๐๕๐ ล้านดอลลาร์ (ประมาณ ๘๐๖ ล้านบาท) เพื่อซื้อเกาะดังกล่าวจากนักธุรกิจชาวญี่ปุ่นภาคเอกชน เมื่อปี ๒๕๕๘ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก แม้ว่าทางการญี่ปุ่นอ้างว่าสามารถทำได้ก็ตาม ขณะที่ จีนทำการตอบโต้ด้วยการส่งเรือและเครื่องบินลาดตระเวน แล่นรอบหรือบินผ่านบริเวณเกาะเซนกากุ/ เตียวหยูอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ในการมีอธิปไตยเหนือหมู่เกาะ และยังพยายามขับไล่เรือสำเภาญี่ปุ่น เข้าใกล้ฝั่ง รวมทั้งประกาศเขตป้องกันภัยทางอากาศทับพื้นที่หมู่เกาะที่เป็นข้อพิพาท กับญี่ปุ่น (เซนกากุ/เตียวหยู) หรือ Air Defense Identification Zone – ADIZ เมื่อ ๑๗ ธ.ค. ๕๖ ตลอดจน การติดตั้งแท่นขุดเจาะน้ำมันโดยไม่ฟังเสียงคัดค้านของญี่ปุ่น ส่งผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศใช้แผน ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการพื้นฐานด้านนโยบายความมั่นคงระหว่าง ประเทศของญี่ปุ่นครั้งสำคัญ และจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการเมืองและสันติภาพ ทั้งในและนอกภูมิภาค อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา นโยบายความมั่นคงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นจะอิงกับการ ตีความมาตราที่ ๙ ของรัฐธรรมนูญที่ห้ามการทำสงครามและห้ามการแก้ไขข้อพิพาทด้วยกำลังทหาร ดังนั้น การขยายอิทธิพลทางทหารของญี่ปุ่นจึงไม่ใช่เป็นการส่งกำลังทหารเข้าไปประจำการยังพื้นที่ต่างๆ ในปัจจุบัน ญี่ปุ่นจะใช้วิธีการทางการทูตและความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เป็นเครื่องมือในการแก้ไข ความความขัดแย้งและข้อพิพาทต่างๆ กับจีน รวมถึง ใช้การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ต่างๆ เป็นวิธีการในการสร้างสันติภาพในระดับนานาชาติอย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่เมื่อปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ญี่ปุ่นได้ส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในภารกิจรักษาสันติภาพของชาติสหประชาชาติ (ชุดาน) ตามข้อเรียกร้องจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกและสหรัฐฯ ซึ่งการกระทำนี้ก่อให้เกิดการถกเถียง และวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสังคมญี่ปุ่นเกี่ยวกับปฏิบัติการทางการทหารดังกล่าว (ภูวิน บุญยะ เวชชีวิน, ๒๕๕๗ : ๔๐๗-๔๒๒)

ทั้งนี้ จากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาค มีแนวโน้มตึงเครียด มากยิ่งขึ้นจากภัยคุกคาม ทั้งจากจีนและเกาหลีเหนือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นโดยตรง ทำให้ญี่ปุ่นต้องทบทวนบทบาทด้านความมั่นคงและขีดความสามารถของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อ พิทักษ์ผลประโยชน์ของญี่ปุ่น จึงได้มีนโยบายขยายบทบาทในการป้องกันประเทศด้วยการปรับปรุง ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ โดยยกระดับทบทวนป้องกันตนเองเป็นกระทรวงกลาโหม เมื่อปี ๒๕๕๑ รวมถึง

เริ่มบังคับใช้กฎหมายในการส่งมอบยุทธโศปกรณ์และเทคโนโลยีในการป้องกันประเทศเมื่อ เม.ย.๕๗ ตามเงื่อนไข คือ ต้องไม่มีการถ่ายโอนยุทธโศปกรณ์ไปยังประเทศที่ ๓ และต้องมีการลงนามร่วมกันระหว่างผู้นำ อีกทั้งต้องผ่านการพิจารณาจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ และ ครม.ญี่ปุ่น มีมติ เมื่อ ๑ ก.ค. ๕๗ เห็นชอบให้ปรับการตีความมาตรา ๙ ของ รัฐธรรมนูญ (วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล, ๒๕๕๙ : ๑-๓) เพื่อให้ญี่ปุ่นสามารถใช้สิทธิในการป้องกันร่วม (Collective Self-Defense) ได้ โดยผลของการปรับการตีความดังกล่าวจะทำให้ญี่ปุ่นสามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าช่วยเหลือเมื่อกองกำลังของพันธมิตรถูกโจมตีในพื้นที่บริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น หรือพื้นที่ที่เรือญี่ปุ่นแล่นผ่านโดยรวมแล้วเป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมรักษาสันติภาพของสหประชาชาติที่กว้างขวางขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวญี่ปุ่นที่อยู่ นอกประเทศโดยการที่ญี่ปุ่นสามารถใช้สิทธิในการป้องกันร่วมได้ ซึ่งรัฐสภาญี่ปุ่นได้ทำการรับรองกฎหมายรักษาสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่น เมื่อ ๑๙ ก.ย. ๕๘ โดยส่งผลให้ญี่ปุ่นสามารถ ตอบโต้ได้ตามสมควรต่อสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม เพื่อปกป้องรักษาชีวิตและการดำเนินชีวิตอย่างสันติของประชาชนชาวญี่ปุ่น รวมถึงช่วยดูแลรักษาสันติภาพและเสถียรภาพของประชาคมระหว่างประเทศตาม “แนวคิดสันตินิยมเชิงรุก” ซึ่งญี่ปุ่นไม่มีการเปลี่ยนแปลงต่อท่าทีและทัศนคติเดิมของตนที่มีมาตลอดเป็นเวลา ๗๐ ปี โดยยังคงเป็นประเทศที่รักษาสงบ และส่งเสริมการยับยั้งการใช้อาวุธ และกระชับความไว้วางใจ โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือกันลึกซึ้งกับประเทศหุ้นส่วนหลายๆ ประเทศ ตัวอย่าง เช่น ญี่ปุ่นสามารถเข้าร่วมในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติและเข้าร่วมในกิจการความร่วมมือรักษาสันติภาพระหว่างประเทศอื่นๆ ได้ในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าเดิม โดยกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นสามารถให้การสนับสนุนกิจการตามความจำเป็น ในเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่น หรือคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมถึง การขยายกรอบการสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพสหรัฐฯ เช่น การป้องกันฐานทัพทหารสหรัฐฯ ในญี่ปุ่น และการรักษาความปลอดภัยยุทธโศปกรณ์ให้กองทัพสหรัฐฯ ทั้งนี้ อนุญาตให้มีการใช้สิทธิในการปกป้องร่วมตามเงื่อนไขใหม่ ๓ ประการ ดังนี้ (กรมข่าวทหารบก, ๒๕๕๙ : ๙)

๑. เมื่อมีหรือใช้อาวุธโจมตีญี่ปุ่น หรือ เมื่อมีการใช้อาวุธโจมตีรัฐต่างประเทศ ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับญี่ปุ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของญี่ปุ่น และก่อให้เกิดอันตรายอย่างชัดเจน เพื่อเปลี่ยนแปลงในเรื่องสิทธิการดำเนินชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุขของประชาชน

๒. เมื่อไม่มีหนทางเหมาะสมอื่นๆ ที่จะหลีกเลี่ยงการโจมตี และให้ความมั่นใจต่อความอยู่รอดของญี่ปุ่น รวมทั้งปกป้องประชาชนญี่ปุ่นด้วย

๓. การใช้กำลังให้ทำได้ในกรอบจำกัดตามความจำเป็น

การประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงฉบับใหม่อย่างเป็นทางการของญี่ปุ่นตามข้างต้น ถือเป็นทางเปิดทางให้ญี่ปุ่นมีอำนาจในการใช้กำลังทหาร เข้าจัดการกับความขัดแย้งระหว่างประเทศภายใต้ข้อจำกัดที่กำหนดไว้ รวมถึงการอนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นมีสิทธิใช้กำลังในการปกป้องตนเอง หรือเข้าช่วยเหลือชาติพันธมิตร และสามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติได้ ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางทหารครั้งสำคัญ หลังจากที่ญี่ปุ่นถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบสันติภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมานานถึง ๗๐ ปี นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งนี้ การปรับปรุงยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศของญี่ปุ่นดังกล่าว ได้สร้างความกังวลให้กับประเทศรอบบ้านว่า ญี่ปุ่นกำลังจะใช้ความพยายามในการกลับไปสู่ความเป็นมหาอำนาจทางการทหารเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต อีกทั้ง การกระทำดังกล่าว อาจส่งผลให้เป็นช่องทางสำหรับประเทศอื่นๆ ใช้เป็นข้ออ้างในการขยายอิทธิพลทางทหารได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะจีนและเกาหลีเหนือ

๒.๑ แผนพัฒนาเสริมสร้าง กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่น ในห้วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑

(กรมข่าวทหารบก, ๒๕๕๙ : ๑๕-๑๖)

๒.๑.๑ นโยบายในห้วง ๕ ปีนี้ ญี่ปุ่นมีแผนการพัฒนาเสริมสร้าง รักษาการใช้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นในภารกิจการป้องกันประเทศ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑.๒ พัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติการร่วมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะขีดความสามารถด้านการลาดตระเวนเฝ้าตรวจ ด้านการข่าว การขนส่ง การควบคุมบังคับบัญชาและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถป้องกันและรองรับต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและของโลก นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนากองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นให้มีขีดความสามารถในการป้องกัน การโจมตี หมู่เกาะต่างๆ ของญี่ปุ่น การป้องกันการโจมตีด้วยขีปนาวุธนำวิถี การยกพลขึ้นบก การป้องกันทางอากาศ และไซเบอร์ และการรองรับต่อปัญหาภัยพิบัติขนาดใหญ่ รวมทั้งการเข้าร่วมในการปฏิบัติการกิจให้ความร่วมมือด้านสันติภาพของนานาชาติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบต่างๆ เช่น การปฏิบัติการรักษาสันติภาพภายใต้สหประชาชาติ การปฏิบัติการกิจในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการบรรเทาภัยพิบัติ รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อปรับปรุงสถานะแวดล้อมของโลกให้มีความมั่นคง

๒.๑.๓ เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งขีดความสามารถ จะต้องสร้างกลไกในการป้องกันประเทศ ให้มีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะทางด้านตะวันตกเฉียงใต้และเสริมสร้างขีดความสามารถในการป้องกัน และสกัดกั้นต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความเร่งด่วนในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทะเล และทางอากาศ รวมถึง การเพิ่มขีดความสามารถในการเคลื่อนย้ายกำลังขนาดใหญ่ของกองกำลังป้องกันตนเองด้วย ขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการรองรับต่อการรุกรานด้วยการยกพลขึ้นบก แล้วนั้น จะให้มีการเสริมสร้างและรักษาขีดความสามารถดังกล่าว ให้กับกำลังพลของกองกำลังป้องกันตนเองทางบก เพื่อรองรับต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้น

สำหรับการจัดหายุทโธปกรณ์นั้น จะให้มีการรักษาและคงไว้ซึ่งยุทโธปกรณ์ในการป้องกันประเทศ ที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพตามความจำเป็นด้วยการผสมผสานกันอย่างเหมาะสมระหว่าง การจัดหายุทโธปกรณ์ชนิดใหม่ที่มีสมรรถนะสูง กับการปรับปรุงขีดความสามารถของยุทโธปกรณ์ที่มีใช้อยู่ โดยส่งเสริมให้มีการลดต้นทุน (Live Cycle Cost) ด้วยการมุ่งเน้นควบคุมดูแลโครงการ Live Cycle ของยุทโธปกรณ์ ที่มีการวิจัยและพัฒนาอยู่ในปัจจุบัน

ผลักดันมาตรการปรับปรุงระบบกำลังพลให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง กำลังพลสตรี และกำลังพลสำรอง เพื่อให้กองกำลังป้องกันตนเองมีความเข้มแข็ง

จะให้มีการทบทวนนโยบายของความร่วมมือในการป้องกันประเทศระหว่าง ญี่ปุ่น - สหรัฐฯ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับขีดความสามารถในการป้องกันประเทศร่วมกันระหว่าง ญี่ปุ่น กับ สหรัฐฯ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ปรับสมดุลเอเชีย - แปซิฟิกของสหรัฐฯ และสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

๒.๒ การทบทวนการจัดกำลัง (กรมข่าวทหารบก, ๒๕๕๙ : ๑๖-๑๘)

๒.๒.๑ สำหรับกองกำลังป้องกันตนเองทางบกนั้น จะให้มีการยกเลิกกองบัญชาการเตรียมพร้อมส่วนกลาง (Central Readiness Force) และให้มีการจัดตั้งหน่วยบัญชาการกำลังทางบกขึ้น และให้หน่วยขึ้นตรงของกองบัญชาการเตรียมพร้อมส่วนกลาง มาขึ้นการบังคับบัญชากับหน่วยบัญชาการ

กำลังทางบก เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการส่งกำลังทั่วประเทศ (กองพลเคลื่อนที่เร็วกองพลน้อยเคลื่อนที่เร็วกองพลยานเกราะ กองพลทหารราบ พลน้อยทหารราบและหน่วยยกพลขึ้นบก) ในกรณีปฏิบัติการยุทธร่วม ได้อย่างรวดเร็วและมีความอ่อนตัว เพื่อรองรับต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ ภูมิภาคที่มี การเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ เพื่อเป็นการรองรับต่อแผนเผชิญเหตุได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผล จากการที่หมู่เกาะของญี่ปุ่นถูกโจมตีจากข้าศึกแล้วนั้น จะให้มีการปรับ ๒ กองพล และ ๒ กองพลน้อย ให้มีขีดความสามารถในการเคลื่อนที่ ลาดตระเวน และเฝ้าตรวจ เป็น ๒ กองพลเคลื่อนที่เร็ว และ ๒ กองพลน้อยเคลื่อนที่เร็ว และจะให้มีการจัดตั้งหน่วยเฝ้าตรวจชายฝั่ง และหน่วยรักษาความปลอดภัย เพื่อให้เป็นหน่วยรับผิดชอบในการรองรับต่อเหตุการณ์ในขั้นแรกรวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถให้กับหน่วยทหารประจำหมู่เกาะ เฉพาะอย่างยิ่งทางตะวันตกเฉียงใต้ในกรณีที่ถูกรุกรานทางหมู่เกาะ นอกจากนี้ จะให้มีการจัดตั้งหน่วยสะเทินน้ำสะเทินบกกระโดดร่ม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติการยุทธสะเทินน้ำสะเทินบก ในการยกพลขึ้นบก ทอปโต้ และควบคุมพื้นที่ ในกรณีที่มีการรุกรานหมู่เกาะของญี่ปุ่น

๒.๒.๒ ด้านกองกำลังป้องกันตนเองทางทะเลนั้น เพื่อการรักษาอธิปไตยทางทะเล และการเดินเรืออย่างปลอดภัยแล้วนั้น จะต้องให้การปฏิบัติการกิจในการรวบรวมข้อมูลข่าวกรองการลาดตระเวนเฝ้าตรวจ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การต่อต้านเรือดำน้ำต้องมีประสิทธิภาพ รวมถึงความสามารถปฏิบัติการกิจในการรักษาสันติภาพในต่างประเทศได้ จะให้มีการประจำการเรือพิฆาตบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ ๑ ลำ (DDH) กับเรือที่มีระบบ Aegis ติดตั้ง ๒ ลำ เข้าประจำการใน ๔ ผูกเรือพิฆาต และให้มีการคงไว้ซึ่ง ๕ กองเรือพิฆาต ที่ประกอบด้วยเรือพิฆาตชนิดอื่นๆ

๒.๒.๓ กองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ ได้ปรับย้าย ๑ ผูกบินรบไปประจำการที่ฐานทัพอากาศ Naha จ.โอกินาวา เพื่อเสริมขีดความสามารถในการป้องกันภัยทางอากาศในพื้นที่ตะวันตกเฉียงใต้ของญี่ปุ่น และจัดตั้ง ๑ ผูกบินเพิ่มเข้าไปในฝูงบินลาดตระเวนทางอากาศ ที่ฐานทัพ Naha ด้วย อีกทั้งจะให้มีการควบรวมเข้ากับหน่วยที่มีขีดความสามารถในการสนับสนุนการฝึก เพื่อเป็นการปรับปรุงเพิ่มทักษะในการดำเนินกลยุทธ์ทางอากาศขั้นสูง และมีความเป็นเลิศในทางอากาศ และเพื่อเป็นการเพิ่มกำลังอำนาจกำลังรบในการป้องกันทางอากาศเปรียบเทียบ ของญี่ปุ่น

๒.๓ อัตรากำลังพลบรรจุของกองกำลังป้องกันตนเองทางบกในห้วงปลายของแผนนี้ จะให้มีประมาณ ๑.๕๙ แสนนาย แบ่งเป็น จำนวนกำลังพลประจำการ ๑.๕๑ แสนนาย กำลังสำรองเตรียมพร้อม ๘ พันนาย ขณะที่ จำนวนกำลังพลประจำการของกองกำลังป้องกันตนเองทางทะเล และทางอากาศ จะให้เป็นไปตามอัตรามาตรฐานที่กำหนดไว้ ณ ห้วงปลายปี ๒๕๕๗ (กรมข่าวทหารบก, ๒๕๕๙ : ๑๘)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ญี่ปุ่นได้เพิ่มกิจกรรมทางทหารนอกประเทศมากขึ้น เช่น ร่วมในปฏิบัติการปราบปรามโจรสลัดบริเวณฮอว์คอฟแอฟริกา ในปฏิบัติการลาดตระเวนนอกน่านน้ำจิบูตี นอกจากนั้น ยังเข้าร่วมซ้อมรบกับประเทศที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากญี่ปุ่นมากขึ้น เมื่อปี ๒๕๕๘ ญี่ปุ่นยังเข้าร่วมซ้อมรบกับสหรัฐฯ และอินเดีย และล่าสุดร่วมซ้อมรบกับออสเตรเลีย และสหรัฐฯ บนเกาะแทสมาเนีย

ด้านการเพิ่มงบประมาณทหารและการพัฒนาอุตสาหกรรมอาวุธของญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเพิ่มศักยภาพ และขยายบทบาทอำนาจทางการทหารของญี่ปุ่น เพื่อตอบโต้กับการเพิ่มงบประมาณทหาร และศักยภาพของกองทัพจีน โดยเฉพาะเมื่อเร็วๆ นี้ พบว่า จีนกำลังก่อสร้างที่จอดเรือรบในหลายๆ เกาะในทะเลจีนใต้ ซึ่งกลายเป็นสัญญาณเตือนภัยให้รัฐบาลญี่ปุ่น เพราะ ญี่ปุ่นเองก็มีข้อพิพาทกับจีนเรื่องหมู่เกาะเซนกากุ หรือหมู่เกาะเตียวหยู บริเวณทะเลจีนตะวันออกด้วยเช่นกัน ทั้งการเผชิญหน้ากันทางทหารในพื้นที่พิพาทดังกล่าว และการเผชิญหน้าทางการทูต ทำให้มองได้ว่า ในอนาคตจะมีการแข่งขันกันเพิ่มแสนยานุภาพของประเทศที่เกี่ยวข้องด้วยการเพิ่มงบประมาณด้าน

การทหาร รวมทั้ง มีการซื้อขายอาวุธยุทโธปกรณ์ และมีการขยายการลงทุนด้านอุตสาหกรรมอาวุธ ในญี่ปุ่นมากขึ้นอีกด้วย

ญี่ปุ่นเพิ่มบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือของประเทศในภูมิภาค ในการสร้างความมั่นคงภายในของแต่ละประเทศ ผ่านทางโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance : ODA) รวมทั้ง ริเริ่มโครงการพัฒนาศักยภาพของกองทัพของประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) (Capacity Building) ซึ่งเป็นโครงการของกระทรวงกลาโหมญี่ปุ่น ที่ให้การสนับสนุนด้านกำลังพลและยุทโธปกรณ์แก่กองทัพของประเทศเป้าหมายในอาเซียน นอกจากนี้ กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นยังเข้าร่วมฝึกซ้อมทางทหารกับพันธมิตรที่ใกล้ชิด อาทิ กองทัพสหรัฐฯ และออสเตรเลีย ซึ่งถือเป็นการส่งสัญญาณแก่จีนอย่างชัดเจน

การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหารของจีน

จากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่แปรปรวนและสลับซับซ้อนตามที่กล่าวในหัวข้อที่ ๑ และ ๒ ที่จีนกำลังเผชิญอยู่นั้น จีนมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน ทำให้จีนต้องดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อเป็นการป้องกันการปิดล้อมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ควบคู่ไปกับการใช้มาตรการเชิงรุกทางทะเลที่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านหรือกับประเทศอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการออกนโยบายยุทธศาสตร์ที่เรียกว่าเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road), หรือนโยบายหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) หรือการให้ความช่วยเหลือในรูปของกองทุนความร่วมมือทางทะเลอาเซียน-จีน (Asean - China Maritime Cooperation Fund) นอกจากนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการตอบโต้สหรัฐฯ ที่ได้ให้การสนับสนุน และเสริมสร้างความร่วมมือด้านการทหารกับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ตลอดจนเพื่อรองรับสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาค โดยในห้วงที่ผ่านมา จีนยังคงดำเนินการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่ทับซ้อนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ การจัดตั้งหน่วยทหารบนเกาะ Woody หมู่เกาะพาราเซล การเข้าไปสำรวจทรัพยากรประมงทางทะเลและแหล่งก๊าซธรรมชาติ การปรับปรุงพื้นที่ ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ตลอดจน การจัดการซ้อมรบทางทหารในบริเวณทะเลจีนใต้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งการดำเนินการอ้างสิทธิอย่างแข็งกร้าวนี้ ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะประเทศคู่พิพาทเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ส่งผลให้สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้น และอาจมีระดับความตึงเครียดไปถึงขั้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีได้ ทำให้จีนต้องพัฒนายุทธศาสตร์การทหารใหม่และได้เผยแพร่เอกสารที่เรียกว่าสมุดปกขาวประจำปี ๒๐๑๕ (China's White Paper, 2015) ว่าด้วยการป้องกันประเทศภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์การทหารของจีน” (China's Military Strategy) เพื่อเป็นการเตรียมการรองรับต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นโดยมีการระบุถึงเนื้อหาที่สำคัญ อาทิ สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ ภารกิจและหน้าที่ทางยุทธศาสตร์ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (กองทัพจีน) ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก การเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน การเตรียมการทางทหาร ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้ (The State Council Information Office of the People's Republic of China, 2015 : P3-25, ไซยสิทธิ์ ต้นตยกุล, ออนไลน์, ๒๕๕๙)

๑. สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ (National Security Situation)

สถานการณ์ความมั่นคงของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจทุกประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีการรวมตัวเป็นประชาคมต่างๆ เพื่อความร่วมมือ พัฒนาและรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เพื่อรักษาสมดุลระหว่างภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะนโยบายการปรับสมดุลใหม่ในเอเชียของสหรัฐฯ อันก่อให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นในจุดที่มีกรณีพิพาทต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีนได้จึงได้กำหนดแนวทางเพื่อการรักษาความมั่นคงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อรับมือกับภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑.๑ มุ่งรักษาปัจจัยภายนอก คือสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศให้เกิดเสถียรภาพ

๑.๒ มุ่งรักษาเสถียรภาพของปัจจัยภายใน โดยการสร้างความมั่นคงทางสังคมและทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

๑.๓ ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจนอกภูมิภาค โดยเฉพาะปัญหาช่องแคบไต้หวัน ปัญหาเขตปกครองตนเองทิเบต หรือเขตการปกครองตนเองซินเจียง ที่จีนเน้นอยู่เสมอว่าเป็นกิจการภายในประเทศ

๑.๔ การเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดจากปฏิวัติในกิจการทหาร (Revolution in Military Affairs - RMA) เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีทางทหาร ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การทำสงครามข้อมูลข่าวสาร สงครามอวกาศ รวมทั้งการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงผลประโยชน์ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะทางทะเล และเส้นทางคมนาคมทางทะเล

๒. ภารกิจและหน้าที่ทางยุทธศาสตร์ของกองทัพจีน (Missions and Strategic Tasks of China's Armed Forces)

๒.๑ ต้องสนับสนุนภารกิจที่สำคัญตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการพัฒนาความเจริญ รุ่งเรืองของประเทศในการก้าวเข้าสู่ปี พ.ศ.๒๕๕๑ ฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปีของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับสังคมโลกและเป็นสังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmonious) นอกจากนี้ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนต้องมีความเข้มแข็ง หากจำเป็นต้องแสดงแสนยานุภาพต้องดำเนินการเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รับชัยชนะในการรบ เน้นการรักษาสมดุลระหว่างปัจจัยความมั่นคงภายในและภายนอกประเทศ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงของโลก และเน้นการทำงานร่วมกัน ความร่วมมือระหว่างประชาชนและกองทัพ เพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยของจีน

๒.๒ กองทัพจะต้องมีขีดความสามารถเพื่อให้บรรลุภารกิจหลัก ได้แก่ (๑) สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน และภัยคุกคามด้านความมั่นคงเพื่อปกป้องอธิปไตยและสร้างความมั่นคงของดินแดนทั้งทางบก ทะเล และอากาศ (๒) การพิทักษ์และคุ้มครองความมั่นคงแห่งผลประโยชน์ของประเทศ และผลประโยชน์ในโพ้นทะเล ของประเทศจีน (๓) ความสามารถในการป้องกันประเทศและการบ่อนทำลายความมั่นคงจากการก่อร้าย และ (๔) สามารถปฏิบัติการในสถานการณ์วิกฤตและฉุกเฉินเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓. ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก (Strategic Guideline of Active Defense)

แนวคิดด้านยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก คือการบูรณาการการปฏิบัติงานในระยะยาวแบบ มีเอกภาพทั้งในยามปกติ และยามสงครามตั้งแต่ระดับยุทธการและยุทธวิธีให้มีขีดความสามารถในการโจมตี ตอบโต้รวมทั้งการปรับตัวให้รองรับสภาวะแวดล้อม ทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการ

พัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยเพื่อให้กองทัพสามารถปฏิบัติการทางทหารได้ ภายใต้เงื่อนไขความจำกัดของเวลา ความรวดเร็วถูกต้องของข้อมูลข่าวสารและความรวดเร็วในการเคลื่อนย้ายกำลังพลเข้าสู่พื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อการปฏิบัติการร่วมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และกองทัพต้องมีการดำเนินการ โดย (๑) การควบคุมบังคับบัญชาต้องบรรลุเป้าหมายตามของยุทธศาสตร์ชาติ กองทัพต้องมีความเข้มแข็ง มีการเตรียมการทางทหารเพื่อปฏิบัติการในภาวะวิกฤต และปฏิบัติหน้าที่ป้องกันรักษาความมั่นคงในภาพรวมของประเทศ เมื่อรบต้องครองความได้เปรียบ (๒) พัฒนาโครงสร้างทางยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ และสังคม สร้างความสมดุลในการป้องกันประเทศ ดำรงรักษาเสถียรภาพของอำนาจอธิปไตย และผลประโยชน์ของชาติ (๓) มีความอ่อนตัวในการปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี การปฏิบัติการร่วม และมีการบูรณาการการปฏิบัติการในทุกด้านระหว่างรัฐบาล กองทัพ และประชาชนตามแนวทางของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ และ (๔) ขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศพัฒนาแล้วตามกรอบความร่วมมือเพื่อความมั่นคงของภูมิภาค

๔. การเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน (Building and Development of China's Armed Forces)

คณะกรรมการธิการทหารกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกับกองทัพภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะสงครามข้อมูลข่าวสาร มีประเด็นสำคัญคือ

๔.๑ การพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมรบในการทำสงครามได้ทุกมิติทั้งทางบก ทะเล อากาศ และในอวกาศ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพของกำลังขีปนาวุธยุทธศาสตร์ ให้มีศักยภาพในการโจมตีตอบโต้ทั้งระยะกลางและระยะไกล มีการพัฒนาขีดความสามารถของกองกำลังทางบก และกองกำลังตำรวจ ให้ปฏิบัติการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กองกำลังทางทะเลสามารถปฏิบัติการได้ทั้งแนวชายฝั่ง (Offshore Waters Defence) และเพิ่มบทบาทปกป้องทะเลเปิด (Open Seas Protection) พัฒนากองกำลังทางอากาศทั้งในการป้องกันและปฏิบัติการเชิงรุก เพิ่มขีดความสามารถในการแจ้งเตือนภัย

๔.๒ การพัฒนากองทัพเป็นระบบเครือข่ายคือ ทางทะเลและมหาสมุทรเป็นเครือข่ายรักษาเสถียรภาพความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศ โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ใช้เครือข่ายทางอากาศและอวกาศเพื่อพัฒนาด้านการความมั่นคงของประเทศและระบบการแจ้งเตือนภัย การพัฒนากองกำลัง ขีปนาวุธยุทธศาสตร์เพื่อปกป้องอำนาจอธิปไตย เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อพึ่งพาตนเองให้มีศักยภาพในการตอบโต้ “จีนจะไม่ดำเนินนโยบายลัทธิครองความเป็นใหญ่ และไม่ขยายอิทธิพล จีนจะไม่โจมตีใครนอกจากจะถูกโจมตีก่อน และจีนจะโจมตีกลับแน่นอนถ้าจีนถูกโจมตี”

๔.๓ มาตรฐานการพัฒนากองทัพ โดยดำเนินการเสริมสร้างกำลังกองทัพให้สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ และการเมืองตามการกำกับดูแลของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์ พัฒนาระบบส่งกำลังบำรุง อาวุธยุทโธปกรณ์ให้มีความทันสมัยและพอเพียงต่อการปฏิบัติงาน พัฒนางานวิจัย และ นวัตกรรมทางทหารเพื่อรองรับสงครามรูปแบบใหม่ในอนาคต เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการศึกษาทางทหารร่วมกับพลเรือนเพื่อพัฒนาทางการศึกษาอันจะส่งผลถึงการพัฒนาศักยภาพกำลังพลและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

๕. การเตรียมการทางทหาร (Preparation for Military)

จะเสริมสร้างขีดความสามารถในการป้องกันและทำสงคราม เพื่อการเตรียมพร้อมในการรักษาความมั่นคงสามารถควบคุมวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้ทั้งยามปกติและยามสงคราม เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะรวมถึง การปฏิบัติการทางทหารที่มีใช้สงคราม (MOOTWAR) การใช้กำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ทาง

ทหารในการปฏิบัติการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติมีสาระสำคัญ ดังนี้

๕.๑ เสริมสร้างขีดความสามารถระบบควบคุมบังคับบัญชาและระบบปฏิบัติการร่วม ให้มีฐานข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์

๕.๒ มีการเตรียมการทางทหารทั้งทางตรงและทางเครือข่ายรองรับสถานการณ์ทางยุทธศาสตร์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต

๕.๓ ดำรงรักษาขีดความสามารถ และบูรณาการด้านความพร้อมรบให้ตอบสนองต่อทุกปฏิบัติการ

๕.๔ สร้างระบบการฝึกทางทหารให้รองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง โดยการปรับมาตรฐาน การฝึก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีการฝึกศึกษา และเครื่องมือจำลองยุทธต่างๆ ให้ทันสมัยและนำมาปฏิบัติได้จริง

๕.๕ มีการเตรียมการในการปฏิบัติการทางทหารที่มีใช้สงคราม (MOOTWAR) เพิ่มขีดความสามารถการปฏิบัติการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจริง เช่น การก่อการร้าย และการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้ง การปฏิบัติการเพื่อการรักษาสันติภาพ การปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ ด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ

๖. ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร (Military and Security Cooperation Struggle)

กองทัพจีนมุ่งผลักดันแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือด้านความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยการสร้างความสัมพันธ์กับกองทัพประเทศอื่นๆ แม้ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางทหารต่อกัน ลดความตึงเครียดในการเผชิญหน้า สร้างกลไกการรักษา ความมั่นคงที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมาตรการต่างๆ ในการสร้างความเชื่อมั่น ทางทหาร และกรอบความร่วมมือต่างๆ ดังนี้

๖.๑ พัฒนาความสัมพันธ์รอบด้านกับสหพันธรัฐรัสเซีย บนพื้นฐานความร่วมมือแบบหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ แสวงหาแนวทางใหม่เพื่อดำเนินความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐฯ เป็นกลไกที่จะลดการเผชิญหน้า และพัฒนาไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

๖.๒ สร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านด้วยมิตรภาพและความจริงใจ ยกกระดับความสัมพันธ์ทางทหารกับประเทศในยุโรป แอฟริกา ละตินอเมริกา และประเทศในแปซิฟิกตอนใต้ และมีส่วนร่วมในการหารือแบบพหุภาคีตามกลไกและกรอบความร่วมมือต่างๆ เช่น องค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organisation - SCO) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defense Ministers' Meeting Plus - ADMM+) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) การประชุมสุดยอดด้านความมั่นคง (Shangri-La Dialogue - SLD) กรอบความร่วมมือของสหประชาชาติในการมีส่วนร่วมส่งกองกำลังเพื่อปฏิบัติการรักษาสันติภาพ การปฏิบัติการเพื่อปราบปรามโจรสลัดในอ่าวเอเดน และการรักษาความปลอดภัยเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่สำคัญ

๖.๓ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของกองทัพจีนในภารกิจด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ สนับสนุน ให้มีกลไกป้องกันความขัดแย้ง รักษาเสถียรภาพในภูมิภาคเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสาธารณรัฐประชาชนจีนตามแผนที่วางไว้

และเพื่อเป็นการดำเนินตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร โดยเฉพาะกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จีนต้องปรับโครงสร้างกองทัพจากเดิม ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็นโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศ ลดขนาด

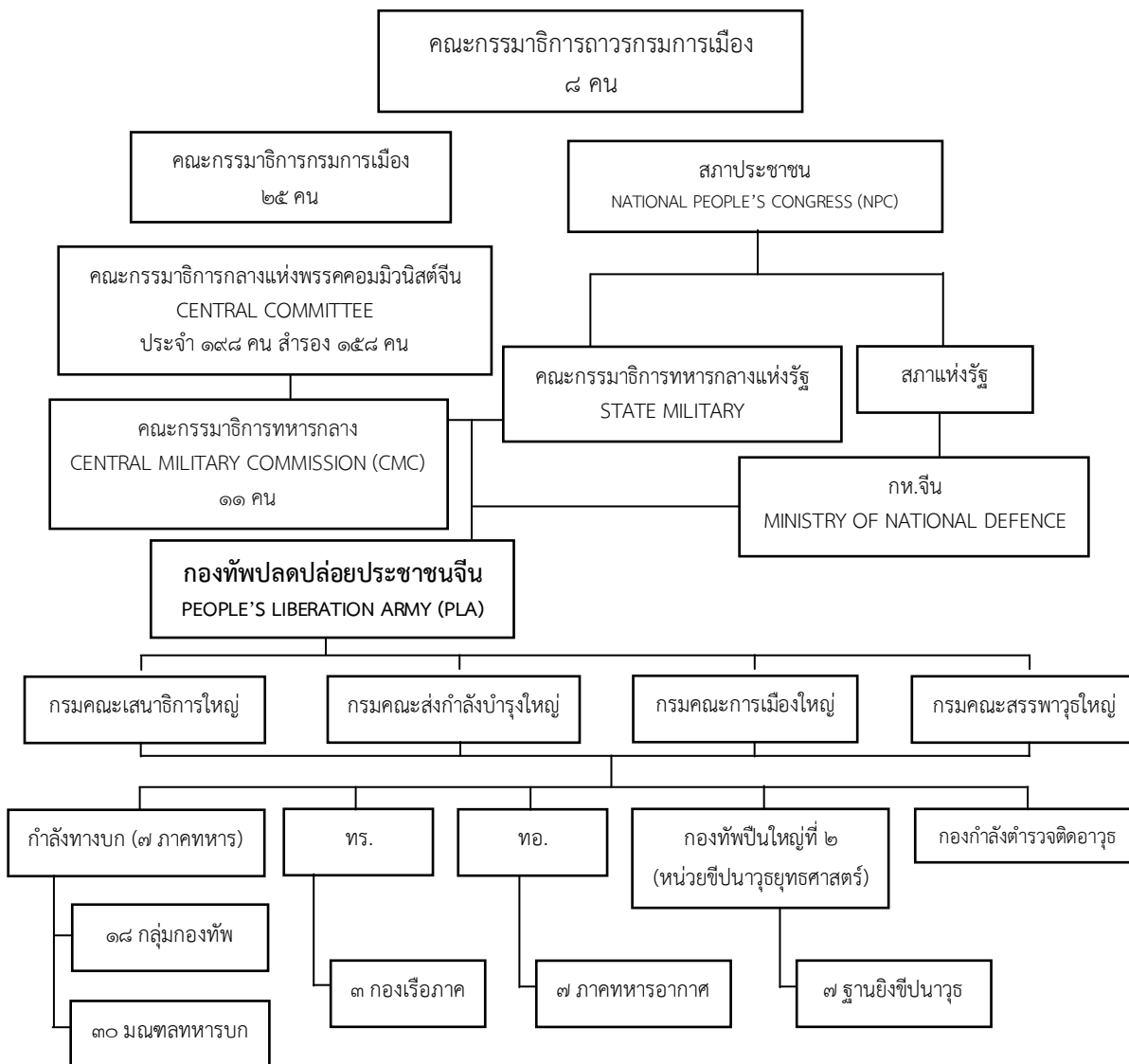
กองทัพให้เล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบังคับบัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างกองทัพจีนถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่มีเป้าหมายในการนำพาประเทศก้าวไปสู่ความยิ่งใหญ่ ๒ ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ การก้าวไปสู่ความเป็นสังคมที่มั่งคั่งโดยประชากรทั้งในชุมชนเมืองและในชนบทมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีภายในปี ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑) ซึ่งเป็นห้วงเวลาแห่งการครบรอบ ๑๐๐ ปี ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยในห้วงเวลานี้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของจีนจะเพิ่มขึ้นสี่เท่าตัวจากปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือประมาณ ๔ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per Capita) ประมาณ ๓ พันดอลลาร์สหรัฐ และมีพัฒนาการของกำลังรบโดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสารและประการที่สองคือการก้าวไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีความรุ่งเรือง เข้มแข็ง ศิวิไลซ์ เป็นปีกแผ่น และทันสมัยภายในปี ๒๕๙๒ (ค.ศ. ๒๐๔๙) ซึ่งเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งในเวลาดังกล่าวการพัฒนากองทัพจีนให้ทันสมัยจะเสร็จสมบูรณ์ ตามยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) ทั้งนี้นโยบายที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีนตามที่กล่าวข้างต้น จะมี ๔ ประการ ประกอบด้วย จีนที่เข้มแข็ง (Strong China) โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งในทุกมิติคือเศรษฐกิจ การเมือง การทูตการวิทยาศาสตร์และการทหารจีนที่ศิวิไลซ์ (Civilized China) มุ่งเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองและศีลธรรมอันสูงส่งจีนที่เป็นปีกแผ่น (Harmonious China) มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์หรือมิตรภาพ (Amity) ระหว่างชนชั้นต่างๆของสังคมและจีนที่สวยงาม (Beautiful China) มุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับสิ่งมีชีวิต และตั้งเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีมลพิษต่ำ โดยใช้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ๒ ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ ความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจ และประการที่สอง คือ ความแข็งแกร่งด้านการทหาร ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมามีโลกสามารถสังเกตเห็นการพัฒนาเศรษฐกิจและแสนยานุภาพทางกองทัพของจีนแบบก้าวกระโดดได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะงบประมาณด้านการทหารที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในปี ๒๕๕๙ ที่ประชุมประจำปีสภาแห่งชาติจีน ได้อนุมัติเพิ่มงบประมาณด้านการทหารจำนวนกว่า ๙๕๔,๐๐๐ ล้านหยวน (๔.๙๔ ล้านล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๖ จากปี ๒๕๕๘ โดยรัฐบาลจีนมีความมุ่งหวังจะส่งเสริมกองทัพให้ทันสมัย และพัฒนาขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพในการต่อต้านการสู้รบในยุคข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตามคาดว่างบประมาณที่แท้จริงน่าจะสูงกว่าตัวเลขที่ทางการจีนเปิดเผยโดยมีงบประมาณบางส่วนแฝงอยู่ในงบประมาณของกระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา โดยจีนมุ่งเน้นการเสริมสร้างโครงข่ายข้อมูลและการสื่อสาร (ระบบเรดาร์และระบบดาวเทียม) ที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้กองทัพจีนสามารถปฏิบัติการได้โดยไม่ต้องพึ่งพาระบบ GPS ของสหรัฐฯ รวมถึง การยกระดับสมรรถนะการปฏิบัติการระยะยาวในมหาสมุทรของกองทัพเรือจีนและการพัฒนาอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle-UAV) นอกจากนี้ กองทัพจีนยังต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และสวัสดิการของทหารทั้งที่ประจำการอยู่และปลดประจำการแล้วจำนวนมาก ซึ่งคาดว่าหากจีนยังคงเพิ่มงบประมาณด้านการทหารในลักษณะก้าวกระโดดเช่นนี้ ภายในปี ๒๕๗๘ จีนจะมีงบประมาณด้านการทหารที่สูงกว่าสหรัฐฯ อย่างแน่นอน

การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army - PLA) หรือ กองทัพจีนมีภารกิจหลักคือ ป้องกันรักษาประเทศและประชาชน รวมทั้งรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในยามจำเป็นอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ พล.อ.ฉาง วานฉวน รมว.กท.จีน อายุ ๖๗ ปี พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เข้าควบคุมกองทัพจีนผ่านคณะกรรมการทหารกลางของคณะกรรมการกลางพรรค ซึ่งมีประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เป็นประธาน และโดยผ่านกรมการเมืองของกระทรวงกลาโหม ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเมืองไปประจำหน่วยรบต่างๆ ตั้งแต่ระดับสูงสุดถึงระดับต่ำสุดของกองทัพ นอกจากนี้ รัฐบาลยังจัดตั้งคณะกรรมการทหารกลางรัฐเพื่อทำหน้าที่บริหารกองทัพในเรื่องการโยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง และด้านจัดการบริหารอื่นๆ ควบคู่กันไปกับคณะกรรมการทหารกลางของพรรค โดยมีประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เป็นประธานเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อควบคุมทิศทางของนโยบายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภายใต้การชี้นำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน

แผนภาพที่ ๓ - ๑ ผังการจัดทางทหารจีน (Military Organization of People's Liberation Army)

ที่มา : สน.ผชท.ทหาร ไทย/ปักกิ่ง ที่ กท ๐๔๐๒/๒๕๗ ลง พ.ย. ๕๖

กท.จีน ไม่มีการจัดกองบัญชาการทหารสูงสุด แต่มีคณะกรรมการทหารกลาง (Central Military Commission-CMC) ทำหน้าที่เป็นกองบัญชาการร่วม (Unify Command) โดยตามโครงสร้างเดิมจะมีกรมใหญ่ ๔ กรม รับผิดชอบในการวางแผนทางทหารเพื่อเสนอให้ CMC อนุมัติ ได้แก่

๑. กรมคณะเสนาธิการใหญ่ (General Staff Department)

ปฏิบัติงานฝ่ายอำนวยการหลักในการประสานการรบของกองทัพต่างๆ และกำกับดูแลในนามคณะกรรมการทหารกลาง

๒. กรมคณะส่งกำลังบำรุงใหญ่ (General Logistics Department)

เป็นหน่วยงานหลักทางด้านการส่งกำลังบำรุง รับผิดชอบในการวางแผนการส่งกำลังจากส่วนหลัง ในการจัดหาและแจกจ่าย การประสานเกี่ยวกับสิ่งอุปกรณ์และอาวุธยุทโธปกรณ์ การพลาธิการ การเงิน การสรรพาวุธ การจัดที่พักอาศัย ยานยนต์ขนส่ง และการปรนนิบัติบำรุง นอกจากนี้ ยังรับผิดชอบทางด้านสุขศาสตร์ทหาร และเวชกรรมป้องกัน สัตวแพทย์ การจัดหาสัตว์ทดแทน ตลอดจนการส่งกำลังทางด้านเชื้อเพลิงแก่ทุกกองทัพ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๓. กรมคณะการเมืองใหญ่ (General Political Department)

เป็นหน่วยงานการเมือง รับผิดชอบในการควบคุมกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบายและคำสั่งของพรรคโดยเคร่งครัด การปฏิบัติดังกล่าวนี้จะมีการประสานงานกับฝ่ายทหาร และฝ่ายรักษาความมั่นคงภายในด้วย สายการบังคับบัญชาทางการเมืองจึงเคียงคู่กับสายการบังคับบัญชาทางทหารทุกระดับหน่วย

๔. กรมคณะสรรพาวุธใหญ่ (General Armament Department)

เป็นหน่วยงานรับผิดชอบด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ทั้งปวงของ กท.จีน

กองทัพไม่มีการจัด ทบ. ซึ่งอาจเนื่องมาจาก PLA นั้นถือว่าเป็นกองทัพบกอยู่แล้ว แต่ได้จัดหน่วยรับผิดชอบพื้นที่แบ่งเป็น ๗ ภาคทหาร ได้แก่ ภาคทหารปักกิ่ง ภาคทหารเสิ่นหยาง ภาคทหารจีหนาน ภาคทหารหนานจิง ภาคทหารกวางโจว ภาคทหารเฉิงตู และภาคทหารหลันโจวโดยแต่ละภาคทหารมีการจัดกองกำลังทางอากาศประจำอยู่ทุกภาคทหาร และมีกองเรือจัดอยู่ใน ๓ ภาคทหาร ได้แก่ ภาคทหารกวางโจว ภาคทหารจีหนาน และภาคทหารหนานจิง

แผนภาพที่ ๓ – ๒ China Military Regions

ที่มา : The China Report/Ben Nijhoff, Online, 2017

ตารางที่ ๓ - ๑ การแบ่งพื้นที่ภาคทหารจีน

ภาคทหาร	พื้นที่รับผิดชอบ
ภาคทหารปักกิ่ง	ภาคเหนือ ได้แก่ ปักกิ่ง เทียนจินเหอเป่ย์ ฉานซี มองโกเลียใน
ภาคทหารเสิ่นหยาง	ภาค ตอ./น. ได้แก่ เหลียวหนิง จี๋หลิน เฮยหลงเจียง
ภาคทหารหนานจิง	ภาค ตอ. ได้แก่ เซียงไฮ้ เจียงซู เจ้อเจียง อันฮุย ผู้เจี้ยน เจียงซี
ภาคทหารจี๋หนาน	ชานตุง เหนือหนาน
ภาคทหารกวางโจว	หูเป่ย์ หูหนาน กวางตุ้งกวางสี
ภาคทหารเฉิงตู	เสฉวน กุ้ยโจวยูนนาน ทิเบต
ภาคทหารหลันโจว	ชานซี กันซู ซิงไห่ หนิงเซีย่ ชินเจียง

ที่มา : สน.ผชท.ทหาร ไทย/ปักกิ่ง ที่ กท ๐๔๐๒/๒๕๗ ลง พ.ย. ๕๖

๗ ภาคทหารดังกล่าว สามารถแบ่งเป็น ๑๘ หมู่กองทัพ และ ๓๐ มณฑลทหารบก หมู่กองทัพจะมีหน่วยรองระดับกองพลดำเนินกลยุทธ์ ซึ่งมีทั้งสิ้น ๔๐ กองพล (ทหารราบยานเกราะ) กรม และกองพลน้อย ซึ่งเป็นหน่วยรองกองพลเช่นเดียวกับ สหรัฐฯที่มีความสมบูรณ์ในตัว (มีหน่วย ป. ปกอ., ถ. ตถ., ช. และหน่วย Raider ซึ่งมีคุณลักษณะผสมของหน่วย ลว.ไกล หน่วยทหารม้า ลาดตระเวน และหน่วยปฏิบัติการพิเศษ หากพิจารณาตามหลักนิยม สรอ./ไทย แล้ว อาจกล่าวได้ว่า Raider ปฏิบัติการรวมพื้นที่ระวางป้องกัน และพื้นที่ทางลึก) มีกำลังพลประมาณ ๒,๓๐๐,๐๐๐ นาย (ทบ. ๑.๖ ล้านนาย (ทหารประจำการ ๘๐๐,๐๐๐นาย ทหารเกณฑ์ ๘๐๐,๐๐๐ นาย) ทร. ๒๓๐,๐๐๐ นาย ทอ. ๔๒๐,๐๐๐ นาย และกองกำลังซีปนาวุธยุทธศาสตร์ ๑๐๐,๐๐๐ (+) นาย กำลังสำรองประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ นาย และมีกำลังกึ่งทหาร ๓,๙๖๙,๐๐๐ คน แบ่งเป็นทหารบ้าน ๑,๕๐๐,๐๐๐ คน, กำลังตำรวจประชาชน ๑,๕๐๐,๐๐๐ คน, หน่วยป้องกันชายแดน ๑๐๐,๐๐๐ (+) คน, หน่วยรักษาความมั่นคงภายใน ๘๐๐,๐๐๐ คน และหน่วยอื่นๆ เช่น หน่วยป้องกันเมืองสำคัญ ตำรวจพิเศษ หน่วยป้องกันป่า หน่วยจรรยา รวมกันอีกประมาณ ๖๙,๐๐๐ (+) คน กองกำลังทางบกมีหน่วยเคลื่อนที่เร็วอยู่ในแต่ละภาคทหาร โดยจะอยู่ในรูปของหมู่กองทัพ บางหน่วยเคลื่อนที่เร็วจะมีภารกิจในระดับยุทธศาสตร์ แต่โดยทั่วไปแล้วจะได้รับการภารกิจให้ปฏิบัติในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนด มีกำลังพลรวม ๒๕๘,๐๐๐ นาย สามารถเคลื่อนย้ายได้ภายใน ๒๔ - ๔๘ ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม กำลังทางบกของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนไม่มีกำลังประเภทส่งทางอากาศ เนื่องจากหน่วยส่งทางอากาศในกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกองทัพอากาศ กองทัพอากาศได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์และหลักนิยม “สงครามประชาชน” ไปสู่อายุทธศาสตร์ใหม่ที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ “สงครามท้องถิ่น” (Local War Strategy) หรือ “สงครามจำกัดในภูมิภาค” (Limited Regional War) ที่มุ่งใช้กองกำลังและการสนับสนุนการรบที่ใช้เทคโนโลยีสูง และเน้นการดำเนินกลยุทธ์ให้สามารถเคลื่อนที่เร็วและโจมตีตอบโต้เร็ว, มีการขยายขีดความสามารถในการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์แห่งชาติของจีน, ดำเนินนโยบายโดยสันติวิธี และพยายามหลีกเลี่ยงการใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาขัดแย้งเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาค ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ที่ให้ความสำคัญต่อความมั่นคงภายในลำดับแรก ควบคู่กับการมุ่งขยายบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ และยกสถานะเป็นประเทศมหาอำนาจ (Great Power Policy) เพื่อรักษาผลประโยชน์ของจีนที่ขยายตัวมากขึ้น โดยวางยุทธศาสตร์สำคัญไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๔.๑ การผลักดันระบบการเมืองโลกแบบหลายขั้วอำนาจ รวมถึง สนับสนุนให้สหประชาชาติ

เป็นองค์การหลักในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ

๔.๒ เสริมสร้างขีดความสามารถทางนิเวศวิทยและพัฒนากองทัพ

๔.๓ การผลักดันให้เกิดองค์การความมั่นคงในภูมิภาค

๔.๔ การเข้าร่วมในองค์การระหว่างประเทศเพื่อปกป้องผลประโยชน์และความมั่นคงของจีน

๔.๕ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งภายในชาติเพื่อความมั่นคงในระยะยาว

ยุทธศาสตร์ทางทหารของจีน มุ่งเน้นการทำสงครามในระดับภูมิภาคหรือสงครามจำกัดเขต, บูรณาการยุทธศาสตร์สงครามประชาชนกับยุทธศาสตร์สงครามตามแบบที่ทันสมัย ประกอบกับการให้ความสำคัญต่อการปกป้องอธิปไตย บูรณาการแห่งดินแดน, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งเน้นการคุ้มครองผลประโยชน์ทางทะเล, การปรับปรุงกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนจึงมุ่งการปรับปรุงกองทัพเรือประสิทธิภาพสูงขึ้น และมีเป้าหมายปฏิบัติการรบระยะไกลฝั่งเป็นลำดับแรก ในส่วนของกำลังทางบก กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน ปรับปรุงกำลังทางบกให้เป็นหน่วยเคลื่อนที่เร็ว รวมทั้ง ปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยและปรับปรุงการส่งกำลังให้รวดเร็วขึ้น โดยดำเนินการปรับปรุง ๑๐ กองพล ให้เป็นกองพลเคลื่อนที่เร็ว มีการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้ระบบสื่อสารการสั่งการแบบรวมการในยุทธบริเวณ และยังใช้นโยบาย “พึ่งพาตนเอง” (Self-Sufficiency) จึงสนใจซื้อเทคโนโลยีมากกว่ายุทธโธปกรณ์สำเร็จรูป

ในระดับยุทธวิธี กำลังทางบกของกองทัพจีน มุ่งไปสู่การรบแบบคล่องตัวไม่ยึดติดพื้นที่กำลังรบ พัฒนาการปฏิบัติการร่วม การดำเนินกลยุทธ์ระยะไกล ความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนยังให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงหน่วยปฏิบัติการพิเศษ (เช่น การ ลว.พ., ตสร., การปฏิบัติการโดยตรงคล้ายกับหน่วยปฏิบัติการพิเศษ สรอ. แต่ไม่มีภารกิจ สนบ. และ ปจว. ซึ่งกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนถือว่าการจัดตั้งมวลชนและงาน ปจว. เป็นงานของทุกหน่วยงานภายใต้การกำกับของกรมการเมืองประจำหน่วยอยู่แล้ว) นอกจากนี้ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนยังมุ่งพัฒนาหน่วย บ. หน่วยยานเกราะขนาดเบา และยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถด้าน ดช. อย่างมากด้วย

การปรับโครงสร้างกองทัพจีน

จีนมองว่า เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนากองทัพให้มีความเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์การทหารของจีนที่ปรับสู่เชิงรุก รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการตอบโต้สหรัฐฯ ที่ได้ให้การสนับสนุน และเสริมสร้างความร่วมมือด้านการทหาร กับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนที่มีความขัดแย้งกับจีนในทางอ้อม สิทธิในพื้นที่ทะเลจีนใต้ ตลอดจนเพื่อรองรับสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ที่อาจมีระดับความตึงเครียดไปถึงขั้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีได้ ดังนั้น การเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศของจีนจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ต้องมีการปฏิรูปกองทัพจีน โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศปฏิรูปกองทัพจีนในการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสฯ และเจ้าหน้าที่ทางทหารระดับสูงกว่า ๒๐๐ คน ที่ระบุให้ภายในปี ๒๕๖๓ การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบัญชาการร่วม จะต้องมีความคืบหน้า การปรับโครงสร้างและขนาดของกองทัพ มาตรการการกำหนดนโยบายโดยสมบูรณ์ รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับประชาชน จะต้องเห็นผลเป็นที่น่าพอใจ และกองทัพจะต้องมีขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข่าวสารข้อมูล และมีระบบการสั่งการที่มีประสิทธิภาพ ในรูปแบบ

กองทัพสมัยใหม่ของจีน อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการทหารที่มีความสมบูรณ์แบบภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน โดยมีนโยบายที่สำคัญ ดังนี้ (หนังสือ สน.พชท.ทหาร ไทย/ปักกิ่ง ที่ กท ๐๔๐๒.๓.๑๕/๑๑๔ ลง ๑๘ เม.ย. ๕๙)

๑. ปฏิรูปกองทัพให้รองรับกับความต้องการทางการเมืองรูปแบบใหม่ โดยมีโครงสร้างคณะกรรมการกลางการทหารในการบริหารจัดการกองทัพ มีโครงสร้างภาคทหารในการปฏิบัติการกิจการรบ และมีโครงสร้างเหล่าทัพหลักที่สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างกองทัพ เพื่อให้การควบคุมบังคับบัญชา และการสั่งการ มีความเป็นเอกภาพ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ปฏิรูปกองทัพให้มีความเข้มงวด และมีกฎระเบียบในการบริหารจัดการกองทัพ โดยมีโครงสร้างการตรวจสอบ ควบคุม และถ่วงดุล เพื่อให้การใช้อำนาจในการควบคุมสั่งการ มีความเป็นธรรม และมีความชอบด้วยกฎหมาย

๓. ปฏิรูปกองทัพให้มีขีดความสามารถในการรบ โดยการปรับปรุงโครงสร้างกองทัพ เพื่อเปลี่ยนจากการเป็นกองทัพเชิงปริมาณ มาเป็นกองทัพเชิงคุณภาพ

๔. ปฏิรูปกองทัพให้สามารถครองความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ในอนาคต โดยนำเทคโนโลยีที่ได้จากนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนากองทัพในระยะยาว

๕. ปฏิรูปกองทัพให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบและนโยบายรองรับทรัพยากรมนุษย์ที่มีขีดความสามารถสูง มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกองทัพ

๖. ปฏิรูปกองทัพให้มียุทธศาสตร์การผสมผสานระหว่างทหารกับประชาชน เพื่อให้การทำงานของกองทัพ มีส่วนช่วยในการพัฒนาเสริมสร้างเศรษฐกิจและความมั่นคง ควบคู่กันไป ในด้านการปรับปรุงโครงสร้างกองทัพนั้นเงินจะต้องปรับโครงสร้างกองทัพให้เป็นกองทัพเชิงคุณภาพ จากเดิมที่ให้ความสำคัญกับกำลังทางบก มี ๔ กรมใหญ่ (กรมเสนาธิการใหญ่, กรมส่งกำลังบำรุงใหญ่, กรมการเมืองใหญ่ และ กรมสรรพาวุธใหญ่) รับผิดชอบในการวางแผนทางทหาร เสนอให้คณะกรรมการกลางการทหารจีนอนุมัติ และสั่งการไปยัง ๗ ภาคทหาร (ภาคทหารปักกิ่ง, ภาคทหารเสี้ยนหยาง, ภาคทหารจีหนาน, ภาคทหารหนานจิง, ภาคทหารกวางโจว, ภาคทหารเฉิงตู และภาคทหารหลันโจว) ซึ่งมีความลับซับซ้อน และมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็น โครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศ ลดขนาดกองทัพให้เล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบังคับบัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข่าวสารข้อมูล เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน จัดได้ว่าเป็นนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และคณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. ในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) และยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการยุทธวิธีร่วม และการบัญชาการร่วม มีหลักการสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) คณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. รับผิดชอบการบริหารในภาพรวม ๒) กองบัญชาการยุทธบริเวณภาค ๗ รับผิดชอบในการรบ และ ๓) เหล่าทัพรับผิดชอบ การพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถของแต่ละเหล่าทัพ มุ่งไปสู่รูปแบบของการจัดระบบการทหารของกองทัพจีนที่มีลักษณะเฉพาะ ภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน โดยคงไว้ซึ่งการยึดมั่นแนวทางการปกครองระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน ใช้หลักการและแนวความคิดทางการเมือง ในการปกครองและบังคับบัญชา กองทัพ, พรรคคอมมิวนิสต์จีน และคณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. มีบทบาทและอำนาจสูงสุดใน

การปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร, และในหน่วยทหารระดับสูง จะมีผู้นำหน่วย ๒ ตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บัญชาการ (Commanding Officer) และกรรมาธิการการเมือง (Political Commissar) โดยในห้วงที่ผ่านมามีการปรับโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่

คณะกรรมการกลางการทหาร (Central Military Commission-CMC) จะทำหน้าที่เป็นกองบัญชาการร่วม (Unify Command) มีหน่วยขึ้นตรง ๑๕ หน่วย แทนหน่วยงาน ๔ กรมใหญ่ ได้แก่

๑. สำนักงานคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission General Office)

๒. กรมกิจการเสนาธิการร่วมคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Joint Staff Department) มีบทบาทหลักในการวางแผนและเตรียมการรบ การควบคุมบังคับบัญชา และการสั่งการในการรบ, การศึกษาเพื่อคั่นหารูปแบบยุทธศาสตร์ทางทหาร และขีดความสามารถทางทหารที่มีความจำเป็นต่อกองทัพ, การประเมินขีดความสามารถในการรบ, การกำหนดแนวทางในการจัดการฝึกพร้อม, การเสริมสร้างความพร้อมรบ และการเตรียมการปฏิบัติเพื่อความพร้อมรบ

๓. กรมกิจการการเมืองคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Political Work Department) เป็นกลไกหลักของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในการพัฒนา การดำเนินกิจการการเมือง การศึกษาด้านการเมือง การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้แนวทางการเสริมสร้างและการพัฒนาพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นพื้นฐานในการดำเนินงานด้านการทหาร ถือว่ากิจการการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของกองทัพ ยึดถือหลักพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นผู้นำกองทัพโดยสมบูรณ์ ใช้ระบบโครงสร้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีความเข้มงวด ใช้ระบบกรรมาธิการการเมืองในการวางแผนทางการกำหนดผู้บริหารให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้สามารถใช้อำนาจการบริหารได้อย่างเข้มงวด ควบคุมไปกับระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

๔. กรมกิจการส่งกำลังบำรุงคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Logistic Support Department) มีบทบาทหลักในการวางแผนงานและการดำเนินโครงการ การกำหนดนโยบายด้านการศึกษาวิจัย การกำหนดมาตรฐาน การตรวจสอบและควบคุมในกิจการส่งกำลังบำรุงของกองทัพ, การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดสรรทรัพยากร และระบบการควบคุมสั่งการในกิจการส่งกำลังบำรุง, การพัฒนาระบบการควบคุมที่มีความเหมาะสมกับการรวบรวมตลอดจนการบูรณาการระบบส่งกำลังบำรุงแบบรวมการ และแยกการเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. กรมกิจการพัฒนาสรรพาวุธคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Equipment Development Department) มีบทบาทหลักในการวางแผนงานและการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ การวิจัยและพัฒนา การทดสอบประเมินผล การบริหารงานการจัดหา การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ สร้างระบบโครงสร้างการบริหารงาน โดยให้กรมกิจการพัฒนาสรรพาวุธคณะกรรมการกลางการทหารบริหารจัดการในภาพรวม ให้แต่ละเหล่าทัพบริหารการพัฒนาแบบแยกเฉพาะ ให้แต่ละพื้นที่/เขตยุทธศาสตร์ทหารบริหารการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

๖. กรมกิจการจัดการและการฝึกคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Training and Administration Department) มีบทบาทหลักในการกำหนดแนวทางในการฝึกทางทหารของกองทัพ ดำเนินการจัดการให้การฝึกในหน่วยทหาร และสถาบันการศึกษาทางทหารเป็นไปในแนวทางเดียวกัน, ดำเนินการให้การฝึกของหน่วยมีความสอดคล้องกับจัดการภายในหน่วย, ดำเนินการให้การฝึกทางทหารเหมือนกับการปฏิบัติภารกิจจริง นำไปสู่การเป็นกองทัพที่มีการจัดการอย่างเข้มงวด และมีกฎเกณฑ์

๗. กรมกิจการระดมกำลังเพื่อการป้องกันประเทศคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission National Defense Mobilization Department) มีบทบาทหลักในการกำหนดแนวทางการระดมกำลังเพื่อการป้องกันประเทศและการพัฒนาระบบกำลังสำรอง, การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละพื้นที่ทหาร, การพัฒนากิจการระดมกำลังเพื่อการป้องกันประเทศและระบบกำลังสำรองในระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นการสร้างระบบการระดมกำลังเพื่อการป้องกันประเทศที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีนที่มีความสำคัญยิ่ง ภายใต้การปรับลดกำลังของหน่วยทหารประจำการ การพัฒนาการระดมกำลังเพื่อการป้องกันประเทศ ถือเป็นพลังอำนาจด้านการป้องกันประเทศอย่างแท้จริง และเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ

๘. คณะกรรมการตรวจสอบวินัยคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Discipline Inspection Commission) เป็นกลไกของคณะกรรมการกลางการทหารจีน ซึ่งมีหน่วยงานแยกย่อยประจำพื้นที่/เขตยุทธศาสตร์ทหาร มีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบวินัย ตลอดจนการพัฒนากระบวนการตรวจสอบวินัย ควบคู่ไปกับคณะกรรมการกลางการตรวจสอบวินัย (The Central Discipline Inspection Commission) จีนให้เป็นไปตามความเป็นจริงโดยให้มีความเป็นอิสระ และมีอำนาจในการตรวจสอบวินัยอย่างแท้จริง

๙. คณะกรรมการการเมืองและกฎหมายคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Politics and Law Commission) เป็นกลไกของคณะกรรมการกลางการทหารจีน ในการกำกับดูแลการดำเนินงานด้านกิจการการเมืองและกฎหมายของกองทัพ มีบทบาทในการพัฒนาเสริมสร้างการบริหารจัดการกองทัพให้เป็นไปตามกฎหมาย และมีความเข้มงวด เพิ่มบทบาทของหน่วยงานด้านการเมืองและกฎหมาย มีมาตรการป้องกันกระทำผิดกฎหมาย และสอบสวนลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมาย คงไว้ซึ่งเกียรติยศ ความภาคภูมิใจ ตลอดจนความเข้มแข็งของกองทัพ

๑๐. คณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Science and Technology Commission) มีบทบาทหลักในการพัฒนายุทธศาสตร์การดำเนินการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการป้องกันประเทศ, การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมใหม่ของกองทัพที่คิดค้นขึ้นเอง ตลอดจนการประสานงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างหน่วยงานทางทหารและพลเรือน

๑๑. สำนักงานกิจการวางแผนทางยุทธศาสตร์คณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Office for Strategic Planning) มีบทบาทหลักในการพัฒนาระบบกลไกการวางแผนยุทธศาสตร์ของกองทัพให้มีความสมบูรณ์ สร้างความแข็งแกร่งให้กับการจัดการด้านยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการกลางการทหารจีน โดยเป็นศูนย์รวมการบูรณาการด้านยุทธศาสตร์ทหารของกองทัพ ยกกระตือรือร้นเสริมสร้างกองทัพและการป้องกันประเทศ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น

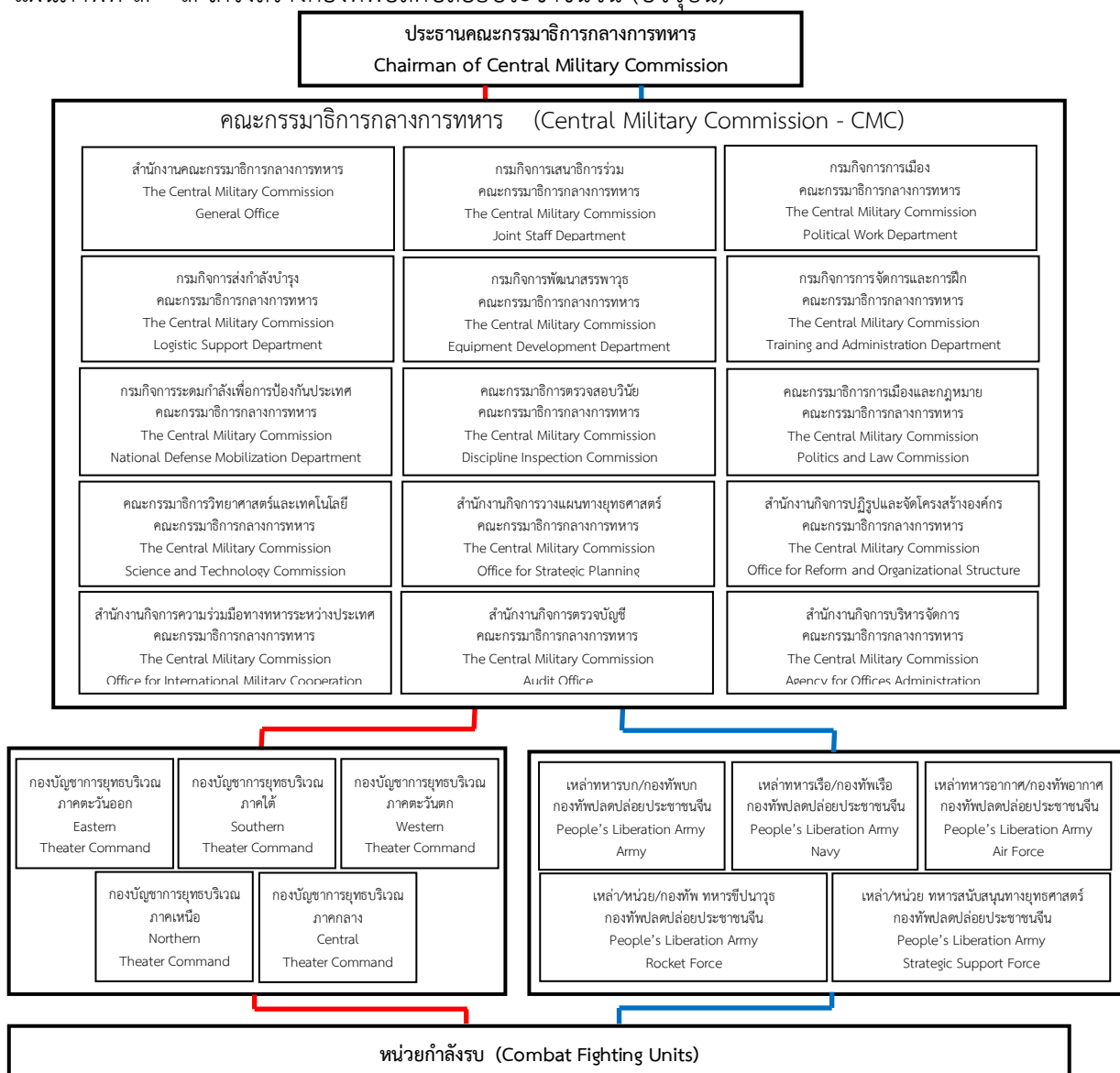
๑๒. สำนักงานกิจการปฏิรูปและจัดโครงสร้างองค์กรคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Office for Reform and Organizational Structure) มีบทบาทหลักในการประสานงาน วางแผนและเตรียมการ ในการปฏิรูปกองทัพและการป้องกันประเทศ นำนโยบายและแนวทางการปฏิรูปไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม รับผิดชอบงานด้านการบริหารจัดการและการวางแผนการจัดตั้งหน่วยทั้งหมดของกองทัพ

๑๓. สำนักงานกิจการความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Office for International Military Cooperation) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินงานความร่วมมือทางทหารกับต่างประเทศ ของคณะ

กรมการกลางการทหารจีน มีบทบาทหลักในการดำเนินงานความร่วมมือทางทหารกับต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่ากองทัพได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานความร่วมมือกับกองทัพต่างประเทศ เพื่อรักษาเสถียรภาพและสันติภาพของโลกด้วยความจริงใจ และพร้อมขยายความร่วมมือกับหน่วยงานกลาโหมและหน่วยงานทางทหารของทุกประเทศ โดยการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการประชุมร่วมกันในหลายๆ ด้าน

๑๔. สำนักงานกิจการตรวจบัญชีคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Audit Office) มีบทบาทหลักในการตรวจบัญชี ตลอดจนให้คำแนะนำ และกำกับดูแลงานด้านบัญชีของหน่วยทหาร, ดำเนินการปฏิรูประบบงานด้านบัญชี โดยมีหน่วยงานตรวจบัญชีในทุกระดับหน่วย ส่งเสริมให้หน่วยงานตรวจบัญชีมีความเป็นอิสระ และมีอำนาจ เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ ๓ - ๓ โครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (ปัจจุบัน)

- การบัญชาการรบ
- คณะกรรมการกลางการทหารจีน รับผิดชอบการบริหารใน ภาพรวม
- การบริหารจัดการ และการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถ
- กองบัญชาการยุทธบริเวณภาคต่างๆ รับผิดชอบในการรบ
-
- เหล่าทัพต่างๆ รับผิดชอบการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถของแต่ละเหล่าทัพ

๑๕. สำนักงานกิจการบริหารจัดการคณะกรรมการกลางการทหาร (The Central Military Commission Agency for Offices Administration) มีบทบาทหลักในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการภายในหน่วยงานต่างๆ ของคณะกรรมการกลางการทหารจีน ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งเสริมการใช้และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในภาพรวม พิจารณาปรับลดองค์กรและเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานที่เกินความจำเป็น เพื่อให้การบริหารจัดการภายในหน่วยงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า ในโครงสร้างการจัดใหม่จะมีการจัดตั้ง คณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีบทบาทหลักในการพัฒนายุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ ส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ๆ ที่กองทัพคิดค้นขึ้นเอง ตลอดจนการประสานงานระหว่างหน่วยงานทางทหารและพลเรือน มีคณะกรรมการตรวจสอบวินัยและสำนักงานตรวจบัญชี คณะกรรมการกลางการทหาร เพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาการคอร์รัปชันทุกรูปแบบภายในกองทัพ และมีการปรับอำนาจหน้าที่ของกรมกิจการเมืองทั่วไปในด้านของการควบคุมระเบียบยุติธรรมทางทหารเอาไปให้คณะกรรมการการเมืองและกฎหมาย เพื่อแยกผู้ตรวจสอบออกจากผู้กระทำผิดและเป็นการกระจายอำนาจการตรวจสอบผู้กระทำผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันระหว่างการดำรงตำแหน่ง

นอกจากนี้กองทัพจีนทำการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นที่ความรับผิดชอบจาก ๗ ภาคทหาร เป็น ๕ กองบัญชาการยุทธบริเวณ (Theater Command) ประกอบด้วย

แผนภาพที่ ๓ - ๔ Theater Commands of the People's Liberation Army

ที่มา : Wikipedia, Online, 2017

๑. กองบัญชาการยุทธบริเวณภาค ตอ. (Eastern Theater Command) มี พล.อ.หลิว เยว่จวิน เป็นผู้บัญชาการ และ พล.อ.เจิ้ง เว่ยผิง เป็นกรรมาธิการการเมืองฯ (Political Commissar) เป็นการแปรสภาพจากพื้นที่ภาคทหารหนานจิง (เดิม) มี บก.ตั้งอยู่ที่เมืองหนานจิง ซึ่งเดิมเคยเป็น บก. ภาคทหารหนานจิง (เดิม) เป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือที่สำคัญบริเวณฝั่งทะเลด้าน ตอ. มีภารกิจในการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ทางทะเลของจีน และรับผิดชอบความมั่นคงทางทะเลในทะเลจีน ตอ.ประกอบด้วย หมู่กองทัพที่ ๑ หมู่กองทัพที่ ๑๒ และหมู่กองทัพที่ ๓๑

๒. กองบัญชาการยุทธบริเวณภาคใต้ (Southern Theater Command) มี พล.อ.หวัง เจี้ยวเฉิง เป็นผู้บัญชาการ และ พล.อ.เว่ย เหล่เถียง เป็นกรรมมาธิการการเมืองฯ (Political Commissar) เป็นการแปรสภาพจากพื้นที่ภาคทหารกวางโจว (เดิม) มี บก.ตั้งอยู่ที่เมืองกวางโจว ซึ่งเดิมเคยเป็น บก.ภาคทหารกวางโจว (เดิม) เป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือที่สำคัญบริเวณฝั่งทะเลตอนใต้ มีภารกิจในการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ทางทะเลของจีน และรับผิดชอบความมั่นคงทางทะเลในทะเลจีนใต้ประกอบด้วย หมู่กองทัพที่ ๔๑, หมู่กองทัพที่ ๔๒ และหมู่กองทัพที่ ๑๔

๓. กองบัญชาการยุทธบริเวณภาค ตต. (Western Theater Command) มี พล.อ.จ้าว จงฉี เป็นผู้บัญชาการ และ พล.ท.จู่ ผู่ซี เป็นกรรมมาธิการการเมืองฯ (Political Commissar) เป็นการรวมพื้นที่ภาคทหารหลันโจว (เดิม) และพื้นที่ภาคทหารเฉิงตู (เดิม) เข้าด้วยกัน ส่งผลให้เขตยุทธศาสตร์ ตต. ครอบคลุมพื้นที่ทางบกที่ใหญ่ที่สุด มีอาณาบริเวณมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งประเทศ มีกำลังทางบกในพื้นที่มากกว่า ๑ ใน ๓ ของกำลังทางบกที่มีอยู่ มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ร้อยละ ๒๒ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนมากเป็นประชากรของกลุ่มชนชาวอุยกูร์และชนกลุ่มน้อยอื่นๆ มีการจัดตั้ง บก.แห่งใหม่อยู่ที่เมืองอูรูมชีเมืองหลวงของเขตปกครองพิเศษซินเจียง อุยกูร์โดยไม่ใช่ บก.ภาคทหารหลันโจว (เดิม) และบก.ภาคทหารเฉิงตู (เดิม)มีภารกิจรองรับภัยคุกคามในพื้นที่ซินเจียง ทิเบต และพื้นที่ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ซึ่งมีพรมแดนติดกับอัฟกานิสถาน และรัฐอื่นๆ ที่เป็นแหล่งบ่มเพาะกลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มก่อการร้าย และกลุ่มหัวรุนแรงต่างๆ ประกอบด้วย หมู่กองทัพที่ ๑๓, หมู่กองทัพที่ ๒๑ และหมู่กองทัพที่ ๔๗

๔. กองบัญชาการยุทธบริเวณภาคเหนือ (Northern Theater Command) มี พล.อ.ซ่งผู่ เสี่ยน เป็นผู้บัญชาการ และ พล.ท.ฉู่ อี้หมิน เป็นกรรมมาธิการการเมืองฯ (Political Commissar) เป็นการรวมพื้นที่ภาคทหารปักกิ่ง (เดิม) บางส่วน และพื้นที่ภาคทหารเสี้ยนหยาง (เดิม) เข้าด้วยกัน มี บก.ตั้งอยู่ที่เมืองเสี้ยนหยาง ซึ่งเดิมเคยเป็น บก.ภาคทหารเสี้ยนหยาง(เดิม) มีภารกิจรับผิดชอบพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับรัสเซีย มองโกเลีย และเกาหลีเหนือ ตลอดจนพื้นที่จังหวัดต่างๆ ทางตอนเหนือของประเทศ รวมถึงมองโกเลียในประกอบด้วย หมู่กองทัพที่ ๑๖, หมู่กองทัพที่ ๓๙, หมู่กองทัพที่ ๔๐ และ หมู่กองทัพที่ ๒๖

๕. กองบัญชาการยุทธบริเวณภาคกลาง (Central Theater Command) มี พล.ท.หัน เว่ยกั๋ว เป็นผู้บัญชาการ และ พล.อ.อิน ฟางหลง เป็นกรรมมาธิการการเมืองฯ (Political Commissar) เป็นการรวมพื้นที่ภาคทหารปักกิ่ง (เดิม) บางส่วน และพื้นที่ภาคทหารจีหนาน (เดิม) เข้าด้วยกัน มี บก.ตั้งอยู่ที่กรุงปักกิ่ง ซึ่งเดิมเคยเป็น บก.ภาคทหารปักกิ่ง (เดิม) มีภารกิจรับผิดชอบที่สำคัญในการป้องกันเมืองหลวงและเป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือที่สำคัญบริเวณฝั่งทะเลตอนเหนือ ประกอบด้วยหมู่กองทัพที่ ๒๐, หมู่กองทัพที่ ๕๔, หมู่กองทัพที่ ๒๗, หมู่กองทัพที่ ๓๘ และ หมู่กองทัพที่ ๖๕

ทั้งนี้ การปรับลดเขตปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคจาก ๗ เขตภาคทหารเหลือเพียง ๕ เขตยุทธบริเวณ เกิดจากความต้องการปรับโครงสร้างกองทัพให้มีความกะทัดรัดและบูรณาการหน่วยงานกองทัพในระยะยาว โดยมุ่งเน้นความสำคัญกับระบบการบัญชาการรบและระบบปฏิบัติการร่วมเป็นหลักที่ประกอบด้วยหน่วยกองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ รวมทั้งการปรับนี้มีการแยกโครงสร้างการบัญชาการและความสะดวกด้านการบริหารออกจากกันอย่างชัดเจนเพื่อง่ายต่อการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบังคับบัญชาาร่วม ปรับสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง และมีความอ่อนตัวสูงเหมาะสมกับสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนไป โดยเน้นความสำคัญที่เขตยุทธบริเวณเหนือ **ต่อ.และได้** ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่จีนต้องการควบคุมการปฏิบัติการและแผนเผชิญเหตุ ตามภัยคุกคามหลักที่จีนคาดว่า จะเผชิญ นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดความชัดเจนของหน่วยที่จะรับผิดชอบในแต่ละภารกิจที่ได้รับ

ซึ่งนอกเหนือจากการปรับลดโครงสร้างภาคเขตการปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคแล้ว กระทรวงกลาโหมจีน ยังได้สถาปนาจัดตั้งหน่วยทหารของกองทัพจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงโครงสร้างกองทัพ ภายใต้การปฏิรูปกองทัพ จำนวน ๓ เหล่าทัพ ส่งผลให้ปัจจุบัน กองทัพจีนมี ๕ เหล่าทัพ ได้แก่

๑. กองทัพบก กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army, Army)
๒. กองทัพเรือ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army, Navy)
๓. กองทัพอากาศ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army, Air Force)
๔. กองกำลังขีปนาวุธ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army, Rocket Force) ซึ่งมีภารกิจในการควบคุมและเตรียมพร้อมการใช้งานขีปนาวุธพิสัยไกล โกลและข้ามทวีป
๕. กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army, Strategic Support Force) ที่มีการเอาหน่วยข่าวกรองต่างๆที่เดิมอยู่ในกรมคณะเสนาธิการใหญ่ โดยเป็นการปรับโอนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทัพให้อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเหล่าทัพ นับว่าเป็นการสร้างกลไกในการกำกับดูแลการปฏิบัติของกองทัพ โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและคณะกรรมการกลางการทหารจีน ยังคงมีบทบาทและอำนาจสูงสุดในการปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร นอกจากนี้ แต่ละเหล่าทัพจะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถของกองทัพจีนโดยถือเป็นการแบ่งมอบบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและขอบเขตการทำงานของหน่วยงานในทุกระดับอย่างชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีกลไกการตรวจสอบการทำงาน มีกลไกการทำงานด้านเสนาธิการ มีกลไกการทำงานด้านการบริหารงาน ตลอดจนกลไกการทำงานด้านการสนับสนุน ส่งผลให้คณะกรรมการกลางการทหารจีน สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นจุดศูนย์รวมในการบังคับบัญชากองทัพได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ เพื่อความคล่องตัวต่อการรองรับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น กองทัพจีนจะปรับลดกำลังพลจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ นาย (ปัจจุบันมี ๒.๓ ล้านนาย) ภายในปี ๒๕๖๐ เพื่อปรับโครงสร้างของกำลังพลให้เกิดความเหมาะสม และมีความทันสมัย

สรุป

การศึกษาในบทที่ ๓ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ มีผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ที่ผ่านมา จะให้น้ำหนักในการรักษาผลประโยชน์และมุ่งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความมั่นคง และรักษาความเป็นผู้นำของโลก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สหรัฐฯ จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งสหรัฐฯ มีความห่วงกังวลอย่างยิ่งต่อบทบาทของจีนกับเส้นทางเดินเรือที่ผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีจีนเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อกระตุ้นความไร้เสถียรภาพ และเป็นที่มาของนโยบายเพิ่มกำลังทางเรือในแปซิฟิก จาก ๕๐/๕๐ มาเป็น ๖๐/๔๐ พร้อมอาวุธรุ่นใหม่ ที่มีสมรรถนะสูงกว่าเข้าประจำการ อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ มองว่า กองกำลังที่ประจำการในภูมิภาคนี้ ยังน้อยเกินกว่าภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากเห็นว่า เศรษฐกิจจีนที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง จะเอื้อต่อการพัฒนากองทัพให้ทันสมัย จึงวิเคราะห์ได้ว่า ภายใต้ยุทธศาสตร์ใหม่ที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นลำดับแรก กองกำลังสหรัฐฯ กำลังปรับเปลี่ยนโยกย้ายกำลังพลเพื่อให้เป็นไปตามกับยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทใหม่ โดยเป้าหมายทางยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อ

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คือ การรักษาหรือเพิ่มพูนอิทธิพลสหรัฐฯฯ ต่อเสถียรภาพความมั่นคงในภูมิภาค มีอำนาจการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่า เพื่อให้เอื้อต่อผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจกับประเทศในแถบนี้สหรัฐฯฯ หวังจะให้ประเทศพันธมิตรอย่างญี่ปุ่น เกาหลีใต้มีบทบาทเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นแรงเสริมกำลังฝ่ายสหรัฐฯฯ แต่หนทางสู่เป้าหมายยังคงห่างไกล ไม่ง่ายที่ทุกประเทศจะเห็นพ้องต้องกันทั้งหมด พัฒนาการความร่วมมือจำต้องอาศัยเวลากับบริบทที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ไม่นับข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละประเทศมุ่งรักษาไว้

ขณะที่ความรุนแรงของข้อพิพาทเกี่ยวกับการอ้างสิทธิในหมู่เกาะเซนคาเกะ/เตียวหยู ระหว่างญี่ปุ่นกับจีน และภัยคุกคามด้วยอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ รวมทั้ง ท่าทีของสหรัฐฯฯ ที่เกรงใจจีนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลของ นรม.ซินโซ อาเบะ เชื่อว่า ญี่ปุ่นไม่สามารถยึดติดอยู่กับนโยบายความมั่นคงแบบเดิมได้อีกต่อไป ส่งผลให้ญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีท่าทีในเชิงรุกมากขึ้นในการพัฒนาศักยภาพทางการทหาร และการแสวงหาพันธมิตร รวมทั้ง มีบทบาทมากขึ้นในด้านความมั่นคงทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์และสันติภาพของตนเองเอาไว้ ตามแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของญี่ปุ่น ความมั่นคงของชาติจะเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดนโยบายในทุกด้านของญี่ปุ่นในอีกสิบปีข้างหน้าเป็นอย่างน้อย และญี่ปุ่นจะใช้วิธีการเชิงรุกมากยิ่งขึ้นในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคบนพื้นฐานของความร่วมมือในระดับนานาชาติ สำหรับการประกาศแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของญี่ปุ่น นับว่าเป็นการโต้ตอบการขยายอิทธิพลของจีนด้วยวิธีการทางการทหารมากกว่าการทูต ทั้งนี้ แนวคิดสันติภาพเชิงรุก (Proactive Contribution to Peace หรือ Proactive Pacifism) นั้น จะส่งผลต่อการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น ซึ่งจะนำไปสู่การแข่งขันสะสมอาวุธในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งแต่ละประเทศจำเป็นต้องทำเพื่อเพิ่มแสนยานุภาพทางการทหารของตน เพื่อใช้ในการปกป้องตนเองและพันธมิตร ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่ญี่ปุ่นเน้นมากที่สุดคือ การแสวงหาความเข้าใจและการยอมรับจากนานาชาติ ต่อจุดยืนของญี่ปุ่นเกี่ยวกับสันติภาพและประเด็นข้อพิพาทกับจีน ทั้งนี้ ญี่ปุ่นไม่ได้ใช้กำลังทหารเป็นหลักในการคานอำนาจกับจีน แต่ใช้นโยบายต่างๆ รวมถึง อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ เข้าไปช่วยเหลือประเทศที่กำลังมีข้อพิพาทกับจีน ทั้งทะเลจีนตะวันออก ทะเลจีนใต้ รวมถึงการสนับสนุนด้านการตรวจการณ์ การมอบอาวุธยุทโธปกรณ์แก่ประเทศต่างๆ รวมถึง การฝึกซ้อมรบร่วมกัน โดยการวางยุทธศาสตร์ดังกล่าว นับว่าเป็นการตอบโต้โดยตรงต่อการแผ่ขยายอิทธิพลทางการทหารของจีนในภูมิภาค และการทุ่มเทงบประมาณให้กับการพัฒนากองทัพตลอดสิบปีที่ผ่านมาของจีน

จากสถานการณ์การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯฯ และญี่ปุ่นในภูมิภาคดังกล่าว จีนมองว่า เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน ทำให้จีนต้องดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อเป็นการป้องกันการปิดล้อมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือด้านการทหาร ควบคู่ไปกับการใช้มาตรการเชิงรุกทางทะเลที่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือกับประเทศอาเซียน รวมถึงการเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศของจีนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นเหตุผลหนึ่งที่สำคัญในการที่จีนจะต้องปฏิรูปกองทัพด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพ จากเดิม ซึ่งมีความสลับซับซ้อน และมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็นโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศ ลดขนาดกองทัพให้เล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบังคับบัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว และแบ่งมอบบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และขอบเขตการทำงาน ของหน่วยงานในทุกระดับ

อย่างชัดเจน พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข่าวสารข้อมูล เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน เป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) และยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการยุทธวิธีร่วม และการบัญชาการร่วม โดยมีคณะกรรมการกลางการทหารจีนรับผิดชอบการบริหารในภาพรวม กองบัญชาการยุทธวิธีบริเวณภาคฯ รับผิดชอบในการรบ และให้แต่ละเหล่าทัพรับผิดชอบในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถของแต่ละเหล่าทัพ มุ่งไปสู่รูปแบบของการจัดระบบการทหารของกองทัพจีนที่มีลักษณะเฉพาะ ภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน โดยคงไว้ซึ่งการยึดมั่นตามแนวทางการปกครองระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน และเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้จีนต้องพัฒนายุทธศาสตร์การทหารใหม่ประจำปี ๒๐๑๕ ว่าด้วยการป้องกันประเทศภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์การทหารของจีน” (China's Military Strategy) โดยมีการระบุถึงเนื้อหาที่สำคัญ อาทิ สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ ภารกิจและหน้าที่ทางยุทธศาสตร์ของกองทัพจีน ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก การเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน การเตรียมการทางทหาร ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร ซึ่งการออกยุทธศาสตร์การทหารของจีนดังกล่าว เป็นการแสดงเจตนาารมณ์ในการป้องกันประเทศโดยการเตรียมกำลังและการใช้กำลัง ซึ่งได้นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปการทหารของจีน เพื่อพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ โดยยังยึดมั่นหลักการพัฒนาอย่างสันติ และมุ่งใช้นโยบาย ป้องกันเชิงรุก (Active Defence) รวมทั้งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อพึ่งพาตนเองให้มีศักยภาพในการตอบโต้ นอกจากนี้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านความมั่นคงใน ๔ ด้านหลัก คือ (๑) ความมั่นคงด้านทะเลและมหาสมุทร เพื่อการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ทางทะเลรวมทั้งปกป้องเส้นทางคมนาคมทางทะเล (๒) ความมั่นคง ด้านไซเบอร์ที่ต้องรับมือกับภัยคุกคามร้ายแรงด้านความมั่นคง (Grave Security Threats) และถูกโจมตีโดยแฮกเกอร์ ซึ่งจะเร่งพัฒนาการตรวจสอบเครือข่ายและความปลอดภัยของข้อมูล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านไซเบอร์ระหว่างประเทศ (๓) การพัฒนากองกำลังขีปนาวุธยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ สำหรับปกป้องอำนาจอธิปไตย และความมั่นคง โดยเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อพึ่งพาตนเอง และให้มีศักยภาพในการตอบโต้ และ (๔) เครือข่ายทางอากาศและในอวกาศ โดยจีนจำเป็นต้องพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัย และรักษาสินทรัพย์ในอวกาศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการรักษาความปลอดภัย ในอวกาศด้วย พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข่าวสารข้อมูล เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ในการปฏิรูปกองทัพในครั้งนี้ ยังเป็นการปรับโครงสร้างกองทัพให้มีขนาดกะทัดรัดเพื่อความคล่องตัวต่อการรองรับและตอบโต้ต่อวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วโดยมีหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) คณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. รับผิดชอบการบริหารในภาพรวม ๒) กองบัญชาการยุทธวิธีบริเวณภาคฯ รับผิดชอบในการปฏิบัติการทางทหาร และ ๓) เหล่าทัพ รับผิดชอบ การพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถของแต่ละเหล่าทัพ มุ่งไปสู่รูปแบบของการจัดระบบการทหารของกองทัพจีนที่มีลักษณะเฉพาะ ภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน โดยคงไว้ซึ่งการยึดมั่นแนวทางการปกครองระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีนใช้หลักการและแนวความคิดทางการเมือง ในการปกครองและบังคับบัญชากองทัพพรรคคอมมิวนิสต์จีน และ คณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. มีบทบาทและอำนาจสูงสุดในการปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร

นอกจากนี้ การปฏิรูปกองทัพอาจแบ่งด้วยนัยยะของการต่อสู้ระหว่างอำนาจเก่ากับขั้วอำนาจใหม่ ภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยถือเป็นการพยายามของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่จะคุมอำนาจทางทหาร ซึ่งภายใต้อิทธิพลของอดีตประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิน เป็นเวลากว่า ๒ ทศวรรษ รวมทั้งเพื่อปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในกองทัพ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมายาวนานด้วย

บทที่ ๔

ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้าง กองทัพของจีน

การศึกษาในบทที่ ๔ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน โดยมีลำดับการดำเนินการดังนี้

๑. ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกิดขึ้น จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

๒. ความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ภายใต้พันธกรณีของการเป็นประชาคมอาเซียนในการปฏิสัมพันธ์กับจีนเพื่อรองรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

๓. สรุป

ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

จากทฤษฎีและแนวทางการคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติที่กล่าวไว้ในบทที่ ๒ นั้น การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติสำหรับประเทศหนึ่งประเทศใดนั้น อาจสรุปได้ว่า ประเทศใดก็ตามที่มีความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร และด้านอื่นๆ สูงเช่น การได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และอุดมการณ์ของการรักษาความมั่นคงของประเทศ ฯลฯ ถือได้ว่า ประเทศนั้นมีความสามารถในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติมาก อย่างไรก็ตาม ถ้าจะพิจารณาถึงความมั่นคงแห่งชาติในลักษณะองค์รวมแล้วนั้น จะต้องครอบคลุมถึงปัจจัยทุกด้านเริ่มจาก การรักษาความปลอดภัยของรัฐเอกราช อธิปไตยในด้านบูรณภาพแห่งดินแดน ให้อุดพ้นจาก การรุกรานในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านการทหารและไม่ใช้ทหารจากภายนอกประเทศ พร้อมๆ ไปด้วย การรักษาความเข้มแข็งของชาติ ชุมชน และประชาสังคมในทุกด้าน นอกจากนี้แล้วยังต้องพิจารณารวมไปถึงปัจจัยจากภายนอกประเทศด้วย อาทิ ความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาคและของโลก ซึ่งจะมีส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศด้วย และจากการวิเคราะห์ด้วยการใช้ทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีความขัดแย้ง และแนวความคิดผลประโยชน์แห่งชาติ ทำให้มองได้ว่าจีนมีลำดับของการพัฒนาบทบาทด้านการรักษาความมั่นคงดังนี้

จีนเป็นประเทศที่มีความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของตนเอง และรู้จักกระดมพลังอำนาจแห่งชาติรวมทั้งศาสตร์ทุกสาขามาใช้ เพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของตน รู้จักแยกแยะถึงผลประโยชน์ของชาติ และผลประโยชน์ร่วมกันของคู่ภาคี และใช้ได้ถูกกาลเทศะ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารนโยบายการต่างประเทศนั้น ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีปัญหาเรื่องการแข่งขันหรือความขัดแย้งกันอยู่บ้าง แต่โดยทั่วไป นโยบายและการบริหารนโยบายต่างประเทศค่อนข้างเป็นเอกภาพ ผลก็คือ สัญญาและการทูตของจีนได้รับความเชื่อถือในวงการระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายและ

ผลประโยชน์ของในด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน การเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าถึงแหล่งพลังงานทางเลือก (ไฟฟ้าพลังน้ำ ก๊าซธรรมชาติ) เขตการค้าเสรี และเครือข่ายคมนาคม (พันเอก ศิววัฒน์ รัตนอนันต์, รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทย ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง. สัมภาษณ์. ๑ เมษายน ๒๕๖๐.)

จินตระหนกตีว่า การเมืองและความมั่นคงที่มีเสถียรภาพ จะสร้างให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพในด้านการทหาร โดยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ประกาศต่อที่ประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ณ กรุงปักกิ่ง ถึงการปฏิรูปกองทัพจีน โดยมีผู้นำจากทุกเหล่าทัพเข้าร่วมการปฏิรูปกองทัพของจีนครั้งนี้ ถือเป็นการยกเครื่องครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่ ปี ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางทหารจากรูปแบบเดิมของสหภาพโซเวียตไปสู่รูปแบบใหม่ที่ใช้การบังคับบัญชาแบบสหรัฐฯ โดยได้มีการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยเดิม และเพิ่มเติมหน่วยใหม่ใน ๕ ส่วน ได้แก่ (๑) สำนักงานในส่วนกลาโหม (๒) สำนักงานในส่วนภูมิภาค (๓) กองทัพบก (People's Liberation Army Ground Forces - PLAGF) (๔) กองกำลังขีปนาวุธ (People's Liberation Army Rocket Force - PLARF) จัดตั้งขึ้นแทนกองทัพปืนใหญ่ รับผิดชอบภารกิจป้องปรามทางนิวเคลียร์ (๕) กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ (People's Liberation Army Strategic Support Force - PLASSF) พร้อมทั้งเพิ่มบทบาทให้กับอีกสองส่วนสำคัญ คือ กองทัพเรือ (People's Liberation Army Navy - PLAN) และกองทัพอากาศ (People's Liberation Army Air Forces - PLAAF) เพื่อปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัยตามแนวทางแผนปฏิรูปกองทัพจีนให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และคณะกรรมการกลางการทหาร ตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) และยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) ตามที่ได้กล่าวไว้ใน บทที่ ๓ แล้วนั้น สามารถสรุปลำดับการปฏิรูปกองทัพและการป้องกันประเทศที่สำคัญได้ ดังนี้

เมื่อ ๓ ก.ย. ๕๘ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แห่งจีน ประธานคณะกรรมการกลางการทหาร ประกาศปรับขนาดกองทัพ ให้ลดลงจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ นาย

เมื่อ ๒๖ พ.ย. ๕๘ ประกาศแผนการปฏิรูป ซึ่งจะนำไปสู่โครงสร้างกองทัพที่มีความทันสมัย

เมื่อ ๓๑ ธ.ค. ๕๘ สถาปนาและจัดตั้ง กองบัญชาการกองทัพบก กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน กองกำลังขีปนาวุธ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน และ กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (รวมกับกองบัญชาการกองทัพเรือ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน และ กองบัญชาการกองทัพอากาศ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน ส่งผลให้ ปัจจุบันมี ๕ เหล่าทัพ)

เมื่อ ๑๑ ม.ค. ๕๙ ปรับโครงสร้าง จากเดิม ๔ กรมใหญ่ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน เป็น ๑๕ หน่วยงาน ภายใต้คณะกรรมการกลางการทหาร

เมื่อ ๑ ก.พ. ๕๙ ปรับโครงสร้างจากเดิม ๗ ภาคทหาร กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน เป็น ๕ กองบัญชาการยุทธบริเวณ (Theater Command) กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน

เมื่อ ๒๐ เม.ย. ๕๙ จัดตั้ง ศูนย์บัญชาการร่วมคณะกรรมการกลางการทหาร ณ อาคารศูนย์บัญชาการร่วมคณะกรรมการกลางการทหาร

เมื่อ ๙ ก.ย. ๕๙ จัดตั้ง หน่วยส่งกำลังบำรุงร่วม (Joint Logistic Support Force) พร้อมทั้ง ๑ ฐานส่งกำลังบำรุงร่วม (Joint Logistic Support Base) และ ๕ ศูนย์ส่งกำลังบำรุงร่วม (Joint Logistic Support Center)

เมื่อ ๓ ธ.ค. ๕๙ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แห่งจีน ประธานคณะกรรมการกลางการทหาร ประกาศปรับปรุงอัตราส่วนกำลังพลในแต่ละเหล่า ภายในกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน

ทั้งนี้ เมื่อ ส.ค. ๕๙ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้กล่าวระหว่างการตรวจราชการที่สำนักงาน กองกำลังสนับสนุนยุทธศาสตร์ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA Strategic Support Force) ว่า กองกำลังสนับสนุนยุทธศาสตร์ จะต้องมุ่งสร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนากองกำลังให้มีความแข็งแกร่งและทันสมัย เป็นกองกำลังที่ดีที่สุดในโลก และใช้นวัตกรรมเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งเน้นการสู้รบที่แท้จริง ความมีประสิทธิภาพ และการบูรณาการระหว่างกองทัพกับพลเรือน รวมทั้ง การเฝ้าระวังและเตรียมพร้อมต่อการสู้รบ จัดเตรียมแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และการเสริมศักยภาพกองทัพ และระบบการฝึกอบรม นอกจากนี้ ในงานแสดงเครื่องบินนาซ่า เมืองจูไห่ ในห้วง ธ.ค. ๕๙ จีนได้เปิดตัว บ.รบ รุ่นใหม่ J-20 ซึ่งที่มีสมรรถนะสูง สามารถหลบการตรวจจับได้ พร้อมทั้ง ระหว่าง ธ.ค. ๕๙ - ม.ค. ๖๐ จีนยังได้ฝึกทดสอบเรือบรรทุกเครื่องบินเหลียวหนิง ร่วมกับกำลังอากาศนาวิ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติการในพื้นที่ทางทะเลอีกด้วย นับเป็นความพยายามในการแสดงศักยภาพด้านการทหารให้ประชาคมโลกได้รับทราบ (พันเอก ศิวต์ม รัตนอนันต์, รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทย ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง. สัมภาษณ์. ๑ เมษายน ๒๕๖๐.)

จะเห็นได้ว่า จีนมีความพยายามทุกวิถีทางที่จะเร่งรัดในการเพิ่มขีดความสามารถทางทหาร และพัฒนาศักยภาพกองทัพ เพื่อให้สามารถแสดงบทบาทด้านความมั่นคงด้านการทหารในเวทีโลกได้มากขึ้น อันจะเป็นการสนับสนุนบทบาทในการเป็นผู้นำด้านอื่นๆ ในภูมิภาคอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ในอนาคต บทบาทของจีนในเวทีโลก ยังคงเป็นที่น่าจับตามองอย่างใกล้ชิดต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านของจีน ส่งผลให้จีนมีบทบาทที่สำคัญในภูมิภาค และได้ก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจที่น่าจับตามอง โดยเฉพาะการดำเนินการตามแผนปฏิรูปกองทัพ ตามยุทธศาสตร์เชิงรุกของจีน ที่ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคที่เฝ้าจับตามองถึงการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีนภายหลังการปรับโครงสร้างแล้ว นอกจากนี้ จากทฤษฎีความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ ทำให้จีนมุ่งหวังที่จะก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจ ซึ่งย่อมส่งผลให้ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคสูญเสียผลประโยชน์ ดังนั้น ประเทศที่มีข้อพิพาทกับจีนและไม่มีศักยภาพที่จะถ่วงดุลอำนาจกับจีนได้ตามลำพัง จึงต้องแสวงหาความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ประกอบกับสหรัฐฯ ได้ปรับนโยบายความมั่นคงด้วยการให้ความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ด้วยสหรัฐฯ วิตกกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคว่าจะกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ทั้งนี้ ภูมิภาคนี้มีความสำคัญต่อสหรัฐฯ ในฐานะที่เป็นพื้นที่อิทธิพลของสหรัฐฯ จะต้องรักษาไม่ให้จีนแย่งชิงไปได้ สหรัฐฯ จึงต้องดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน ขณะเดียวกันในมุมมองของจีนได้คิดเห็นว่า ภูมิภาคนี้เป็นพื้นที่อิทธิพลของจีนเช่นเดียวกับสหรัฐฯ ดังนั้น ผลกระทบทางด้านความมั่นคงที่จะเกิดขึ้นในห้วงศตวรรษที่ ๒๑ จึงมาบรรจบกันที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อ้างอิงใน รชฎุ ปราการพิลาศ, ๒๕๕๕ : ๓๓)

ผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การปฏิรูปกองทัพจีนและการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากหลายประเทศในภูมิภาค ซึ่งประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารเพิ่มมากขึ้นในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีความ

ขัดแย้งกับจีน อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค ดังนี้

เวียดนาม : เมื่อ ๑๘ ธ.ค. ๕๘ เวียดนามประกาศเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่สงครามเวียดนามสิ้นสุดลง และกำหนดให้กองทัพที่ ๓๐๘ ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงฮานอย และเป็นกองกำลังในพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่พิพาทกับจีนอยู่ในสถานะ “แข็งแกร่งที่สุดและพร้อมรบสูง” นอกจากนี้ ยังจัดตั้งกองเรือดำน้ำขึ้น เพื่อเป็นกองเรือป้องปรามทางยุทธศาสตร์ด้วยการซื้อเรือดำน้ำชั้น Kilo จากรัสเซีย ๖ ลำ และได้เข้าประจำการเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งได้เริ่มปฏิบัติการลาดตระเวนในทะเลจีนใต้ เมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมา ทำให้เวียดนามก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจเรือดำน้ำอันดับหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน

ฟิลิปปินส์ : เมื่อ ๒๑ ธ.ค. ๕๘ ประธานาธิบดีเบนิกโน อากิโน แกลงในวาระครบรอบ ๘๐ ปี การก่อตั้งกองทัพฟิลิปปินส์ ว่า ได้ใช้งบประมาณในการปรับปรุงกองทัพครั้งใหญ่ เป็นจำนวน ๑,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากงบประมาณป้องกันประเทศรวม ๑,๗๗๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามโครงการปรับปรุงกองทัพภายในปี ๖๐ ซึ่งจะทำให้กองทัพฟิลิปปินส์ทันสมัยและแข็งแกร่งขึ้น โดยที่ผ่านมามีการจัดซื้ออาวุธใหม่หลายชนิด อาทิ เครื่องบินขับไล่/โจมตีเบา แบบ FA-50 PH จำนวน ๑๒ เครื่อง จากเกาหลีใต้ นอกจากนี้ มีแผนจะจัดหาเรือฟริเกต เรือลำเลียง และเรือตรวจการณ์ไกลฝั่ง อีกหลายลำ รวมถึง เครื่องบินสนับสนุนทางอากาศใกล้ขีด

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก : หลายประเทศในภูมิภาคได้มีการเพิ่มงบประมาณทางการทหารสูงขึ้น โดยเฉพาะทั้งภูมิภาคประมาณร้อยละ ๖๙ เพื่อการปรับปรุงกองทัพและจัดหายุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยประจำการในกองทัพเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอาวุธที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เช่น เรือดำน้ำ โดยในห้วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ สิงคโปร์ ได้จัดหาเรือดำน้ำชั้น Vastergotland จำนวน ๒ ลำ มาเลเซีย จัดหาเรือดำน้ำชั้น Scorpene จำนวน ๒ ลำ อินโดนีเซีย จัดหาเรือดำน้ำ ชั้น Type 209 จำนวน ๓ ลำ ขณะที่ ยังมีอีกหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ให้ความสนใจในการจัดหาเรือดำน้ำเข้าประจำการ เช่น ไทย ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา ขณะที่ ญี่ปุ่น คณะรัฐมนตรีญี่ปุ่นอนุมัติงบประมาณด้านกลาโหมในปี ๒๕๕๙ สูงมากเป็นประวัติการณ์ จำนวน ๕.๑ ล้านล้านเยน (๔๒,๑๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) จากงบประมาณรวม ๙๖.๗ ล้านล้านเยน เมื่อ ๒๔ ธ.ค. ๕๘ รวมถึง จัดหาเครื่องบินรบ F-35 เข้าประจำการ และเพิ่มความร่วมมือด้านการทหารในภูมิภาคกับสหรัฐฯ มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ในภาพรวมของโลก สถาบันวิจัยเพื่อสันติภาพนานาชาติแห่งกรุงสต็อกโฮล์ม (Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI) เผยแพร่รายงานประมาณการใช้จ่ายด้านการทหารของรัฐบาลประเทศต่างๆ ทั่วโลก เมื่อปี ๒๕๕๙ พบมีวงเงินรวมกันประมาณ ๑.๖๘๖ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๕๘.๘ ล้านล้านบาท) หรือเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ ร้อยละ ๐.๔ โดย ๑๕ ประเทศที่ใช้จ่ายงบด้านนี้สูงสุด รวมกันเป็นร้อยละ ๘๑ ของงบการทหารทั่วโลก ขณะที่ ๒ มหาอำนาจ สหรัฐฯและจีน มีงบการทหารสูงสุดตามลำดับ จากข้อมูลของ SIPRI พบว่า ในส่วนของอาเซียน ไม่รวม สปป.ลาว และเมียนมา มีสัดส่วนงบด้านการทหารรวมกันเมื่อปี ๒๕๕๘ อยู่ที่ ๓๗,๘๗๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๑.๓ ล้านล้านบาท) หรือประมาณร้อยละ ๒.๒ ของทั่วโลก โดยสิงคโปร์ ซึ่งรั้งอันดับ ๑ ตลอด ๑๐ ปีที่ผ่านมา ใช้จ่ายงบการทหารที่ ๙,๙๘๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๓๔๘,๔๐๐ ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓ ของงบประมาณทั้งหมดของรัฐบาล และคิดเป็นร้อยละ ๓.๔ ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) ตามมาด้วยอินโดนีเซีย ใช้จ่ายไป ๗,๗๘๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

(ประมาณ ๒๗๑,๕๐๐ ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ ๕.๒ ของงบประมาณรัฐบาล และร้อยละ ๐.๙ ของ GDP โดยสิงคโปร์ ครองสัดส่วนงบการทหารในอาเซียน ไม่รวมเมียนมาและ สปป.ลาว สูงสุดที่ร้อยละ ๒๖ ตามมาด้วยอินโดนีเซีย ร้อยละ ๒๑ ไทยร้อยละ ๑๖ และเวียดนามร้อยละ ๑๓ โดยไทยใช้งบดำเนินการทหารเมื่อปี ๒๕๕๘ ประมาณ ๒๑๑,๐๐๐ ล้านบาท สูงสุดเป็นอันดับ ๓ ในอาเซียน รองจากสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย งบการทหารของไทยเมื่อปี ๒๕๕๘ มีสัดส่วนร้อยละ ๖.๕ ของงบประมาณโดยรวม หรือประมาณร้อยละ ๑.๕ ของ GDP โดยไทยปรับเพิ่มงบการทหารติดต่อกันเป็นปีที่ ๕ ทั้งนี้ SIPRI ระบุว่าแต่ละภูมิภาค มีแนวโน้มและรูปแบบการใช้จ่ายด้านการทหารที่แตกต่างกันออกไป โดยเอเชีย โอเชียเนีย ยุโรป แอฟริกาเหนือ และอเมริกาเหนือ ใช้งบการทหารเพิ่มขึ้น ส่วนภูมิภาคที่ซึ่งลดลง ได้แก่ อเมริกาใต้ อเมริกากลาง คาริบเบียน และตะวันออกกลาง เมื่อพิจารณาเฉพาะข้อมูลที่ได้มาจากประเทศในภูมิภาคนี้

ญี่ปุ่น : เมื่อ ๓๑ ส.ค. ๕๙ กท.ญี่ปุ่นเสนอของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เป็นจำนวน ๕.๑๖๘ ล้านล้านเยน (ประมาณ ๑.๗๔ ล้านล้านบาท) เพิ่มขึ้นจากงบประมาณเริ่มต้นในปีปัจจุบัน ร้อยละ ๒.๓ ถือเป็นการจัดสรรงบประมาณ กท. เป็นจำนวนสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ติดต่อกันเป็นปีที่ ๕ โดยทางการญี่ปุ่นจะนำเงินงบประมาณไปพัฒนาซีปนาวุธยิงจากพื้นดินสู่เรือ และยิงจากอากาศสู่เรือ สำหรับ บ.ลาดตระเวน ทั้งนี้ ระบบซีปนาวุธยิงจากพื้นดินสู่เรือดังกล่าว มีพิสัยยิงไกลถึง ๓๐๐ กม. ซึ่งไกลพอที่จะยิงถึงบริเวณหมู่เกาะเซนกากุ ยิ่งไปกว่านั้น งบประมาณจะถูกนำไปใช้ในการสนับสนุนส่งทหารไปยังประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ เวียดนามและฟิลิปปินส์ เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งในด้านการข่าวกรองบริเวณทะเลจีนใต้ และปรับปรุงระบบต่อต้านซีปนาวุธเกาหลีเหนือ

สหรัฐฯ : เมื่อ ๓๐ ม.ค. ๕๙ สหรัฐฯ ได้เริ่ม “ปฏิบัติการรักษาเสรีภาพในการเดินเรือ” (Freedom of Navigation Operation - FONOP) ในทะเลจีนใต้ อีกครั้ง หลังจากสิ้นสุดปฏิบัติการไปเมื่อ ๒๗ ต.ค. ๕๘ โดยเรือพิฆาต USS Curtis Wilbur ได้ลาดตระเวนในบริเวณน่านน้ำในระยะ ๑๒ ไมล์ทะเลใกล้เกาะ Triton ในหมู่เกาะพาราเซล ของทะเลจีนใต้ รวมทั้ง ได้จัดการประชุมสุดยอดอาเซียน – สหรัฐฯ สมัยพิเศษ (US – ASEAN Leaders Summit) เมื่อ ๑๕ - ๑๖ ก.พ. ๕๙ ที่ สหรัฐฯ เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ กับอาเซียนภายใต้กรอบการหารือ “Sunnylands Principles” เพื่อกระชับความสัมพันธ์และร่วมกันแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ในกรอบพหุภาคี และสนับสนุนบทบาทของสหรัฐฯ ตามยุทธศาสตร์ “ปักหมุดในเอเชีย” (Pivot to Asia) (อ้างถึงใน เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงอาเซียน ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๙ : ๙)

กล่าวโดยสรุปแล้วการปฏิรูปกองทัพ และการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกของจีน ส่งผลให้เกิดปฏิกริยาจากประเทศในภูมิภาค ที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. “ความหวาดระแวงด้านความมั่นคง” (Security Dilemma) ปัจจุบันเกิดสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงที่ไม่แน่นอนในภูมิภาค (Uncertain Security Environment) กับประเทศที่เกี่ยวข้องรวมทั้งประเทศมหาอำนาจ เช่น

ประเทศในภูมิภาคอาเซียนบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่กรณีกับจีน มีความหวาดระแวงต่อท่าทีของจีน การปรับปรุงกองทัพของหลายประเทศในอาเซียน ทั้งทางด้านงบประมาณ ยุทธโธปกรณ์ ตลอดจนปฏิกริยาของประเทศ นอกภูมิภาคสำคัญอย่าง สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และประเทศพันธมิตร ต่อการปฏิรูปของกองทัพจีน เป็นความเคลื่อนไหวอันเกิดจาก “ความหวาดระแวงด้านความมั่นคง” ด้วยเช่นกัน

สหรัฐฯ มีความวิตกต่อการปฏิรูปกองทัพจีน ที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมทั้ง การที่จีนเพิ่มความสำคัญให้กับกองทัพเรือในด้านความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security) ยิ่งขึ้นตามยุทธศาสตร์เชิงรุก ส่งผลให้สหรัฐฯ พยายามแสดงบทบาทเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย เช่น การขยายความร่วมมือและบทบาทร่วมกันของกองทัพสหรัฐฯ กับกองทัพประเทศพันธมิตรสำคัญในภูมิภาค (ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น) การเพิ่มกำลังทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคตามยุทธศาสตร์ปักหมุดในเอเชีย (Pivot to Asia) รวมทั้ง เริ่มมีปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่ทะเลจีนใต้ เพื่อจำกัดขอบเขตการรุกของจีนในทะเลพิพาท โดยให้เหตุผลเพื่อพิทักษ์คุ้มครองเส้นทางเดินเรือในภูมิภาค

๒. “การสะสมอาวุธ” (Arms Build – up) สถานการณ์การสะสมอาวุธในภูมิภาคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สืบเนื่องจากความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมในภูมิภาค และมีความรู้สึก “หวาดระแวงด้านความมั่นคง” มากกว่า “การเป็นปฏิปักษ์” ระหว่างกันจริงๆ การเพิ่มขึ้นของงบประมาณทางการทหาร การปรับปรุงกองทัพและจัดหายุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยประจำการของหลายประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะอาวุธที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เป็นคำตอบต่อสถานการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจดังกล่าว ทั้งนี้ การสะสมอาวุธที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะของประเทศคู่กรณีกับจีน (เช่น เวียดนาม และฟิลิปปินส์) อาจทำให้การแก้ปัญหาในพื้นที่ข้อพิพาทฯ กับจีน มีความซับซ้อนและประสาบมากยิ่งขึ้น

“ความหวาดระแวง” และ “การสะสมอาวุธ” ที่เกิดขึ้นดังกล่าว จะนำไปสู่ “การแข่งขันสะสมอาวุธ” (Arms Race) ต่อไป ซึ่งปัจจัยที่บ่งชี้การแข่งขันสะสมอาวุธ ได้แก่ (๑) ประเทศเหล่านั้นต้องเป็นศัตรูกันทั้งสองฝ่าย (Mutually Adversarial Relationship) (๒) ต้องมีการเพิ่มจำนวนหรือแสนยานุภาพของอาวุธยุทธโศปกรณ์ในอัตราที่สูงฉับพลัน (Increase at a Rapid Rate) และ (๓) การสะสมอาวุธต้องมีความสัมพันธ์เชิงตอบโต้กัน (Element of Interaction or Competition) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สถานการณ์ปัจจุบันอยู่ในขั้นของ “การแข่งขันสะสมอาวุธ” เท่านั้น อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือด้านความมั่นคง/ความร่วมมือด้านการทหารอื่นๆ ของอาเซียนในอนาคต

ปัจจุบันขีดความสามารถของยุทธโศปกรณ์ทางน้ำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ก้าวล้ำขีดจำกัดเดิมไปมาก ซึ่งเป็นการสร้างความกังวลต่อการสะสมอาวุธและส่งผลให้เป็นการจุดชนวนข้อพิพาทระหว่างนานาประเทศ ไม่ว่าจะโดยพิธีทางการทูต การข่มขู่ รวมไปถึงการแสดงอำนาจในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเมื่อย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์โลกแล้ว เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การสะสมอาวุธและการรวบรวมกำลังพลทหารนั้น ได้ผ่อนคลายลงมากตั้งแต่ปลายยุคสงครามเย็น ดังนั้น เมื่อหลายประเทศได้เริ่มทำการสะสมอาวุธอีกครั้งโดยมิได้นัดหมาย จึงนำไปสู่การศึกษาถึงประเด็นปัญหาของการสู้รบที่อาจเกิดขึ้น โดยทุกฝ่ายต่างก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การสะสมอาวุธของทุกประเทศนั้นจะเป็นเพียงการสะสมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คนในชาติ มากกว่าที่จะเป็นการสะสมเพื่อนำมาใช้งานจริง โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การสะสมยุทธโศกรณ์นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน และขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ส่งผลให้มีความจำเป็นในการปกป้องอธิปไตย และผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล แต่อย่างไรก็ตาม เมื่ออุปสงค์ของกองทัพมีมากขึ้น ตลาดผู้ค้าอาวุธในภูมิภาคจึงมีการตื่นตัวและเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์ ไม่ว่าจะดีหรือร้ายก็ตาม

กองทัพเรือของสิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม ต่างอ้างว่ากองกำลังยุทธโศปกรณ์ทางน้ำของตนนั้นแข็งแกร่ง ทางด้านฟิลิปปินส์เองก็ประกาศแผนการที่จะพัฒนาความสามารถของยุทธโศกรณ์ใต้น้ำ ให้ทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นกัน โดยเรือดำน้ำที่นิยมนำเข้ามาใช้นั้นมักจะเป็นของปลดระวางจากกองทัพยุโรปทั้งสิ้น เช่น ประเทศสิงคโปร์ ที่ซื้อเรือดำน้ำ Challenger จากสวีเดน

มาเลเซียซื้อเรือดำน้ำ Scorpene จากฝรั่งเศส อินโดนีเซียซื้อเรือดำน้ำ Type-209 จากเยอรมัน และเวียดนามซื้อเรือดำน้ำ Kilo-Class จากรัสเซีย โดยนักวิชาการต่างมองว่า การเคลื่อนไหวในรูปแบบดังกล่าวนี้ คือการสะสมอาวุธนั่นเอง

ความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ภายใต้พันธกรณีของการเป็นประชาคมอาเซียน ในการปฏิสัมพันธ์กับจีน เพื่อรองรับต่อผลกระทบจากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

จากข้อมูลข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า การปฏิรูปกองทัพของจีน ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาจากประเทศในภูมิภาคอาเซียน ที่สำคัญสองประการ คือ “ความหวาดระแวง” และ การสะสมอาวุธ ซึ่งจะนำไปสู่ “การแข่งขันสะสมอาวุธ” จากการสัมภาษณ์ข้อมูลนักวิชาการได้ให้คำอธิบายว่า การสะสมอาวุธยุทธโปกรณ์ของประเทศต่างๆ นั้น มีไว้เพื่อปรับสมดุลทางทหารระหว่างรัฐและประชาคมโลก บางรายยังสันนิษฐานว่า การแข่งขันสะสมอาวุธของกองทัพเรือในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น มีจุดประสงค์เพื่อถ่วงดุลอำนาจทางทหารกันระหว่างชาติอาเซียนด้วยกันเอง แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง กิจกรรมทางทหารที่มุ่งจะถ่วงดุลระหว่างองค์กรระดับภูมิภาคและประเทศที่แข็งแกร่งนั้น เป็นพฤติกรรมที่พบได้ยาก แม้อาเซียนจะให้ความสำคัญในเรื่องความร่วมมือในการรักษาความปลอดภัยเป็นลำดับรอง แต่พฤติกรรมดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่ผิดแผกไปของธรรมเนียมปกติของประชาคมอาเซียน ซึ่งขึ้นชื่อว่า เป็นสถาบันระหว่างประเทศที่มีการจัดการองค์กรและความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดหนึ่ง ในที่ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกองทัพที่มีการขยายตัวขึ้นทุกวัน อีกทั้งยังมีกองทัพที่พร้อมจะตรึงกำลังชาติอื่นๆ ไว้ในมือ โดยจะสังเกตได้จากอัตราซื้อขายนิตลาดอาวุธของโลกในช่วงที่ผ่านมานั่นเอง

การสะสมอาวุธในลักษณะนี้ เคยเกิดขึ้นมาก่อนแล้วในยุคสงครามเย็น โดยสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต แข่งขันกันสะสมอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อแสดงแสนยานุภาพระหว่างกัน แต่ความแตกต่างระหว่างยุคสงครามเย็นกับยุคปัจจุบัน คือ ประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม เนื่องจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังสวนทางทำที่ของตนกับจีนอยู่ ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า การสะสมอาวุธของชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจุดประสงค์เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับประเทศมหาอำนาจอย่างจีน แม้จะยังไม่ต้องการให้เกิดการสู้รบก็ตาม

นอกจากนี้ นักวิชาการยังเชื่อมโยงการเพิ่มกำลังพลทางทหารของนานาประเทศว่า เป็นการแสดงท่าทีต่อต้านประเทศจีน อันเนื่องมาจากสถานการณ์ในทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะเวียดนาม มีชนวนขัดแย้งกับจีนในการอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะพาราเซล และสแปรตลีย์ โดยฝ่ายประเทศจีนอ้างการครอบครองดินแดนครอบคลุมพื้นที่โดยการหยิบยก “แผนที่เส้นประ ๙ เส้น” ซึ่งกินอาณาบริเวณหลายร้อยกิโลเมตรจากทางตอนใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ จากมณฑลไห่หนาน ทางตอนใต้สุดของจีน โดยรัฐบาลจีนแถลงว่า สิทธิในการครอบครองพื้นที่บริเวณนี้มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษกว่า ๒,๐๐๐ ปี ในขณะที่เวียดนามก็แย้งว่า จีนไม่เคยกล่าวอ้างอธิปไตยเหนือหมู่เกาะทั้งสองในช่วงก่อนปี ๑๙๔๐ โดยเวียดนามยืนยันว่าเวียดนามอ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองทั้งหมู่เกาะพาราเซล และสแปรตลีย์ มาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗ โดยมีเอกสารพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วย

เห็นได้ชัดว่า การเปลี่ยนแปลงในลาดอาวุธยุทธโปกรณ์นี้มีประเด็นมากกว่าแค่การซื้อเรือดำน้ำ ผลการวิจัยจากสถาบันวิจัยสันติภาพระหว่างประเทศสตอกโฮล์ม (Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI) ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยอิสระที่ค้นคว้าเรื่องการลดอาวุธและความมั่นคง

ในระดับนานาชาติ ได้มีผลสรุปว่า ทวีปเอเชียมีการนำเข้าอาวุธสงครามมากที่สุดในโลกอยู่ในขณะนี้ ซึ่งหลายปีที่ผ่านมาประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงไทยได้มีการจัดสรรงบประมาณทางทหารเพิ่มขึ้น เพื่อจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่ และยังรวมถึงการฝึกทดลองประสิทธิภาพอาวุธกันอย่างจริงจัง (อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ออนไลน์, ๒๕๕๙)

ทั้งนี้ ภาพรวมค่าใช้จ่ายด้านการทหารของกลุ่มประเทศอาเซียน มีอัตราเติบโตสูงขึ้น ซึ่งอินโดนีเซีย เวียดนาม และกัมพูชา มีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นจากเดิมกว่าร้อยละ ๘๐ ถึงแม้ว่าตัวเลขค่าใช้จ่ายจะสามารถสะท้อนถึงขนาดและความทันสมัยของกองทัพได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถบ่งชี้สถานการณ์การแข่งขันสะสมอาวุธได้ชัดเจนนัก เนื่องจากยังมีอีกหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าจะเป็น ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษารายเดือน รายปี ค่าใช้จ่ายสำหรับการฝึกอบรม ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ตามทฤษฎีในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้กล่าวไว้ว่า สถานการณ์ที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการแข่งขันสะสมอาวุธ หรือ Arms Race ได้นั้น ควรมีส่วนประกอบสำคัญ ๓ ส่วน คือ ๑) ประเทศเหล่านั้นต้องเป็นอริศัตรูกัน ๒) การเพิ่มจำนวนของอาวุธยุทโธปกรณ์ในอัตราที่สูงฉับพลัน และ ๓) เป็นลักษณะเชิงตอบโต้กัน

การเพิ่มจำนวนหรือศักยภาพของอาวุธอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่นที่ไม่ได้เพื่อเป็นการแข่งขันตอบโต้กันกับประเทศอื่นๆ ไม่อาจถือว่าเป็นสถานการณ์การแข่งขันสะสมอาวุธ แต่มีลักษณะที่เรียกว่าเป็นการสะสมอาวุธ (Arms Build-up) ซึ่งอาจมีปัจจัยการเมืองภายในประเทศมาเกี่ยวข้อง หรือเพื่อต้องการเสริมสร้างและรักษาความมั่นคงในภูมิภาค แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ Arms Build-up ก็สามารทำให้เกิดปรากฏการณ์ Security Dilemma ได้เช่นกัน โดยเฉพาะถ้าขาดการสื่อสารที่ตีระหว่างประเทศ ก็จะทำให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้ใจกัน และอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงได้ในที่สุด

สำหรับแผนปฏิรูปกองทัพ (Modernization Plan) ในกลุ่มภูมิภาคอาเซียน ที่ทำให้ชาติอาเซียนมีการใช้จ่ายด้านงบประมาณทหารมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นนัยยะ ๒ ประการ ประการแรก คือ ประเทศในภูมิภาคอาจมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน แทนที่จะยึดมั่นคำประกาศความเป็นพี่เป็นน้องกันในหมู่ประเทศอาเซียน ส่วนประการที่สอง คือ ภูมิภาคนี้ต้องเผชิญหน้ากับมหาอำนาจอย่างจีน ซึ่งแม้จะยังไม่ยิ่งใหญ่เฉกเช่นมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ แต่ก็มีกำลังอาวุธไม่น้อย ทั้งนี้กระแสนำเข้าอาวุธอันมากมาย อาจบั่นทอนเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังกระทบถึงสันติภาพที่อ้างมานานนับทศวรรษ และเป็นไปได้ว่า อาจมาจากการเติบโตด้านการทหารของจีน ทำชาติอาเซียนต่างเพิ่มการใช้จ่ายด้านการทหารมากขึ้น เพื่อปกป้องเส้นทางขนส่งท่าเรือ และเขตแดนทางทะเล ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ประเทศสิงคโปร์เองก็เพิ่งจัดซื้อเรือฟรีเกต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนไหวของประเทศเล็กๆ ที่เป็นเกาะแห่งนี้ หรือกระทั่งฟิลิปปินส์ ซึ่งไม่เคยซื้ออาวุธมานานก็กำลังมองหาเรือฟรีเกตติดระบบจรวดทันสมัย เพื่อใช้ลาดตระเวนน่านน้ำ การเซ็นสัญญาซื้อเฮลิคอปเตอร์ติดอุปกรณ์เตือนภัยล่วงหน้าในการบินลาดตระเวนน่านน้ำจากค่ายยุโรป และจากกรณีการสะสมอาวุธเพิ่มขึ้นของประเทศคู่กรณีกับจีนอย่างเวียดนาม และฟิลิปปินส์ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งให้ประเทศอื่นๆ ต้องสะสมอาวุธเพิ่มตามเพื่อนบ้านอาเซียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนยังขาดความไว้ใจกัน และอาจทำให้เกิดปรากฏการณ์ “หวาดระแวงของความมั่นคง” (Security Dilemma) อย่างไม่ตั้งใจได้ และนั่นก็หมายถึงอุปสรรคต่อการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหารของอาเซียนในอนาคต

สุดท้ายสิ่งที่น่ากังวลคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังอยู่ในช่วงการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่กันอย่างมากมาย ผนวกกับสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนในภูมิภาค และความไม่ไว้ใจของ

สมาชิกอาเซียนที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว สถานการณ์เช่นนี้อาจทำให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยา ก่อให้เกิดความกังวล ความหวาดระแวงด้านความมั่นคง และอาจทำให้ความสมดุลทางอำนาจในภูมิภาคสั้นคลอนได้ ดังนั้น สิ่งที่อาเซียนและประเทศสมาชิกสามารถทำได้เพื่อช่วยบรรเทาความหวาดระแวง คือ การสร้างช่องทางให้เกิดการสื่อสารที่ดีระหว่างกันในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน โดยผ่านกลไกต่างๆ ของอาเซียนที่มีอยู่ อาทิ การประชุม ADMM และการประชุม ASEAN Summit เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการสร้างฐานข้อมูลกลาง รวบรวมข้อมูลและเปิดเผยงบประมาณทหารของแต่ละประเทศสมาชิกที่อาจช่วยบรรเทาความกังวลได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี ย่อมขึ้นอยู่กับสมาชิกอาเซียนเองด้วยว่า จะมีมาตรการจัดการกับผลกระทบทางจิตวิทยานี้อย่างไร เพื่อไม่ให้การสะสมอาวุธกลายเป็นสถานการณ์การแข่งขันสะสมอาวุธ จนนำไปสู่การเกิดสงคราม ดังเช่นประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

สรุป

การศึกษาในบทที่ ๔ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การปฏิรูปกองทัพจีนด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน ก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากหลายประเทศในภูมิภาคในลักษณะที่วิตกกังวลหรือมีความหวาดระแวงด้านความมั่นคง ต่อแนวโน้มของการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีน โดยประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาทิ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร เพิ่มความร่วมมือด้านการทหารในภูมิภาคกับสหรัฐฯ มากยิ่งขึ้น การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค รวมถึงหลายๆ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก ได้มีการเพิ่มงบประมาณทางการทหารสูงขึ้น เพื่อการปรับปรุงกองทัพและจัดหายุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยประจำการในกองทัพเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอาวุธที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เช่น เรือดำน้ำ เช่น ไทย ฟิลิปปินส์ และเมียนมา

๒. จากสถานการณ์ความหวาดระแวงข้างต้น ประกอบกับสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนในภูมิภาค และความไม่ไว้วางใจของสมาชิกอาเซียนที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังอยู่ในช่วงการจัดซื้ออาวุธยุทธโศปกรณ์ใหม่กันอย่างมากมาย ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้อาจทำให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยา ก่อให้เกิดความกังวล ความหวาดระแวงด้านความมั่นคง และอาจทำให้ความสมดุลทางอำนาจในภูมิภาคสั้นคลอนได้ ซึ่งอาเซียนและประเทศสมาชิกจะต้องลดความหวาดระแวงที่เกิดขึ้น โดยใช้กลไกต่างๆ ของอาเซียนที่มีอยู่ อาทิ การประชุม ADMM และการประชุม ASEAN Summit เพื่อไม่ให้เกิดการสะสมอาวุธกลายเป็นสถานการณ์การแข่งขันสะสมอาวุธ จนนำไปสู่ความขัดแย้ง ขณะที่จีนเองก็มีความหวาดระแวงต่อนโยบายการกลับเข้ามายังภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ของสหรัฐฯ ที่อาจใช้เป็นการปิดล้อมจีน โดยเฉพาะจากสถานการณ์ในทะเลจีนตะวันออก และทะเลจีนใต้ ซึ่งสหรัฐฯ ได้เข้ามาสนับสนุนพันธมิตรทั้ง ญี่ปุ่น เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ส่งผลให้จีนต้องเข้ามาตราการและกลไกทางเศรษฐกิจเพื่อเสริมบทบาทของตนและให้ได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกอาเซียน

๓. สำหรับประเทศไทยนั้น ที่ผ่านมามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดแน่นแฟ้น และมีการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ กองทัพไทยดำเนินความร่วมมือกับกองทัพจีนภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงกลาโหม ซึ่งให้ความสำคัญกับจีนในฐานะกองทัพมิตรประเทศ บนพื้นฐานของผลประโยชน์ด้านความมั่นคงร่วมกัน และรักษาสมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ในสถานการณ์ที่ทำทายนี้อ กองทัพไทยต้องติดตามการปฏิรูปกองทัพและการดำเนินนโยบายเชิงรุกของจีน เพื่อจัดวางบทบาททำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้ง แสวงความร่วมมือในกรอบทวิภาคีกับจีน และรักษาความร่วมมือด้านความมั่นคงในกรอบพหุภาคีกับอาเซียนอย่างสมดุล

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้จำนวน ๓ ข้อ ประกอบด้วย

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจชาติ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจีน

๒. เพื่อศึกษา การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร รวมถึงการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

๓. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

ผลของการวิจัยสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๑ สรุปได้ดังนี้

สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจชาติ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจีน

จากการศึกษาสถานการณ์ด้านความมั่นคงและการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สามารถสรุปได้ว่า ปัจจุบันสหรัฐฯ ให้ความสำคัญอย่างมากกับความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญของโลก และเป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ รวมทั้งเป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการลงทุนของสหรัฐฯ ในภูมิภาคอาเซียนมีมูลค่ามากที่สุดในเอเชีย แต่จากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั่วโลกอย่างเป็นพลวัต ในห้วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ที่เกิดจากการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ กับประเทศรอบบ้านในประเด็นข้อพิพาทเรื่องสิทธิการถือครองดินแดน ปัญหาการแย่งชิงและเข้าถึงแหล่งพลังงานส่งผลให้หลายๆ ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต่างปรับยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อความอยู่รอดรวมทั้งเพื่อรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลและผลประโยชน์ของรัฐตน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพด้านการทหารเพื่อป้องกันตนเอง ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและเสริมสร้างความสมดุลโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่ภายหลังจีนเข้ามามีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้น ส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องหันกลับมาทบทวนนโยบายต่างประเทศและความมั่นคง เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของจีนให้ได้เร็วที่สุดด้วยการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงชาติ (National Security Strategy 2015) โดยให้ความสำคัญกับดำเนินนโยบายปักหมุดเอเชีย (Pivot to Asia) หรือการปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Rebalance to Asia and Pacific) สร้างและสานความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และปรับกลยุทธ์โดยมุ่งเน้นการรักษาผลประโยชน์ตาม

นโยบายใหม่ด้านการป้องกันประเทศ (Defense Strategic Guidance) เพื่อเป็นการป้องปรามภัยคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะ การสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สร้างหลักประกันเสรีภาพการเดินเรือในภูมิภาคด้วยการดำเนินนโยบายปรับกำลังโดยให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก โดยเพิ่มกำลังทางเรือในแปซิฟิก จาก ๕๐/๕๐ มาเป็น ๖๐/๔๐ พร้อมอาวุธรุ่นใหม่ที่มีสมรรถนะสูงกว่าเข้าประจำการ ทั้งนี้กองทัพสหรัฐฯ หันมาให้ความสนใจในการป้องกันภัยคุกคามทางด้านไซเบอร์มากยิ่งขึ้น และจะมีการจัดตั้งกองบัญชาการด้านนี้ขึ้นใหม่ใน กท.สหรัฐฯ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านไซเบอร์ ซึ่งสหรัฐฯ มีแนวคิดที่จะบูรณาการการปฏิบัติการต่างๆ เข้าเป็น Multi - Domain Battle (รวมมิติการรบทั้งทางบก อากาศ ทะเล และ Cyber) ซึ่งจะเป็นอาณาบริเวณใหม่ของการสู้รบ โดยจะเปลี่ยนแผนแม่บทของกองทัพในการต่อสู้และป้องกันในระบบเครือข่ายของกองทัพต่อไป นอกจากนี้สหรัฐฯ จะแสวงหาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น ด้วยการดำเนินโครงการ Southeast Asia Maritime Security Initiative ซึ่งจะให้การสนับสนุนพันธมิตรในด้านความมั่นคงทางทะเลกับฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังหวังจะให้ประเทศพันธมิตรอย่างญี่ปุ่น เกาหลีใต้มีบทบาทเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นแรงเสริมกำลังฝ่ายสหรัฐฯ แต่ยังคงเป็นการยากเนื่องจากมีโอกาสน้อยที่ทุกประเทศจะเห็นพ้องต้องกันทั้งหมด พัฒนาการของความร่วมมือนี้ จึงจำต้องอาศัยเวลากับบริบทที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ไม่นับข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติที่แต่ละประเทศมุ่งรักษาไว้

สำหรับ ญี่ปุ่นนั้น จากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคเนื่องจากความรุนแรงของปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการอ้างสิทธิในหมู่เกาะเซนกากุหรือเตียวหยู ระหว่างญี่ปุ่นกับจีน และภัยคุกคามด้วยอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นโดยตรงรวมทั้ง จากท่าทีของสหรัฐฯ ที่เกรงใจจีนมากขึ้น ส่งผลให้ ญี่ปุ่นไม่สามารถยึดติดอยู่กับนโยบายความมั่นคงแบบเดิมได้อีกต่อไป ญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีท่าทีในเชิงรุกมากขึ้นในการพัฒนาศักยภาพทางการทหารและการแสวงหาพันธมิตร รวมทั้ง มีบทบาทมากขึ้นในด้านความมั่นคงทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์และสันติภาพของตนเองเอาไว้ ทำให้ญี่ปุ่นต้องทบทวนบทบาทด้านความมั่นคงและขีดความสามารถของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของญี่ปุ่น จึงได้มีนโยบายขยายบทบาทในการป้องกันประเทศด้วยการปรับปรุงยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหลักการพื้นฐานด้านนโยบายความมั่นคงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นครั้งสำคัญ และจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการเมืองและสันติภาพ ทั้งในและนอกภูมิภาค ความมั่นคงของชาติถือเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดนโยบายในทุกด้านของประเทศในอีกสิบปีข้างหน้าเป็นอย่างน้อย และญี่ปุ่นจะใช่วิธีการเชิงรุกมากยิ่งขึ้นในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค บนพื้นฐานของความร่วมมือในระดับนานาชาติ สำหรับการประกาศนโยบายความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่ของญี่ปุ่น นับว่าเป็นการโต้ตอบการขยายอิทธิพลของจีนด้วยวิธีการทางการทหารมากกว่าการทูต ทั้งนี้ แนวคิดสันติภาพเชิงรุก (Proactive Contribution to Peace หรือ Proactive Pacifism) นั้น จะส่งผลต่อการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น ซึ่งจะนำไปสู่การแข่งขันสะสมอาวุธในภูมิภาคเอเชีย โดยแต่ละประเทศจำเป็นต้องเพิ่มแสนยานุภาพทางการทหารเพื่อใช้ในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและพันธมิตร ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่ญี่ปุ่นเน้นมากที่สุดคือ การแสวงหาความเข้าใจและการยอมรับจากนานาชาติ ต่อจุดยืนของญี่ปุ่นเกี่ยวกับสันติภาพและประเด็นข้อพิพาทกับจีน อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นไม่ได้ใช้กำลังทหารเป็นหลักในการคานอำนาจกับจีน แต่ใช้นโยบายต่างๆ รวมถึง อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ เข้าไปช่วยเหลือประเทศที่กำลังมีข้อพิพาทกับจีน ทั้งทะเลจีนตะวันออก ทะเลจีนใต้ รวมถึงการสนับสนุนด้านการตรวจการณ์ การมอบอาวุธยุทโธปกรณ์

แก่ประเทศต่างๆ รวมถึง การฝึกซ้อมรบร่วมกัน โดยการวางยุทธศาสตร์ดังกล่าว นับว่าเป็นการตอบโต้ โดยตรงต่อการแผ่ขยายอิทธิพลทางทหารของจีนในภูมิภาค และการทุ่มเทงบประมาณให้กับการพัฒนา กองทัพตลอดสิบปีที่ผ่านมาของจีน นอกจากนี้ ญี่ปุ่นเพิ่มบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือของประเทศในภูมิภาคในการสร้างความมั่นคงภายในของแต่ละประเทศ ผ่านทางโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance : ODA) รวมทั้ง ริเริ่มโครงการพัฒนาศักยภาพของกองทัพของประเทศในอาเซียน (Capacity Building) ซึ่งเป็น โครงการของกระทรวงกลาโหมญี่ปุ่นที่ให้การสนับสนุนด้านกำลังพลและยุทธโธปกรณ์แก่กองทัพของประเทศเป้าหมายในอาเซียน นอกจากนี้ กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นยังเข้าร่วมฝึกซ้อมทางการทหาร กับพันธมิตรที่ใกล้ชิด อาทิ กองทัพสหรัฐฯ และออสเตรเลีย ซึ่งถือเป็นการส่งสัญญาณแก่จีนอย่างชัดเจน

จากสถานการณ์การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่นในภูมิภาคตามที่กล่าวมาข้างต้น จีนมองว่า เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน ส่งผลให้จีนเร่งดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อเป็นการ ป้องกันการปิดล้อมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือด้าน การทหาร ควบคู่ไปกับการใช้มาตรการเชิงรุกทางทะเลที่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือกับประเทศ อาเซียน รวมถึง การเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศของจีนมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็เร่ง ปฏิรูปกองทัพด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ภายในปี ๒๕๖๓ จากเดิม ที่มีความ สลับซับซ้อน และมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็นโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ที่มีการจัดคล้ายกับ กองทัพประเทศตะวันตก ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศ ลดขนาด กองทัพให้เล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบังคับ บัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว และแบ่งมอบบทบาท หน้าที่ ความ รับผิดชอบ และขอบเขตการทำงาน ของหน่วยงานในทุกระดับอย่างชัดเจน พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถ ในการเอาชนะสงครามข่าวสารข้อมูล เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจ เกิดขึ้น ซึ่งผลของการวิจัยสามารถตอบใจห้วงวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๒ สรุปได้ดังนี้

การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงและการทหารของจีน

เพื่อเป็นการเตรียมการรองรับต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้น ทำให้จีนต้องมา ทบทวนและปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง และได้ออกยุทธศาสตร์ การทหารของจีน” (China's Military Strategy) ซึ่งเผยแพร่ในสมุดปกขาวประจำปี ๒๐๑๕ ว่าด้วยการ ป้องกันประเทศโดยมีการระบุถึงเนื้อหาที่สำคัญ อาทิ สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ ภารกิจและ หน้าที่ทางยุทธศาสตร์ของกองทัพจีน ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก การเสริมสร้างและพัฒนา กองทัพ จีน การเตรียมการทางทหาร ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้ (The State Council Information Office of the People's Republic of China, 2015 : P3-25, ไซยสิทธิ์ ต้นตยกุล, ออนไลน์, ๒๕๕๙)

๑. สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ (National Security Situation) สถานการณ์ ความมั่นคงของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจทุกประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการ พัฒนาด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะนโยบายการปรับสมดุลใหม่ในเอเชียของสหรัฐฯ อันก่อให้เกิดความ ขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นในจุดที่มีกรณีพิพาทต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีนได้ จีนจึงได้กำหนด แนวทางเพื่อการรักษาความมั่นคงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อรับมือกับภัยคุกคาม

ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจนอกภูมิภาค โดยเฉพาะปัญหาช่องแคบไต้หวัน ปัญหาเขตปกครองตนเองทิเบต หรือเขตการปกครองตนเองซินเจียงที่จีนเน้นอยู่เสมอว่าเป็นกิจการภายในประเทศ และการเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดจากปฏิวัติในกิจการทหาร (Revolution in Military Affairs - RMA) เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีทางทหาร ในด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ การทำสงครามข้อมูลข่าวสาร สงครามอวกาศ รวมทั้งการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงผลประโยชน์ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะทางทะเล และเส้นทางคมนาคมทางทะเล

๒. การกิจและหน้าที่ทางยุทธศาสตร์ของกองทัพจีน (Missions and Strategic Tasks of China's Armed Forces) ที่ต้องสนับสนุนภารกิจที่สำคัญตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์จีน นอกจากนี้ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนต้องมีความเข้มแข็ง หากจำเป็นต้องแสดงแสนยานุภาพต้องดำเนินการเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รับชัยชนะในการรบ โดยกองทัพจะต้องมีขีดความสามารถเพื่อให้บรรลุภารกิจหลัก ได้แก่ สถานการณ์ฉุกเฉิน และภัยคุกคามด้านความมั่นคงเพื่อปกป้องอธิปไตยและสร้างความมั่นคงของดินแดนทั้งทางบก ทะเล และอากาศ การพิทักษ์และคุ้มครองความมั่นคงแห่งผลประโยชน์ของประเทศ และผลประโยชน์ในโพ้นทะเล ของประเทศจีน การป้องกันประเทศและการบ่อนทำลายความมั่นคงจากการก่อร้าย และการปฏิบัติการในสถานการณ์วิกฤตและฉุกเฉินเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓. ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก (Strategic Guideline of Active Defense) แนวคิดด้านยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก คือการบูรณาการการปฏิบัติงานในระยะยาวแบบ มีเอกภาพทั้งในยามปกติ และยามสงครามตั้งแต่ระดับยุทธการและยุทธวิธีให้มีขีดความสามารถในการโจมตี ตอบโต้ รวมทั้งการปรับตัวให้รองรับภาวะแวดล้อม ทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยเพื่อให้กองทัพสามารถปฏิบัติการทางทหารได้ ภายใต้เงื่อนไขความจำกัดของเวลา ความรวดเร็วถูกต้องของข้อมูลข่าวสารและความรวดเร็วในการเคลื่อนย้ายกำลังพลเข้าสู่พื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อการปฏิบัติการร่วมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และกองทัพต้องมีการดำเนินการ โดย (๑) การควบคุมบังคับบัญชาต้องบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ กองทัพต้องมีความเข้มแข็ง มีการเตรียมการทางทหารเพื่อปฏิบัติการในภาวะวิกฤต และปฏิบัติหน้าที่ป้องกันรักษาความมั่นคงในภาพรวมของประเทศ เมื่อรบต้องครองความได้เปรียบ (๒) พัฒนาโครงสร้างทางยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ และสังคม สร้างความสมดุลในการป้องกันประเทศ ดำรงรักษาเสถียรภาพของอำนาจอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ (๓) มีความอ่อนตัวในการปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี การปฏิบัติการร่วม และมีการบูรณาการการปฏิบัติการในทุกด้านระหว่างรัฐบาล กองทัพ และประชาชนตามแนวทางของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ และ (๔) ขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศพัฒนาแล้วตามกรอบความร่วมมือเพื่อความมั่นคงของภูมิภาค

๔. การเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน (Building and Development of China's Armed Forces) โดยการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมรบในการทำสงครามได้ทุกมิติทั้งทางบก ทะเล อากาศ และในอวกาศ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพกองกำลังขีปนาวุธยุทธศาสตร์ ให้มีศักยภาพในการโจมตีตอบโต้ ทั้งระยะกลางและระยะไกล มีการพัฒนาขีดความสามารถของกองกำลังทางบก และกองกำลังตำรวจ ให้ปฏิบัติการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กองกำลังทางทะเลสามารถปฏิบัติการได้ทั้งแนวชายฝั่ง (Offshore Waters Defence) และเพิ่มบทบาทปกป้องทะเลเปิด (Open Seas Protection) พัฒนากองกำลังทางอากาศทั้งในการป้องกันและปฏิบัติการเชิงรุก เพิ่มขีดความสามารถในการแจ้งเตือนภัย พร้อม

กับการพัฒนากองทัพอย่างเป็นระบบเครือข่ายคือ ทางทะเลและมหาสมุทรเป็นเครือข่ายรักษาเสถียรภาพ ความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศ โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ใช้เครือข่ายทางอากาศ และอวกาศเพื่อพัฒนาด้านการความมั่นคงของประเทศและระบบการแจ้งเตือนภัย การพัฒนาองค์กำลัง ขีปนาวุธยุทธศาสตร์เพื่อปกป้องอำนาจอธิปไตย เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อพึ่งพาตนเองให้มีศักยภาพ ในการตอบโต้ “จีนจะไม่ดำเนินนโยบายลัทธิครองความเป็นใหญ่ และไม่ขยายอิทธิพล จีนจะไม่โจมตีใคร นอกจากจะถูกโจมตีก่อน และจีนจะโจมตีกลับแน่นอนถ้าจีนถูกโจมตี” สำหรับมาตรฐานการพัฒนา กองทัพนั้น จะเสริมสร้างกำลังกองทัพให้สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ และการเมืองตามการกำกับ ดูแลของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์ พัฒนาระบบส่งกำลังบำรุง อาวุธยุทโธปกรณ์ให้มีความ ทันสมัยและพอเพียงต่อการปฏิบัติงาน พัฒนางานวิจัยและ นวัตกรรมทางทหารเพื่อรองรับสงคราม รูปแบบใหม่ในอนาคต เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการศึกษาทางทหารร่วมกับพลเรือนเพื่อพัฒนา ด้านการศึกษาอันจะส่งผลถึงการพัฒนาศักยภาพกำลังพลและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

๕. การเตรียมการทางทหาร (Preparation for Military) จะเสริมสร้างขีดความสามารถ ในการป้องกันและทำสงคราม เพื่อการเตรียมพร้อมในการรักษาความมั่นคงสามารถควบคุมวิกฤตการณ์ ต่างๆ ได้ทั้งยามปกติและยามสงคราม เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะรวมถึง การปฏิบัติการทางทหารที่มีใช้ สงคราม (MOOTWAR) การใช้กำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารในการปฏิบัติการช่วยเหลือด้าน มนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ

๖. ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร (Military and Security Cooperation Struggle) กองทัพจีนมุ่งผลักดันแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือด้านความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยการสร้างความสัมพันธ์ กับกองทัพประเทศอื่นๆ แม้มิได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางทหารต่อกัน ลดความตึงเครียดในการ เผชิญหน้า สร้างกลไกการรักษา ความมั่นคงที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมาตรการต่างๆ ในการ สร้างความเชื่อมั่น ทางทหาร และกรอบความร่วมมือต่างๆ และเพื่อเป็นการดำเนินตามยุทธศาสตร์ ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร โดยเฉพาะกำลังทางเรือและกำลังทาง อากาศและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จีนต้องปรับโครงสร้างกองทัพจากเดิม ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็นโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลัง ทางเรือและกำลังทางอากาศ ลดขนาดกองทัพให้เล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูประบบบริหาร จัดการกองทัพ และระบบการบังคับบัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับ แนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างกองทัพจีนถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่มี เป้าหมายในการนำพาประเทศก้าวไปสู่ความยิ่งใหญ่ ๒ ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ การก้าว ไปสู่ความเป็นสังคมที่มั่งคั่งโดยประชากรทั้งในชุมชนเมืองและในชนบทมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีภายใน ปี ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑) ซึ่งเป็นห้วงเวลาแห่งการครบรอบ ๑๐๐ ปี ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยในห้วง เวลานี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของจีนจะเพิ่มขึ้นสี่เท่าตัวจากปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือ ประมาณ ๔ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per Capita) ประมาณ ๓,๐๐๐ ดอลลาร์ สหรัฐ และมีพัฒนาการของกำลังรบโดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสารและประการที่สองคือการก้าวไปสู่ ความเป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีความรุ่งเรือง เข้มแข็ง ศิวิไลซ์ เป็นปึกแผ่น และทันสมัยภายในปี ๒๕๙๒ (ค.ศ. ๒๐๔๙) ซึ่งเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งในเวลาดังกล่าว การพัฒนากองทัพจีนให้ทันสมัยจะเสร็จสมบูรณ์ ตามยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง

(Dream of Strong Army) ทั้งนี้นโยบายที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีนตามที่กล่าวข้างต้น จะมี ๔ ประการ ประกอบด้วย จีนที่เข้มแข็ง (Strong China) โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งในทุกมิติคือเศรษฐกิจ การเมือง การทูตการวิทยาศาสตร์และการทหาร จีนที่ศิวิไลซ์ (Civilized China) มุ่งเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองและศีลธรรม อันสูงส่งจีนที่เป็นปึกแผ่น (Harmonious China) มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์หรือมิตรภาพ (Amity) ระหว่างชนชั้นต่างๆ ของสังคมและจีนที่สวยงาม (Beautiful China) มุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับสิ่งมีชีวิต และตั้งเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีมลพิษต่ำ โดยใช้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ๒ ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ ความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจ และประการที่สอง คือ ความแข็งแกร่งด้านการทหาร ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมามีโลกสามารถสังเกตเห็นการพัฒนาเศรษฐกิจและแสนยานุภาพทางกองทัพของจีนแบบก้าวกระโดดได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะงบประมาณด้านการทหารที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในปี ๒๕๕๙ ที่ประชุมประจำปีสภาแห่งชาติจีน ได้อนุมัติเพิ่มงบประมาณด้านการทหารจำนวนกว่า ๙๕๔,๐๐๐ ล้านหยวน (๔.๙๔ ล้านล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๖ จากปี ๒๕๕๘ โดยรัฐบาลจีนมีความมุ่งหวังจะส่งเสริมกองทัพให้ทันสมัย และพัฒนาขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพในการต่อต้านการสู้รบในยุคข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตามคาดว่างบประมาณที่แท้จริงน่าจะสูงกว่าตัวเลขที่ทางการจีนเปิดเผยโดยมีงบประมาณบางส่วนแฝงอยู่ในงบประมาณของกระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา โดยจีนมุ่งเน้นการเสริมสร้างโครงข่ายข้อมูลและการสื่อสาร (ระบบเรดาร์และระบบดาวเทียม) ที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้กองทัพจีนสามารถปฏิบัติการได้โดยไม่ต้องพึ่งพาระบบ GPS ของสหรัฐฯ รวมถึง การยกระดับสมรรถนะการปฏิบัติการระยะยาวในมหาสมุทรของกองทัพเรือจีนและการพัฒนาอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle-UAV) นอกจากนี้ กองทัพจีนยังต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และสวัสดิการของทหารทั้งที่ประจำการอยู่และปลดประจำการแล้วจำนวนมาก ซึ่งคาดว่าหากจีนยังคงเพิ่มงบประมาณด้านการทหารในลักษณะก้าวกระโดดเช่นนี้ ภายในปี ๒๕๗๘ จีนจะมีงบประมาณด้านการทหารที่สูงกว่าสหรัฐฯ อย่างแน่นอน

การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

จากสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่ระบุในหัวข้อที่ ๑ ทำให้จีนต้องมาทบทวนและปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยการเสริมสร้างและพัฒนากองทัพให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการยุทธวิธีร่วม และการบัญชาการร่วม รวมทั้งเป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) และยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) จีนจึงได้ทำการปฏิรูปกองทัพด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพใหม่ของจีน โดยมีการปรับโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่การจัดตั้งหน่วยขึ้นตรง ๑๕ หน่วย แทนหน่วยงาน ๔ กรมใหญ่ ขึ้นตรงกับคณะกรรมการกลางทหาร (Central Military Commission - CMC) ที่ทำหน้าที่เป็นกองบัญชาการร่วม (Unify Command) พร้อมทั้งปรับลดโครงสร้างภาคเขตปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคจาก ๗ เขตภาคทหารเหลือเพียง ๕ เขตยุทธบริเวณ ประกอบด้วย ๑) เขตยุทธบริเวณตะวันตก (West Zone) ๒) เขตยุทธบริเวณเหนือ (North Zone) ๓) เขตยุทธบริเวณกลาง (Central Zone) ๔) เขตยุทธบริเวณตะวันออก (East Zone) และ ๕) เขตยุทธบริเวณใต้ (South Zone)

ซึ่งนอกเหนือจากการปรับลดโครงสร้างภาคเขตปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคแล้ว กระทรวงกลาโหมจีนยังได้สถาปนาจัดตั้งหน่วยทหารของกองทัพจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงโครงสร้างกองทัพภายใต้การปฏิรูปกองทัพจำนวน ๓ เหล่าทัพส่งผลให้ปัจจุบัน กองทัพจีนมี ๕ เหล่าทัพ ประกอบด้วย ๑) กองทัพบก ๒) กองทัพเรือ ๓) กองทัพอากาศ ๔) กองกำลังทหารซีปนาวูช ๕) กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์โดยปรับโอนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทัพไปอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเหล่าทัพ นับว่าเป็นการสร้างกลไกในการกำกับดูแลการปฏิบัติของกองทัพ โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและคณะกรรมการกลางการทหารจีน ยังคงมีบทบาทและอำนาจสูงสุดในการปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร นอกจากนี้ เพื่อความคล่องตัวต่อการรองรับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น กองทัพจีนยังมีแผนการปรับลดกำลังพลจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ นาย (ปัจจุบันมี ๒.๓ ล้านนาย) เพื่อปรับโครงสร้างของกำลังพลให้เกิดความเหมาะสม และมีความทันสมัยโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้ซึ่งวางนโยบายการปฏิรูปกองทัพจีน มีความมุ่งหวังว่า การปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบัญชาการร่วม จะต้องมีความคืบหน้า การปรับโครงสร้างและขนาดของกองทัพ มาตรการการกำหนดนโยบายโดยสมบูรณ์ รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับประชาชน จะต้องเห็นผลเป็นที่น่าพอใจ และกองทัพจะต้องมีขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสาร และมีระบบการส่งการที่มีประสิทธิภาพ ในรูปแบบกองทัพสมัยใหม่ของจีน อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการทหารที่มีความสมบูรณ์แบบภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน นอกจากนี้จีนได้วางเป้าหมายอย่างชัดเจนว่า ภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) กองกำลังทางเรือของจีนที่กำลังพัฒนาแสนยานุภาพอย่างมากในปัจจุบันจะสามารถจัดตั้ง “แนวห่วงโซ่ของเกาะชั้นที่หนึ่ง” (First Island Chain) เป็นแนวยาวตั้งแต่ทางตอนเหนือของไต้หวันมาจนถึงประเทศฟิลิปปินส์และเกาะบอร์เนียวเพื่อเป็นก้าวแรกของการเป็นมหาอำนาจในมหาสมุทรแปซิฟิก ในอนาคตอันใกล้นี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เอง ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจและเฝ้าติดตามการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จนอาจนำไปสู่ความวิตกกังวล และสร้างความหวาดระแวงต่อบทบาทและท่าทีของจีน ซึ่งประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค

กล่าวโดยสรุปแล้ว การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน เป็นไปตามนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และคณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. ในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) และยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการยุทธวิธีร่วม และการบัญชาการร่วม มีหลักการสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) คณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. รับผิดชอบการบริหารในภาพรวม ๒) กองบัญชาการยุทธบริเวณภาคฯ รับผิดชอบในการรบ และ ๓) เหล่าทัพรับผิดชอบ การพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถของแต่ละเหล่าทัพ มุ่งไปสู่รูปแบบของการจัดระบบการทหารของกองทัพจีนที่มีลักษณะเฉพาะ ภายใต้ระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน โดยคงไว้ซึ่งการยึดมั่นแนวทางการปกครองระบอบสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะแบบจีน, ใช้หลักการและแนวความคิดทางการเมือง ในการปกครองและบังคับบัญชากองทัพ, พรรคคอมมิวนิสต์จีน และคณะกรรมการกลางการทหาร สปจ. มีบทบาทและอำนาจสูงสุดในการปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร

ผลของการวิจัยสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๓ สรุปได้ดังนี้

ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

จากการศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกิดขึ้นจากการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การปฏิรูปกองทัพจีนด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้เป็นการปรับมุ่งเน้นไปสู่รูปแบบการปฏิบัติเชิงรุก ที่มีลักษณะคล้ายกับของสหรัฐฯ ที่เน้นการป้องกันประเทศและการรักษาผลประโยชน์นอกประเทศ โดยอาจมองได้ว่าจีนกำลังพยายามขยายการวางกำลังโดยเฉพาะทางทะเลภายนอกมากขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศที่มีจำนวนมากในต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากหลายประเทศในภูมิภาคในลักษณะที่วิตกกังวลหรือมีความหวาดระแวงด้านความมั่นคง ต่อแนวโน้มของการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีน โดยประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาทิ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร เพิ่มความร่วมมือด้านการทหารในภูมิภาคกับสหรัฐฯ มากยิ่งขึ้น การสะสมอาวุธ รวมถึงการพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการป้องกันประเทศทำให้ดุลอำนาจทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาค รวมถึงหลายๆ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก ได้มีการเพิ่มงบประมาณทางการทหารสูงขึ้น เพื่อการปรับปรุงกองทัพและมีความต้องการจัดหายุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยประจำการในกองทัพเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอาวุธที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ อาทิ เรือดำน้ำเช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย โดยเฉพาะ เวียดนามที่ได้ประจำการเรือดำน้ำชั้น Kilo จากรัสเซีย ๖ ลำ และได้เริ่มปฏิบัติการลาดตระเวนในทะเลจีนใต้ เมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เวียดนามก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจเรือดำน้ำอันดับหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปัจจุบัน ขณะที่ ยังมีอีกหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ความสนใจในการจัดหาเรือดำน้ำเข้าประจำการ เช่น ไทย ฟิลิปปินส์ และเมียนมา ฯลฯ

๒. จากสถานการณ์ความหวาดระแวงข้างต้น ประกอบกับสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนในภูมิภาค และความไม่ไว้วางใจของสมาชิกอาเซียนที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังอยู่ในช่วงการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่กันอย่างมากมาย ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้อาจทำให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยา ก่อให้เกิดความกังวล ความหวาดระแวงด้านความมั่นคง และอาจทำให้ความสมดุลทางอำนาจในภูมิภาคสั่นคลอนได้ ซึ่งอาเซียนและประเทศสมาชิกจะต้องลดความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นโดยใช้กลไกต่างๆ ของอาเซียนที่มีอยู่ อาทิ การประชุม ADMM และการประชุม ASEAN Summit เพื่อไม่ให้การสะสมอาวุธกลายเป็นสถานการณ์การแข่งขันสะสมอาวุธ จนนำไปสู่ความขัดแย้ง ขณะที่จีนเอง ก็มีความหวาดระแวงต่อนโยบายการกลับเข้ามาয়ภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ของสหรัฐฯ ที่อาจใช้เป็นการปิดล้อมจีน โดยเฉพาะจากสถานการณ์ในทะเลจีนตะวันออก และทะเลจีนใต้ ซึ่งสหรัฐฯ ได้เข้ามาสนับสนุนพันธมิตรทั้ง ญี่ปุ่น เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ส่งผลให้จีนต้องเข้ามาแทรกแซงและกลไกทางเศรษฐกิจเพื่อเสริมบทบาทของตนและให้ได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกอาเซียน

๓. สิ่งที่จะตามมาภายหลังการปฏิรูปโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี่คือการขยายอิทธิพลทางทหารในด้านของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของจีน ซึ่งที่ผ่านมาจีนจะผลิตอาวุธเพียงแค่ว่าใช้ในประเทศ แต่ปัจจุบันอุตสาหกรรมการผลิตอาวุธของจีนได้ขยายไปทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะในประเทศกำลังและด้อยพัฒนา เนื่องจากมีราคาที่ถูกและมีเทคโนโลยีที่พัฒนาได้ใกล้เคียงกับประเทศทางตะวันตกมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่น่ากังวลว่าจีนจะใช้เรื่องของการส่งออกหรือการสนับสนุนอาวุธและยุทธโศปกรณ์ทางทหารให้กับประเทศในภูมิภาคเป็นเครื่องมือทางการเมืองระหว่างประเทศเพื่อสร้างอิทธิพลต่อประเทศเป้าหมายได้

๔. ในโครงสร้างการจัดกองทัพใหม่ของจีนจะมีกองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์สามารถประเมินได้ว่า จีนกำลังดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเตรียมความพร้อมรบในการทำสงครามได้ทุกมิติทั้งทางบก ทะเล อากาศ และในอวกาศ เพื่อให้สามารถครองความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ในอนาคต โดยนำเทคโนโลยีที่ได้จากนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการขับเคลื่อน และพัฒนากองทัพในระยะยาว อีกทั้งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางยุทธศาสตร์ ให้มีศักยภาพในการโจมตีตอบโต้ทั้งระยะกลางและระยะไกล รวมถึงขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข้อมูลข่าวสารได้ โดยเฉพาะในกรณีการรับมือกับสงครามที่ใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศตน อาทิ ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ที่จีนถือว่าเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญ เช่นเดียวกับไต้หวัน ทิเบต และเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะด้านความมั่นคง

๑.๑ สำหรับไทยนั้น ไทยควรปฏิสัมพันธ์กับจีน โดยเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับจีนที่เกื้อกูลต่อผลประโยชน์ของไทยเป็นสำคัญ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินอยู่บนพื้นฐานของความเป็น “หุ้นส่วน” โดยไม่ทำให้เกิดสถานะพึ่งพาเงินมากเกินไป ความเป็นเอกภาพและไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่ตกเป็นฝ่ายตั้งรับการรุกของจีน มีบูรณาการภายในประเทศ เพื่อให้แต่ละภาคส่วนมีความเข้าใจเกี่ยวกับจีนในภาพเดียวกัน และรักษาดุลยภาพทางความสัมพันธ์ระหว่างจีน สหรัฐฯ และประเทศมหาอำนาจอื่นๆ

๑.๒ ไทยในฐานะสมาชิกอาเซียนต้องการเห็นบทบาทที่สร้างสรรค์และแข็งขันของจีนต่อความร่วมมืออาเซียน – จีน ที่จะสามารถส่งเสริมสันติภาพ เสรีภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาค ดังนั้น ควรผลักดันให้อาเซียนมียุทธศาสตร์ดำเนินความสัมพันธ์กับจีนมากขึ้น รวมทั้งมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงรวมถึงการปฏิรูปกองทัพ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านการทหารของจีน โดยตระหนักถึงผลประโยชน์ และความมั่นคงของภูมิภาคเป็นสำคัญ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีของประเทศในอาเซียนกับจีนมีความสมดุลมากขึ้นในโอกาสต่อไป

๑.๓ ไทยควรศึกษาท่าทีและการดำเนินการต่างๆ ของจีนอย่างรอบด้านในทุกมิติ เพื่อให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับจีนทั้งในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค และภูมิภาคด้วยความรอบคอบ และเกิดประโยชน์กับไทยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับไทยโดยตรง อาทิ ความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายและความมั่นคงภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง (Mekong – Lancang Cooperation – MLC) ความมั่นคงทางทะเล ADMM – PLUS และความร่วมมือภายใต้กรอบข้อริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) ฯลฯ

๑.๔ ไทยควรใช้จุดแข็งจากการที่มีความใกล้ชิดด้านความมั่นคงและการเป็นมิตรกับจีน ในการขยายความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และผลักดันให้ไทยเป็น ศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมด้านป้องกันประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๒. ข้อเสนอแนะด้านการทหาร

การปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้กับไทยในการเพิ่มขยายความร่วมมือทางทหารกับจีนที่มีอยู่ในปัจจุบันตามแผนงานความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่าง กระทรวงกลาโหมของไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีน อาทิ การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมเยือนในระดับกองทัพ และผู้นำหน่วยทหารในระดับต่างๆ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การฝึกผสมทางทหาร ความร่วมมือในการ จัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารระหว่างกัน ฯลฯ ให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น รวมทั้ง มีความเป็นไปได้ที่จะมีการริเริ่มความร่วมมือในมิติต่างๆ ที่ไม่เคยมี อาทิ

๒.๑ การแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับหน่วยปฏิบัติของกองทัพจีนที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่

๒.๒ การเพิ่มความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลกับจีนทั้งในระดับทวิภาคีและ อาเซียน จากการที่จีนกำลังขยายขีดความสามารถทางทะเล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเผชิญและ รับมือกับปัญหาภัยคุกคามต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่ง ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

๒.๓ สถาปนาความร่วมมือในระดับกองทัพบก ตามที่กองทัพจีนได้มีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างกองทัพ และสถาปนาจัดตั้งหน่วยกองกำลังทางบก

๒.๔ การฝึกผสมระหว่าง ๓ เหล่าทัพกับกองทัพจีน (ที่ผ่านมา ไทยและจีนมีการฝึก ผสมทวิภาคี ดังนี้ ทอ.: รหัส Falcon Strike (๒๐๑๕), ทร.: รหัส Blue Strike (ปี ๒๐๑๐, ๒๐๑๒, ๒๐๑๖) และ ทบ.: รหัส Strike (ปี ๒๐๐๗, ๒๐๐๘, ๒๐๑๑, ๒๐๑๓))

๒.๕ การฝึกผสมกับ ทร.จีน เพื่อเตรียมรองรับยุทธโธปกรณ์ใหม่ที่จัดหาจากจีน เช่น เรือดำน้ำ

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

๓.๑ ควรศึกษาถึงรูปแบบของการขยายบทบาททางทหารของจีน ภายหลังจากที่จีน ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างกองทัพเสร็จสมบูรณ์แล้ว

๓.๒ ควรเก็บข้อมูลของการตอบสนองของประเทศต่างๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มเติมต่อการปฏิรูปกองทัพของจีนในครั้งนี้

๓.๓ ควรศึกษา ท่าทีของประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ที่มีต่อการขยายบทบาททางทหารของจีน

๓.๔ ควรศึกษาว่า การปฏิรูปกองทัพด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนที่น่าเสนอใน เอกสารวิจัยนี้นั้น จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยอย่างไร และสามารถเป็นตัวช่วยให้ไทยสามารถ ขยายความร่วมมือด้านการทหารกับจีนได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่

๓.๕ ข้อมูลเปรียบเทียบการขยายอิทธิพลและบทบาทของ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และมหาอำนาจ อื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในมิติต่างๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕.

ฉันทนา บรรพศิริโชติ. ความขัดแย้งในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

นรุตม์ เจริญศรี. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ International Relations Theory. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์บีบุ๊ก ก๊อปปีปรินซ์, ๒๕๕๖.

ประภัสสร เทพชาตรี. ความมั่นคงระหว่างประเทศ : การศึกษาเชิงโลกนโยบายศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

พรนพ พุกกะพันธ์. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร : จามจรีโปรดักท, ๒๕๔๔.

วิจิตร วรุตบางกูร. ศิลปะศาสตร์สำหรับผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๖.

วิวัฒน์ มุ่งการดี. นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สุรชาติ บำรุงสุข. สงครามจากยุคบุรพกาลสู่ศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิถิทรศน์, ๒๕๔๑.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร : ตะเกียง, ๒๕๓๔.

วารสาร

ข่าวทหารบก, กรม. “กฎหมายความมั่นคงฉบับใหม่ของญี่ปุ่นกับผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”, โยธินปริทรรศน์. ธันวาคม ๒๕๖๐. หน้า ๙, ๑๕, ๑๖.

ภูวิน บุญยะเวชชีวิน. “เขตพิสุจน์ฝ่ายป้องกันภัยทางอากาศทะเลจีนตะวันออก : การบินและยุทธศาสตร์”, Veridian E-Journal, Silpakorn University. ๗ (๒๕๕๗) : ๔๐๗ – ๔๒๒.

รชฏ ปราการพิลาศ. “จีนกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก China and the Asia-Pacific Region”, จุลสารความมั่นคงศึกษา. ๑๑๔ (๓), กันยายน ๒๕๕๕. หน้า ๑๒ - ๒๐, ๓๓.

วิฑิต ทวีสุข. “Pivot to Asia : ผลกระทบต่อไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน”, จุลสารความมั่นคงศึกษา. ๑๔๐. พฤษภาคม ๒๕๕๗. หน้า ๑๙.

สุรชาติ บำรุงสุข. “ปัญหาความมั่นคง: ความเปลี่ยนแปลงในทศวรรษแรกของ ค.ศ.๒๐๐๐”, เสนาธิปไตย. ปีที่ ๔๕ (๓) กันยายน – ธันวาคม ๒๕๓๙. หน้า ๖๔ – ๖๖.

วิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัย

ชนิดา พันธุ์วิวัฒน์ธนา. “นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อเวียดนาม ค.ศ. ๑๙๗๕ - ค.ศ. ๑๙๙๒”.

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ สาขาการระหว่างประเทศและการทูต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

เชิดชาย เหล่าหล้า. “ศัพท์และความหมายต่างๆ ทางด้านความมั่นคงแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ และคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง”. เอกสารประกอบการศึกษา, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๓๒.

ธนพล หิรัญบุรณะ. “บทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติ”. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

ปณต แสงเทียน. “ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน : ความเกี่ยวข้องต่ออาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๗.

ประกิจ ประจันปัจฉนิก. “การแก้ไขปัญหาความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้บังเกิดผลอย่างถาวร”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๓๒.

พรศุทธิ์ นิลฉวีรงค์. “ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน : ๑๙๔๙-๑๙๙๗”. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย. “การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ของกัมพูชา : ปัญหาและอุปสรรค”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ สาขาการระหว่างประเทศและการทูต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

สิริมิตร ศิริพละ. “การปรับความสัมพันธ์ทางการทูตของอินโดนีเซียต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. ๑๙๙๐”. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

สุดาพร หาญไพบูลย์. “ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สาธารณรัฐประชาชนจีน”. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๙.

สัมภาษณ์

ศิวต์ม รัตน์อนันต์, รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก และทำหน้าที่รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง. สัมภาษณ์. ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๐.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ข่าวทหารบก, กรม. “หนังสือ สน.ผชท.ทหาร ไทย/ปักกิ่ง ที่ กท ๐๔๐๒/๒๕๗ ลง พ.ย. ๕๖”. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๕๖.

ข่าวทหารบก, กรม. “หนังสือ สน.ผชท.ทหาร ไทย/วอชิงตัน, ที่ กท ๕๖๐๐๕/๔๗๘ ลง ๑๒ ต.ค. ๕๘”. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๕๘.

ข่าวทหารบก, กรม. “หนังสือ สน.ผชท.ทหาร ไทย/วอชิงตัน ที่ กท ๕๖๐๐๕/๔๘๘ ลง ๑๔ ต.ค. ๕๘”. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๕๘.

ข่าวทหารบก, กรม. “หนังสือ สน.พชท.ทหาร ไทย/ปักกิ่ง ที่ กท ๐๔๐๒.๓.๑๕/๑๑๔ ลง ๑๘ เม.ย. ๕๙”.
เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๕๙.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เครือข่ายกาญจนาภิเษก. “พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ทหาร
รักษาพระองค์ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก : <http://kanchanapisek.or.th/speeches/index.th.html>, ๒๕๕๕.

ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล. “ยุทธศาสตร์ทหารของจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.vijaichina.com/
%E0%B8%BAbook-reviews/607](http://www.vijaichina.com/%E0%B8%BAbook-reviews/607), ๒๕๕๙.

ดลยา เทียนทอง. “พัฒนาการนโยบายต่างประเทศไทยต่ออิหร่านจากอดีตถึงปัจจุบัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้
จาก : [http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php?question_id=
621](http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php?question_id=621), ๒๕๕๐.

นายกรัฐมนตรีนครินทร์, สำนัก. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “สถานการณ์การสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ของ
สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://web
krisdika.go.th/asean/index.php/blog/2016/06/ASEAN-armaments?lang=th](http://webkrisdika.go.th/asean/index.php/blog/2016/06/ASEAN-armaments?lang=th), ๒๕๕๙.

ปัญญา ศรีสิงห์. “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ด้านการทหารของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ
ญี่ปุ่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.asia.tu.ac.th/journal/EA_Journal
52_2/A01.pdf](http://www.asia.tu.ac.th/journal/EA_Journal52_2/A01.pdf), ๒๕๕๒.

วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล. “กฎหมายความมั่นคงฉบับใหม่ของญี่ปุ่น; การตีความมาตรา ๙ ของรัฐธรรมนูญ
ฉบับหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใหม่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.parliament.go.
th/ewtadmin/ewt/admin_souvaneer/download/article/article_20160627094219.pdf](http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/admin_souvaneer/download/article/article_20160627094219.pdf),
๒๕๕๙.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. “เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ ยุทธศาสตร์และ
ความมั่นคง ยุทธศาสตร์ “ปักหมุดในเอเชีย” (Pivot to Asia)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
www.sscthailand.org/, ๒๕๕๙.

สมชาย วิรุฬหผล. “การแผ่ขยายอิทธิพลของจีน ในภูมิภาคอาเซียน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://news.muslimthai.com/news/24981>, ๒๕๕๕.

ภาษาต่างประเทศ

Colin, E. Realism, in Martin Griffiths, International Relations Theory for the Twenty-first
Century. London : Routledge, 2007.

Dahrendorf, R. Essays in the Theory of Society. Stanford University Press, London :
Routledge & Kegan Paul, 1968.

Department of Defense. “The 2014 Quadrennial Defense Review”. (Online). Available :
http://archive.defense.gov/pubs/2014_Quadrennial_Defense_Review.pdf, 2014.

- Donnelly, J. Realism and International Relations. Cambridge : Cambridge University Press Inc, 2004.
- Fisher, Roger. Ury, William., Patton, Bruce. Getting to Yes: Negotiating an agreement without giving in. London : Random House, 1991.
- Hellriegel, D., and Slocum, J. W. Organizational Behavior. 5th ed., West, St.Paul : Minn, 1970.
- March, J. G., and. Simon, H. A. Organizations. New York : John Wiley and Sons Inc., 1958.
- Nijhoff, B. “The China Report”. (Online). Available : http://www.drben.net/ChinaReport/China_Report_Staff.html, 2017.
- Owen R. “A new view of society and other writings”. (ed. G. Claeys). London : Penguin, 1991.
- Sills, D.L. “International encyclopedia of the social sciences”. New York : Macmillan, 1968.
- Sydney J. Freedberg Jr. “Army Wargames Hone Battlefield Cyber Teams”. (Online). Available : <http://breakingdefense.com/tag/offensive-cyber-operations/>, 2016.
- Tarm, M. “Gen. Milley visits China amid THAAD missile system tensions”. (Online). Available : <http://www.militarytimes.com/articles/gen-milley-visits-china-amid-thaad-missile-system-tensions>, 2016.
- The White House. “National Security Strategy 2015”. (Online). Available : https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf, 2015.
- Wikipedia. “Theater commands of the People's Liberation Army”. (Online). Available : https://en.wikipedia.org/wiki/Theater_commands_of_the_People%27s_Liberation_Army, 2017.
- Zhu Zhiquan. China Daily. “Chinese Foreign Policy: External and Internal Factors”. (Online). Available : <https://muse.jhu.edu/article/450520>, 2011.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ นามสกุล	พลตรี สิริพจน์ ราไพกุล
วัน เดือน ปี เกิด	๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕
การศึกษาก่อนเข้ารับราชการ	ชื่อสถานศึกษา - โรงเรียนสามัญ โรงเรียนวัดราชาธิวาส - โรงเรียนทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๐ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๓๑ (วทบ.ทบ.)
การศึกษาเมื่อเข้ารับราชการ	ชื่อสถานศึกษา - พ.ศ. ๒๕๒๘ หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่า ป. รุ่นที่ ๒๘ - พ.ศ. ๒๕๓๒ หลักสูตรการใช้อาวุธนำวิถี HN-5 (สปจ.) - พ.ศ. ๒๕๓๒ หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่า ป. รุ่นที่ ๓๕ - พ.ศ. ๒๕๓๖ หลักสูตรหลักประจำ รร.สธ.ทบ. ชุดที่ ๗๒ - พ.ศ. ๒๕๔๐ หลักสูตร Combined Strategic Intelligence Training Program (U.S.A.) - พ.ศ. ๒๕๔๖ หลักสูตรวิทยาลัยการทัพบก รุ่นที่ ๔๘ - พ.ศ. ๒๕๔๗ หลักสูตร National Security and Military Command (สปจ.)
ประวัติการทำงาน	- พ.ศ. ๒๕๒๘ ผบ.มว.ร้อย.ปตอ.ปตอ. พัน.๒ - พ.ศ. ๒๕๓๒ ผบ.ร้อย.ปตอ.ปตอ. พัน.๒ - พ.ศ. ๒๕๓๖ ผอ.๓ ปตอ. พัน.๒ - พ.ศ. ๒๕๓๗ หน.ขว.ทบ. - พ.ศ. ๒๕๔๑ รอง ผอ.กอง ขว.ทบ. - พ.ศ. ๒๕๔๘ ผชท.ทบ.ไทย/ปักกิ่ง และ รรท.ผชท.ทหาร ไทย/ปักกิ่ง - พ.ศ. ๒๕๕๕ รอง จก.ขว.ทบ. - พ.ศ. ๒๕๕๗ ผอ.สนข.ขว.ทบ.
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผอ.สวส.ขว.ทบ.

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้าง
กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน

ผู้วิจัย พลตรี สิริพจน์ รำไพกุล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ สำนักวิเทศสัมพันธ์ กรมข่าวทหารบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากการเข้ามาขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกของประเทศมหาอำนาจอย่าง สหรัฐฯ และญี่ปุ่น ส่งผลให้จีนต้องปรับการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จีนต้องปฏิรูปด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพ และเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร โดยเฉพาะกำลังทางเรือ และกำลังทางอากาศ เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่ต้องการให้ความแข็งแกร่งด้านการทหาร ที่เป็นหนึ่งในโลกสำคัญในการผลักดันชาติให้ขึ้นสู่การเป็นประเทศพัฒนา มีความรุ่งเรือง เข้มแข็ง ศิวิไลซ์ เป็นปึกแผ่น และทันสมัยอย่างสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองส่งผลให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจและเฝ้าติดตามการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในภูมิภาค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจีน
- เพื่อศึกษา การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการทหาร รวมถึงการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน
- เพื่อศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

ขอบเขตการวิจัย

- ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาเฉพาะรายงานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน
: ศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงของจีน ที่นำมาสู่การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน โดยเน้นเฉพาะที่โครงสร้าง แต่จะไม่ระบุถึงรายละเอียดของการจัดหน่วยเพื่อที่จะได้นำมาประเมินถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นในภูมิภาค

2. ขอบเขตด้านประชากร: ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นผู้เชี่ยวชาญจาก กต. สมช. และ กท. ฯลฯ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำ สอท.ไทย ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน รวมประมาณ 5 คน

3. ขอบเขตด้านเวลา : ตั้งแต่ ต.ค. 59 - ก.ย. 60

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการ คือ

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ : โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการ ผลประชุมสถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศเกี่ยวกับผลกระทบด้านความมั่นคงของจีน จากการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงของจีน และศึกษาถึงรายละเอียดทั้งห้วงก่อนและหลังการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการปรับโครงสร้าง

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ : สัมภาษณ์เชิงลึก (Content Analysis) และนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำ สอท.ไทย ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากทุติยภูมิและปฐมภูมิ

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจีน

สหรัฐฯ ให้ความสำคัญอย่างมากกับความมั่นคงของภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่จากการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั่วโลกอย่างเป็นพลวัต ในห้วง 10 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้จีนเข้ามามีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้น สหรัฐฯ จึงจำเป็นต้องหันกลับมาทบทวนนโยบายต่างประเทศและความมั่นคง เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของจีนให้ได้เร็วที่สุดด้วยการดำเนินนโยบายปักหมุดเอเชีย (Pivot to Asia) หรือการปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Rebalance to Asia and Pacific) สร้างและสานความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคี นอกจากนี้สหรัฐฯ จะแสวงหาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น ด้วยการริเริ่มโครงการความมั่นคงทางทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Maritime Security Initiative) ซึ่งจะให้การสนับสนุนพันธมิตรในด้านความมั่นคงทางทะเลกับฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย

สำหรับ ญี่ปุ่นนั้น จากสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการอ้างสิทธิ์ในหมู่เกาะเซนกากุหรือเตียวหยู ระหว่างญี่ปุ่นกับจีน และภัยคุกคามด้วยอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นโดยตรง รวมทั้ง จากท่าทีของสหรัฐฯ ที่เกรงใจจีนมากขึ้น ส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องทบทวนบทบาทด้านความมั่นคงและขีดความสามารถของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติ จึงได้มีนโยบายขยายบทบาทในการป้องกันประเทศด้วยการปรับปรุงยุทธศาสตร์

ป้องกันประเทศ โดยใช้วิธีการเชิงรุกมากยิ่งขึ้นในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค บนพื้นฐานของความร่วมมือในระดับนานาชาติ อีกทั้ง ยังประกาศนโยบายความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่ของญี่ปุ่น นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังใช้อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ เข้าไปช่วยเหลือประเทศที่กำลังมีข้อพิพาทกับจีน ทั้งทะเลจีนตะวันออก ทะเลจีนใต้ รวมถึงการสนับสนุนด้านการตรวจการณ์ การมอบอาวุธยุทโธปกรณ์แก่ประเทศต่างๆ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นเพิ่มบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือของประเทศในภูมิภาค ด้วยการริเริ่มโครงการพัฒนาศักยภาพของกองทัพ (Capacity Building) ที่ให้การสนับสนุนด้านกำลังพลและยุทโธปกรณ์แก่กองทัพของประเทศในอาเซียน และยังเข้าร่วมฝึกซ้อมทางการทหารกับพันธมิตรที่ใกล้ชิด อาทิ กองทัพสหรัฐฯ และออสเตรเลีย ซึ่งถือเป็นการส่งสัญญาณแก่จีนอย่างชัดเจน จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้น จีนมองว่าทั้งการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ในการดำเนินนโยบายการปรับสมดุลใหม่ในเอเชียและการสนับสนุนพันธมิตรของตนให้มีท่าที่แข็งกร้าวในกรณีปัญหาทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก เป็นการปิดล้อมจีนรวมถึงการแสดงบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของญี่ปุ่น สะท้อนถึงความพยายามแก้ไขปัญหาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของญี่ปุ่น ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน ทำให้จีนต้องเตรียมความพร้อมด้านการทหารเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมา

2. การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงและการทหารของจีน

จากสถานการณ์การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ และญี่ปุ่นในภูมิภาคตามที่กล่าวมาข้างต้น จีนมองว่า เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน ส่งผลให้จีนเร่งดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อเป็นการป้องกันการปิดล้อม และเป็นการเตรียมการรองรับต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้น ทำให้จีนต้องมาทบทวนและปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง และได้ออกยุทธศาสตร์การทหารของจีน (China's Military Strategy) ซึ่งเผยแพร่ในสมุดปกขาวประจำปี 2015 ว่าด้วยการป้องกันประเทศ ซึ่งกล่าวถึง ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก ให้มีขีดความสามารถในการโจมตี ตอบโต้ รวมทั้งการปรับตัวให้รองรับต่อสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจนอกภูมิภาค นอกจากนี้ กองทัพจีนต้องเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน โดยการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมรบในการทำสงครามได้ทุกมิติทั้งทางบก ทะเล อากาศ และในอวกาศ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพกองกำลังขีปนาวุธยุทธศาสตร์ ให้มีศักยภาพในการโจมตีตอบโต้ มีการพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพ การเตรียมการทางทหาร เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการป้องปรามและทำสงคราม เพื่อการเตรียมพร้อมในการรักษาความมั่นคงให้สามารถควบคุมวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้ทั้งยามปกติและยามสงคราม

3. การปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

จากสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่ระบุในหัวข้อที่ 1 ทำให้จีนต้องมาทบทวนและปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยการเสริมสร้างและพัฒนากองทัพให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการยุทธวิธีร่วม และการบัญชาการร่วม รวมทั้งเป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) และยุทธศาสตร์ความฝันที่จะมีกองทัพที่เข้มแข็ง (Dream of Strong Army) อีกทั้งยังเป็นการรักษาผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากโครงการริเริ่ม “One Belt One Road” ของจีน ที่ครอบคลุมประเทศต่างๆ จีนจึงได้ทำการปฏิรูปกองทัพด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพใหม่ of จีน โดยมีการปรับโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยขึ้นตรง 15 หน่วย แทนหน่วยงาน 4 กรมใหญ่ ขึ้นตรงกับคณะกรรมการกลางทหาร (Central Military Commission - CMC) ที่ทำหน้าที่เป็นกองบัญชาการร่วม (Unify Command) พร้อมทั้งปรับลด

โครงสร้างภาคเขตปฏิบัติการทางทหารส่วนภูมิภาคจาก ๗ เขตภาคทหารเหลือเพียง 5 เขตยุทธบริเวณ ประกอบด้วย 1) เขตยุทธบริเวณตะวันตก (West Zone) 2) เขตยุทธบริเวณเหนือ (North Zone) 3) เขตยุทธบริเวณกลาง (Central Zone) 4) เขตยุทธบริเวณตะวันออก (East Zone) และ 5) เขตยุทธบริเวณใต้ (South Zone) โดยเน้นความสำคัญที่เขตยุทธบริเวณเหนือ ตอ.และใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่จีนต้องการควบคุมการปฏิบัติการและแผนเผชิญเหตุ ตามภัยคุกคามหลักที่จีนคาดว่าจะเผชิญ นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดความชัดเจนของหน่วยที่จะรับผิดชอบในแต่ละภารกิจที่ได้รับ รวมทั้งยังได้สถาปนาจัดตั้งหน่วยทหารของกองทัพจีน ส่งผลให้ปัจจุบัน กองทัพจีนมี 5 เหล่าทัพ ประกอบด้วย 1) กองทัพบก 2) กองทัพเรือ 3) กองทัพอากาศ 4) กองกำลังทหารซีปนาวุธ 5) กองกำลังสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนจะมีการปรับจากเดิม ที่มีความสลับซับซ้อน และมีความอ่อนตัวน้อย ปรับให้เป็นโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ที่มีการจัดคล้ายกับกองทัพประเทศตะวันตก ที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างกำลังทางเรือและกำลังทางอากาศ ลดขนาดกองทัพให้เล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการปฏิรูประบบบริหารจัดการกองทัพ และระบบการบังคับบัญชาและการสั่งการ ให้มีสายการบังคับบัญชาที่มีความอ่อนตัว และแบ่งมอบบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และขอบเขตการทำงาน ของหน่วยงานในทุกระดับอย่างชัดเจน พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการเอาชนะสงครามข่าวสารข้อมูล เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งการปฏิรูปกองทัพครั้งนี้อาจเป็นความพยายามของประธานาธิบดีจีนที่ต้องการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในกองทัพ นอกจากนี้ เพื่อความคล่องตัวต่อการรองรับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น กองทัพจีนยังมีแผนการปรับลดกำลังพลจำนวน 300,000 นาย (ปัจจุบันมี 2.3 ล้านนาย) เพื่อปรับโครงสร้างของกำลังพลให้เกิดความเหมาะสม และมีความทันสมัย ภายในปี 2563

4. ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและการปรับโครงสร้างกองทัพของจีน

การปฏิรูปกองทัพจีนด้วยการปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากหลายประเทศในภูมิภาคในลักษณะที่วิตกกังวลหรือมีความหวาดระแวงด้านความมั่นคง ต่อแนวโน้มของการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีน โดยประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน อาจมองเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับจีนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการทหารที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีความขัดแย้งกับจีน อาจพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร สะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ รวมถึง เพิ่มความร่วมมือด้านการทหารกับสหรัฐฯ มากขึ้น โดยสถานการณ์ที่ตั้งเครียดนี้ อาจก่อให้เกิดความหวาดระแวงด้านความมั่นคง และอาจทำให้ความสมดุลทางอำนาจในภูมิภาคสั่นคลอน ขณะที่จีนเอง ก็มีความหวาดระแวงต่อนโยบายการกลับเข้ามายังภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ของสหรัฐฯ ส่งผลให้จีนต้องใช้มาตรการและกลไกทางเศรษฐกิจกดดันประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อเสริมบทบาทของตน ให้ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น ทั้งนี้ สิ่งที่จะตามมาภายหลังการปฏิรูปโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้คือการขยายอิทธิพลทางการทหารในด้านของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของจีน ซึ่งปัจจุบันอุตสาหกรรมการผลิตอาวุธของจีนได้ขยายไปทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะในประเทศกำลังและด้อยพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

การปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและด้านการทหารเชิงรุกของจีน ในการเสริมสร้างและพัฒนากองทัพเพื่อรองรับต่อ

สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไทยจึงควรปฏิสัมพันธ์กับจีน โดยเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับจีนที่เกื้อกูลต่อผลประโยชน์ของไทยเป็นสำคัญ บนพื้นฐานของความเป็น “หุ้นส่วน” โดยไม่พึ่งพาจีนมากเกินไป มีความเป็นเอกภาพและไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ตกเป็นฝ่ายตั้งรับการรุกของจีน และรักษาคุณภาพทางความสัมพันธ์ระหว่างจีน สหรัฐฯ และประเทศมหาอำนาจอื่นๆ อีกทั้งควรผลักดันให้อาเซียนมียุทธศาสตร์ดำเนินความสัมพันธ์กับจีนมากขึ้น รวมทั้งมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงรวมถึงการปฏิรูปกองทัพ จากการปรับยุทธศาสตร์ด้านการทหารของจีน โดยตระหนักถึงผลประโยชน์ และความมั่นคงของภูมิภาคเป็นสำคัญ เพื่อให้ส่งผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีของประเทศในอาเซียนกับจีนมีความสมดุลมากขึ้นในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ ไทยควรศึกษาท่าทีและการดำเนินการต่างๆ ของจีนอย่างรอบด้านในทุกมิติ เพื่อให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับจีนทั้งในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค และภูมิภาคด้วยความรอบคอบ และเกิดประโยชน์กับไทยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไทยโดยตรง อาทิ ความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายและความมั่นคงภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง (Mekong – Lancang Cooperation – MLC) ความมั่นคงทางทะเล ADMM – PLUS และความร่วมมือภายใต้กรอบข้อริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) ฯลฯ

ขณะเดียวกัน การปรับโครงสร้างกองทัพของจีนในครั้งนี้ นับเป็นการเปิดโอกาสให้กับไทยในการเพิ่มขยายความร่วมมือทางทหารกับจีนที่มีอยู่ในปัจจุบันตามแผนงานความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกระทรวงกลาโหมของไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีน อาทิ การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมเยือนในระดับกองทัพและผู้นำหน่วยทหารในระดับต่างๆ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การฝึกผสมทางทหาร ความร่วมมือในการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารระหว่างกัน ฯลฯ ให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น รวมทั้งมีความเป็นไปได้ที่จะมีการริเริ่มความร่วมมือในมิติต่างๆ ที่ไม่เคยมี อาทิ การแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับหน่วยปฏิบัติของกองทัพจีนที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ การสถาปนาความร่วมมือในระดับกองทัพบก ตามที่กองทัพจีนได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกองทัพ และสถาปนาจัดตั้งหน่วยกองกำลังทางบก การฝึกผสมผสมระหว่าง ๓ เหล่าทัพกับกองทัพจีนและการฝึกผสมกับ ทร.จีน เพื่อเตรียมรองรับยุทธโธปกรณ์ใหม่ที่จัดหาจากจีน เช่น เรือดำน้ำ ฯลฯ การเพิ่มความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลกับจีนทั้งในระดับทวิภาคีและอาเซียน จากการที่จีนกำลังขยายขีดความสามารถทางทะเล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเผชิญและรับมือกับปัญหาภัยคุกคามต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่ง ภัยคุกคามรูปแบบใหม่